

Ungdom og ekstremisme i 2021

En studie av ungdommers vurdering av ekstremisme og forebygging i Norge

Håvard Haugstvedt og Tore Bjørgo

Forord

I 2021 var det 10 år siden terrorangrepet i Oslo og på Utøya 22. juli 2011. Siden den gang har en ny generasjon unge mennesker vokst opp. Denne generasjonen har vært eksponert for terrorhandlinger i andre land, og dessverre også i Norge. Samtidig har norske ungdommer vært mottagere av ulike forebyggende tiltak rettet mot nettopp radikaliserings og voldelig ekstremisme, gjennom blant annet skolens og andre kommunale og statlige aktørers arbeid. I den anledning ønsket Kunnskapsdepartementet (KD), ved Integreringsavdelingen, å fremskaffe kunnskap om ungdoms kunnskap om ekstremisme og kjennskap til forebyggende hjelpetiltak der de bor. Med Støre-regjeringen ble Integreringsavdelingen overført fra Kunnskapsdepartementet til Arbeid- og inkluderingsdepartementet. Senter for ekstremismeforskning (C-REX) ved Universitetet i Oslo fikk oppdraget med å gjennomføre en studie om ungdommers vurderinger av ekstremisme i Norge i dag, og deres kjennskap til og villighet til å bruke forebyggingsapparatet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Undersøkelsen skulle også levere kunnskap om ungdommers holdninger til bruk av vold for å oppnå samfunnsendring og fremskaffe kunnskap om hvilke innsatser og tiltak mot ekstremisme ungdom tenker vil være med på å kunne bryte eller påvirke en radikaliseringsprosess.

Denne rapporten hadde ikke sett dagens lys hadde det ikke vært for alle ungdommene som bidro med sine besvarelser av spørreskjemaet. En stor takk rettes til alle disse, og til skoleledere, lærere og andre ansatte i norske kommuner og fylkeskommuner som distribuerte studien. Arbeidet med denne rapporten er gjort av forfatterne, men den er påvirket og forbedret av innsatsen til mange andre. En stor takk rettes til alle ansatte på C-REX og andre tilknyttede forskere som bidro med kritiske og konstruktive innspill i forbindelse med utarbeidelse av spørsmålene. I arbeidet med denne studien har Håvard Haugstvedt planlagt og gjennomført spørreundersøkelsen, gjort de statistiske analysene og skrevet ut disse. Tore Bjørge har deltatt i prosessen fra start til slutt, og har bidratt i planleggingen av studien, i utarbeidelse av spørsmålsformuleringene og rekrutteringsprosessen, og gitt viktige innspill på rapportens innhold.

I etterkant av denne undersøkelsen har det vært en svært alvorlig skyteepisode i Oslo, der to personer ble drept og over 20 ble skadet utenfor utestedene «London pub» og «Per på hjørnet» natt til lørdag 25. juni. Det er mye uavklart rundt gjerningspersonens motivasjon for angrepet, og dette gjør at vi ikke inkluderer denne hendelsen i analyser eller tolkninger av resultater presentert i denne rapporten.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Summary	5
Studiens bakgrunn, metode og deltagere	7
Introduksjon.....	8
Metode	8
Rekruttering av deltagere	9
Resultater.....	10
Studiens deltagere	10
Del 1: Funn om ekstreme ideologier, fare for terror og støtte til vold	17
1. Ungdoms vurdering av ekstreme ideologier som alvorlige samfunnsproblem i Norge, og ungdoms vurdering av medias fremstilling av ideologiene som alvorlige samfunnsproblem. 18	
2. Ungdoms vurderinger av fare for terror eller annen ideologisk motivert vold i Norge i nærmeste fremtid.....	21
3. Ungdoms villighet til å støtte bruk av vold for å skape oppmerksomhet om en sak eller oppnå samfunnsendring i Norge.....	23
4. Ekstremt materiale, konspirasjonsteorier og kontakt med ekstreme grupper	35
Oppsummering del 1	40
Del 2: Funn om forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme	42
5. Kunnskap om hvor henvende seg ved bekymring for radikaliserings.....	43
6. Vurdering av viktighet og erfaring med utvalgte temaer fra skolen	45
7. Hva slags intervensjoner er virksomme for å forebygge ytterligere radikaliserings?	48
8. Villighet til å henvende seg til personer og instanser om hjelp ved bekymring for radikaliserings.....	50
9. Vurdering av ulike hensyn når en ungdom melder bekymring for en annens radikaliserings.....	58
Oppsummering del 2.....	61
Del 3: Oppsummering og betydning for hjelpeapparatet	64
Referanser	71
Vedlegg: Spørsmål fra undersøkelsen.....	74

Sammendrag

Denne studien hadde som mål å avdekke hvordan norske ungdommer vurderte trusselen fra voldelig ekstremisme i Norge i dag og i fremtiden, og hvordan de vurderte ulike forebyggende tiltak mot nettopp denne utfordringen. En anonym spørreundersøkelse ble derfor distribuert via videregående skoler og oppfølgingstjenester i Norge. Undersøkelsen ble besvart av 2588 ungdom primært mellom 16 og 19 år. Høyreekstremisme vurderes av flest som å ha vært et alvorlig samfunnsproblem i Norge de siste tre årene, etterfulgt av Islamistisk ekstremisme og venstreekstremisme. Av fremtidige trusler vurderer flest at alvorlig vold mot muslimer, og alvorlig vold mot homofile eller transpersoner, motivert av hat mot disse gruppene er sannsynlig.

De aller fleste i studien er kategorisk ikke villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge. En liten gruppe på 3,7% og 1,8% er derimot villig til dette i stor eller veldig stor grad. Blant disse er det en overrepresentasjon av gutter, personer med foreldre født i andre land enn Norge, personer med Islam som religion og personer med generelt lavere tillit til andre personer. Det er også en overrepresentasjon av personer som har opplevd diskriminering fra privatpersoner og fra offentlige myndigheter, som hyppigere har brukt sterkere rusmidler og som har vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart de hadde gjort eller var mistenkt for å ha gjort. I en samlet statistisk analyse med disse og andre faktorer inkludert er det likevel kun det å ha hatt undervisning om kritisk tenkning og demokratiske verdier i skolen som har en egen selvstendig påvirkning på om deltagerne er villige eller ikke villige til å forsvare bruk av vold. Det å ha hatt denne undervisningen bidrar til å redusere sannsynligheten for at deltagerne er villige til å forsvare bruk av vold. Samtidig finner studien at de som har lest ekstremt materiale, delt dette på nettet og med familie og venner, eller har vært med ekstreme grupper også er overrepresentert blant de som er villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå samfunnsendring i Norge.

De aller fleste vet ikke hvor de skal henvende seg dersom de blir bekymret for at en bekjent er i ferd med å utvikle eller støtte ekstreme ideologiske retninger. Dersom de likevel måtte henvendt seg til noen i denne forbindelsen ville flest henvendt seg til politiet, foreldre eller andre familiemedlemmer eller ansatte i skolen. Også anonyme tiltak, som å søke etter råd og informasjon på internett, eller ringe en anonym telefonsjenereste rettet mot ekstremisme vurderes som noe mange er åpne for å gjøre. Det er også mest støtte for tiltak som er til hjelp eller støtte

til personen de er bekymret for selv, etterfulgt av hjelp til personens nære familie eller venner. Dette etterfølges av at en tjenesteperson fra politiet eller Politiets sikkerhetstjeneste (PST) snakker med personen.

Blant de som er villige til å forsvare bruk av vold er også råd fra familie og venner det flest sier seg villige til å søke først, etterfulgt av å selv ta kontakt med personen de er bekymret for. Men denne gruppa skiller seg også ut ved å være mer positive til å formelt kontakte politiet eller PST enn de som ikke er villige til å forsvare bruk av vold.

Studien fant også at det er flere forhold som kan både motivere og begrense villighet til å melde bekymring for en bekjent eller venn. De viktigste motiverende forholdene var ønsket om å ville beskytte samfunnet, etterfulgt av å ville hjelpe personen de var bekymret for. Av forhold som kan være med på å hindre at noen melder ifra om en de kjenner er bekymringen for å skape problemer for en uskyldig person eller for at forholdet til personen blir ødelagt.

Samlet sett har denne studien funnet at det er god grunn til å opprettholde en bred forebyggende innsats mot voldelig ekstremisme i Norge. Dette begrunnes med at mange kjente generelle risikofaktorer er identifisert blant de som er villige til å forsvare bruk av vold, deriblant opplevd diskriminering, rus og indikasjoner på kriminalitet. Ettersom også personer med foreldre født i andre land, og personer med Islam som religion er overrepresentert blant de som er villige til å forsvare bruk av vold er det viktig at den universelle forebyggende innsatsen når ut til alle deler av befolkningen. I denne innsatsen løser ingen instans eller organisasjon utfordringen alene. Kommunale, statlige, ideelle og religiøse aktører oppfordres dermed til å knytte kontakter og forstå hverandres mandat og begrensninger, og sammen trene på å arbeide om problemstillinger knyttet til ekstremisme på tidlige stadier eller før de faktisk har oppstått.

Summary

This study aimed to uncover how Norwegian youth and young adults assessed the threat of violent extremism in Norway today and in the future, and how they assessed various preventive measures against precisely this challenge. An anonymous survey was therefore distributed via upper secondary schools and follow-up services in Norway. The survey was answered by 2588 young people, primarily between 16 and 19 years of age. Right-wing extremism is considered by most of the respondents to have been a serious societal problem in Norway for the past three years, followed by Islamist extremism and left-wing extremism. Of future threats, most consider that serious violence against Muslims, and serious violence against gay or transgender people motivated by hatred of these groups are likely.

Most of the participants in this study are categorically unwilling to defend the use of violence to gain attention for a cause or create societal change in Norway. On the other hand, a small group of 3.7% and 1.8% of the participants are willing to do this to a large or very large degree. Among these are boys and young men overrepresented, as well as people with parents born in countries other than Norway, people with Islam as a religion and people with generally lower trust in other people. There is also an overrepresentation of people who have experienced discrimination from private and public authorities, who have used stronger drugs more frequently and who have been in contact with the police in connection with something criminal they had done or were suspected of having done. In an overall statistical analysis with these and other factors included, it is still only having had teaching about critical thinking and democratic values in school that has its own independent influence on whether the participants are willing or not willing to defend the use of violence. Having had this training helps to reduce the likelihood that participants are willing to defend the use of violence. At the same time, the study finds that those who have read extreme material, shared this online and with family and friends, and been with extreme groups are also overrepresented among those who are willing to defend the use of violence to achieve social change in Norway.

The majority of participants in this study did not know where to turn to if they are worried that an acquaintance is developing or supporting extreme ideologies. If they still had to turn to someone, most would contact the police, their parents or other family members, or employees at their school. Also, anonymous measures, such as searching for advice and information on the internet, or calling an anonymous telephone service aimed at extremism are something many of the participants are open to doing themselves about this type of concern. There is also most

support for supportive measures to the person they are worried about, followed by help to the person's close family or friends. This is followed by an official from the police or the police security service talking to the person.

Among those who are willing to defend the use of violence, advice from family and friends followed by contacting the person they are worried about is measures most seem to be willing to do. However, this group also stands out by being more positive about formally contacting the police or the police security service than those who are not willing to defend the use of violence.

The study also found that there are several factors that can both motivate and limit the willingness to report concern for an acquaintance or friend. The most important motivating factors were the desire to want to protect society, followed by wanting to help the person they were worried about. Among the factors that can limit someone's willingness to reporting concern for someone they know is worrying about creating problems for an innocent person or worrying about ruining the relationship with the person they are concerned about.

Overall, this study has found that there is good reason to maintain a broad preventive effort against violent extremism in Norway. This is justified by the fact that many known general risk factors have been identified among those who are willing to defend the use of violence, including experienced discrimination, intoxication from psychoactive substances and indications of delinquency. As people with parents born in other countries, and people with Islam as a religion, are also overrepresented among those who are willing to defend the use of violence, it is important that the universal preventive efforts include reaching out to all parts of the population. In this effort, no body or organization solves the challenge alone. Municipal, state, non-profit and religious actors are thus encouraged to make contacts and understand each other's mandates and limitations, and together train to work on issues related to extremism at an early stage or before they have arisen.

Studiens bakgrunn, metode og deltagere

Introduksjon

I 2021 var det ti år siden terrorangrepene i Oslo og Utøya. Siden 2011 har den nasjonale handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme blitt revidert to ganger (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020) og Norge har dessverre opplevd et nytt terrorangrep. Også dette angrepet ble utført av en person med høyreekstremt tankegodt. Siden 2011 har politiets sikkerhetstjeneste (PST) løftet frem trusselen fra både ekstreme islamister og høyreekstremister i sine årlige nasjonale trusselvurderinger, mens trusselen fra venstreekstremister har blitt vurdert som lavere. I den åpne trusselvurderingen for 2022 skriver PST at personer med høyreekstrem eller ekstrem islamistisk overbevisning vil utgjøre den største terrortrusselen mot Norge det kommende året, og de vurderer terrorhandlinger fra disse personene som mulig (Politiets Sikkerhetstjeneste, 2022).

I anledning angrepene som har skjedd, og i lys av mange års erfaring med brede og spissede forebyggingsstrategier ønsket Kunnskapsdepartementet (KD) ved Integreringsavdelingen (nå Arbeids- og inkluderingsdepartementet) å fremskaffe kunnskap om ungdoms kunnskap og erfaringer om ekstremisme, og kjennskap til og vurderinger av det forebyggende arbeidet mot ekstremisme. Senter for Ekstremismeforskning (C-REX) ved Universitet i Oslo fikk oppdraget om å fremskaffe denne kunnskapen, og gjorde i den forbindelse en spørreundersøkelse blant norske ungdommer vinteren 2021/2022. Analyser av svarene fra denne undersøkelsen utgjør fundamentet i denne rapporten.

Metode

Spørreundersøkelsen ble gjennomført ved hjelp av «Nettskjema», utviklet av Universitetet i Oslo. Nettskjema gjør det mulig å velge en løsning der verken digitale sporingskapsler, tidspunkt for besvarelse eller IP-adresser lagres. Nettskjema er dermed en anonym og trygg teknisk løsning for gjennomføring av undersøkelsen. Studien (referanse nummer 305715) ble etter enkelte endringer vurdert som anonym av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) 10. november 2021. Spørsmålene i studien finnes som vedlegg bakerst i denne rapporten.

Et gjennomgående begrep i undersøkelsen er ekstremisme. Innledningsvis avgrensers vi hva vi legger i dette: Med ekstremisme mener vi personer, grupper eller ideologier som A) hevder at vold er legitimt for å oppnå endring, og/eller som B) avviser demokrati og allmenne menneskerettigheter som grunnleggende verdier.

Undersøkelsen samlet ikke inn personidentifiserbar informasjon, og potensielle deltagere fikk skriftlig beskjed om dette både som vedlegg til forespørselen og i introduksjonen til spørreundersøkelsen. Det ble også gitt informasjon om at det var frivillig å delta i studien og at ungdommene ikke ville motta negative konsekvenser i skolesammenheng dersom de ikke ønsket å delta. I presentasjonen av resultater vil det ikke fremkomme hvilke skoler som er inkludert i undersøkelsen. Dette ble gjort av personvern hensyn, samt for å øke sannsynligheten for at skoler og andre tjenester ville samarbeide og bistå med distribusjon av undersøkelsen til elever og brukere av tjenester.

Rekruttering av deltagere

De videregående skolene ble vurdert som den viktigste samarbeidspartneren i forbindelse med gjennomføring av studien. Samtlige rektorer ved de offentlige videregående skolene ble kontakt ved minimum to anledninger, i november og desember 2021. Dette resulterte i bistand fra 42 skoler. Selve spørreundersøkelsen ble primært distribuert til elever via digitale læringsplattformer, eller ved gjennomføring i klasserom som en del av undervisning. Sistnevnte var å foretrekke som metode for gjennomføring da det er grunn til å tro at det vil øke andelen elever som svarer. Av prioriterings hensyn valgte majoriteten av skolene å distribuere spørreundersøkelsen elektronisk til elevene.

Flere forhold som berører de videregående skolenes mulighet til å bistå med gjennomføring av spørreundersøkelsen er viktig å nevne. Først og fremst har strengere smittevernregler som følge av utbruddet av Omikron-varianten av COVID-19 i desember og januar vært en faktor som påvirket gjennomføringen. I denne perioden prioriterte flere skoler andre oppgaver enn gjennomføringen av studien. Det har i samme perioden, desember 2021 og januar 2022, blitt gjennomført flere obligatoriske spørreundersøkelser i de videregående skolene som medførte nedprioritering av denne studien. Flere skoler oppga også tidligere tematisering av radikaliserings og voldelig ekstremisme forbundet med 10 års-markeringen av 22.juli terrorangrepet som grunn for å ikke bistå med distribusjon av undersøkelsen. Disse og andre faktorer har naturlig nok påvirket de videregående skolenes mulighet til å bistå med gjennomføring av denne spørreundersøkelsen. Det ble gjort særlige skritt for å rekruttere respondenter utenfor videregående opplæring og arbeid. Denne sammensatte gruppen faller i stor grad utenfor ordinære undersøkelser som (som denne) benytter de videregående skolene som den primære rekrutteringskanalen. Informasjon om studien ble derfor distribuert til alle SLT-koordinatorene

i landet, samt de fylkeskommunale oppfølgingstjenestene og tjenester spesifikt rettet mot utsatte ungdom og unge voksne. Kontaktinfo ble hentet fra offentlige nettsider. Av disse har 11 oppfølgingstjenester og 17 SLT-koordinatorer bistått med å rekruttere nye respondenter gjennom egne og samarbeidende tjenester.

Resultater

Ved hjelp av 42 videregående skoler, og 28 ulike oppfølgingstilbud til ungdom og unge voksne ble spørreundersøkelsen gjennomført fra november 2021 til ut januar 2022. Dette resulterte samlet sett i 2588 svar, der 2472 respondenter var under videregående skole eller yrkesrettet opplæring. I tillegg til disse inkluderer studien svar fra 116 respondenter som var utenfor videregående skole. Av disse var 66 også utenfor arbeid.

Totalt sett fikk 18901 elever muligheten til å besvare spørreundersøkelsen. Dette er det teoretiske antallet potensielle deltagere basert på informasjon formidlet fra de videregående skolene, eller fra åpen informasjon om antall elever dersom skolene ikke selv formidlet dette. Basert på dette ble studiens responsrate kalkulert til 13,7%. Det vil si at litt over 1 av 10 som fikk undersøkelsen tilsendt eller ble forespurt deltagelse gjennomførte studien. Responsraten er lav, men denne må sees i sammenheng med den daværende situasjonen med nye restriksjoner som følge av utbruddet Omikron-varianten av COVID-19. Det er i denne studien ikke mulig å beregne om de som valgte å delta i studien skiller seg vesentlig fra de som ikke valgte å delta, eller som av en eller annen årsak ikke mottok invitasjonen til å delta.

Studiens deltagere

Kjønn

Kjønn	Antall	%
Kvinne	1459	56,3
Mann	1063	41,1
Annen kjønnsidentitet / Ønsker ikke å oppgi	66	2,6

Studien har en overvekt av jenter og kvinner som respondenter (56,3%). I tillegg til svar fra gutter og menn (41,1%) har studien svar fra personer med annen kjønnsidentitet, eller som ikke ønsker å oppgi kjønn i besvarelsen (2,6%). Høyere svarandel fra jenter og kvinner er i tråd med

forventningene, da kvinner sammenlignet med menn oftere besvarer spørreundersøkelser (Lallukka et al., 2020; Porter & Whitcomb, 2005).

Alder

Hvor gammel er du?	Antall	Prosent
16 år	812	31,4
17 år	782	30,2
18 år	800	30,9
19 år	89	3,4
20 år	42	1,6
21-25 år	52	2,0
26 år eller eldre	11	0,4

Ungdom i alderen 16, 17 og 18 år utgjør den største andelen i norske videregående skoler, med 72,4% på landsbasis (Statistisk Sentralbyrå, 2022). I denne studien er de tre aldersgruppene jevnt fordelt med henholdsvis 31,4%, 30,2% og 30,9%. Studien omfatter dermed de primære aldersgruppene representert blant norske elever i videregående skole. I tillegg til aldersgruppene 16 til 18 år omfatter studien en mindre andel 19 åringer, samt enkelte eldre deltagere også opp til 26 år eller eldre. Samlet sett utgjør deltagerne som tradisjonelt ikke er under videregående utdanning eller opplæring (eldre enn 20 år) 2,4% av studiens samlede utvalg.

Landsdel

I hvilken landsdel bor du?	Antall	Prosent
Sørlandet	95	3,7
Østlandet	1388	53,6
Vestlandet	564	21,8
Midt-Norge	224	8,7
Nord-Norge	317	12,2

Den store majoriteten av besvarelser kommer fra ungdom og unge voksne fra Østlandet, med hele 53,6%. Sammenlignet med summen av antall elever i videregående utdanning eller opplæring fra Østlandet er andelen besvarelser fra denne regionen overrepresentert i utvalget vårt, med 53,6% mot 41,8%. Også andelen svar fra Nord-Norge er overrepresentert, med 12,2% mot 8,5%. Svar fra Sørlandet er underrepresentert, med 3,7% mot 13,9%. Også svar fra Midt-Norge er noe underrepresentert, med 8,7% mot 13,7%. Svar fra Vestlandet er korrekt representert, med 21,8% mot 21,9%. Disse utregningene er basert på tall fra statistisk sentralbyrå oppdatert 11.februar 2022 (Statistisk Sentralbyrå, 2022).

Type tettsted

I hva slags by eller tettsted bor du?	Antall	Prosent
Lite tettsted, med 200 - 1 999 innbyggere	329	12,7
Større tettsted med 2 000 - 19 999 innbyggere	810	31,3
Liten by med 20 000 - 99 999 innbyggere	876	33,9
Større by med over 100 000 innbyggere	573	22,1

Deltagerne i studien representerer svært ulike tettsteder og byer, fra mindre tettsteder på 200 innbyggere og mer, til større byer med over 100 000 innbyggere. Fordeling er jevn på 31,3% og 33,9% for ungdommer og unge voksne bosatt i steder fra 2000 til 19 999 innbyggere og 20 000 til 99 999 innbyggere. Også de større byene er representert, med 22,1% av besvarelsene fra denne type byer.

Familiebakgrunn

Hva er din families bakgrunn?	Antall	Prosent
Begge foreldrene mine er født i Norge	1843	71,2
En av foreldrene mine er født i Norge, og en er født i utlandet	355	13,7
Begge foreldrene mine er født i utlandet	390	15,1

Overvekten av deltageres familiebakgrunn er med begge foreldre født i Norge (71,2%). I tillegg til dette oppgir 13,7% å ha en forelder født i et annet land og en i Norge, mens 15,1% har begge foreldre født i andre land. I denne sammenhengen kan et annet land være Sverige eller Danmark, og indikerer ikke nødvendigvis etnisk eller kulturell minoritetsbakgrunn. Samlet sett kan fordelingen likevel indikere at deltagerne i studien representerer ungdommer og unge voksne fra både etnisk eller kulturell majoritets- og minoritetsbefolkning i Norge, inkludert andregenerasjonsinnvandrere.

Trosretning

Hvilken religion har du?	Antall	Prosent
Ikke-troende	1425	55,0
Kristendom	831	32,1
Islam	152	5,9
Annen religion	75	2,9
Ønsker ikke å oppgi	105	4,1

Deltagerne i studien speiler den generelle befolkningen godt når det gjelder trosretning i Norge. Statistisk Sentralbyrå oppgir at 40% av ungdom og unge voksne mellom 16 og 24 år tilhører en

religion eller trosretning (Statistisk Sentralbyrå, 2020). Det samme (40,9%) finner vi i denne studien dersom vi kombinerer svarene fra de som oppgir å ha Kristendom, Islam eller en annen trosretning. Majoriteten på 55,0% oppgir å være ikke-troende, mens 4,1% ikke ønsker å besvare spørsmålet.

Under videregående utdanning eller yrkesrettet opplæring og arbeid (heltid eller deltid)

	Ja	Nei
Elev i videregående skole eller lærling i bedrift	2472 (95,5%)	116 (4,5%)
Er du for tiden i betalt arbeid (heltid eller deltid)?	1138 (44,0%)	1450 (56,0%)

Nesten samtlige deltagere i studien (95,5%) er under videregående utdanning eller yrkesrettet opplæring. Dette samsvarer godt med resultatene fra aldersfordelingen presentert tidligere. En stor gruppe av deltagerne i studien (44,0%) er også i arbeid (heltid eller deltid) ved siden av videregåendeutdanning eller yrkesrettet opplæring.

De utenfor både videregående skole, yrkesrettet opplæring eller arbeid

En liten gruppe på 66 deltagere (2,6%) er utenfor både videregående skole og arbeid, og representerer en potensielt noe mer risikoutsatt gruppe sammenlignet med de som er enten i videregående skole, arbeid, eller begge deler. Disse fordeler seg på alle landsdeler, og skiller seg heller ikke vesentlig fra hele utvalget når det kommer til foreldrenes bakgrunn og religion. Tall fra SSB viser at andelen av ungdom utenfor arbeid, yrkesrettet opplæring eller videregående utdanning er 4,2% (Statistisk Sentralbyrå, 2021). For å kompensere for en svak underrepresentasjon av gruppen som er utenfor jobb og skole (2,6% mot 4,2%) vil svar fra denne gruppen vektes opp (gis større verdi), mens svar fra gruppen i jobb eller skole vil vektes ned (gis mindre verdi).

Velvære (WHO-5)

Studien benytter WHO-5 som kartleggingsverktøy for trivsel og velvære. WHO-5 er vurdert som med god validitet og reliabilitet på engelsk (Topp et al., 2015) og anbefales i Nasjonale retningslinjer for utredning og behandling av depresjon (Helsedirektoratet, 2009). Samlet score under 13 indikerer risiko for depresjon og bør ifølge retningslinjene for kartleggingsverktøyet resultere i mer grundige undersøkelser.

Resultatene i denne studien viser at hele 33,8% av deltagerne scoret under terskelverdien på 13, og er dermed i en gruppe der det anbefales å kartlegge den psykiske helsen grundigere. Dette er i tråd med tidligere studier av norske ungdommers psykiske helse som indikerer en negativ utvikling som følge av COVID-19 (Evensen et al., 2021; Lehmann et al., 2022). I tillegg til kartleggingen av velvære ved bruk av WHO-5 er en sjette komponent om sosiale støtte og omtanke fra familie og/eller venner lagt til.

I de siste to ukene har jeg ...	Hele tiden	Det meste av tiden	Mer enn halve tiden	Mindre enn halve tiden	Av og til	Aldri
Følt meg glad og i godt humør	205 (7,9%)	1182 (45,7%)	667 (25,8%)	295 (11,4%)	218 (8,4%)	21 (0,8%)
Følt meg rolig og avslappet	178 (6,9%)	785 (30,3%)	730 (28,2%)	525 (20,3%)	310 (12,0%)	60 (2,3%)
Følt meg aktiv og sterk	264 (10,2%)	774 (29,9%)	650 (25,1%)	457 (17,7%)	328 (12,7%)	115 (4,4%)
Følt meg opplagt og uthvilt når jeg våknet	95 (3,7%)	428 (16,5%)	582 (22,5%)	600 (23,2%)	571 (22,1%)	312 (12,1%)
Følt at mitt daglige liv har vært fylt av ting som interesserer meg	217 (8,4%)	756 (29,2%)	708 (27,4%)	482 (18,6%)	359 (13,9%)	66 (2,6%)
Følt at mine nærmeste (familie og/eller venner) støtter meg og bryr seg om meg	1212 (46,9%)	824 (31,8%)	328 (12,7%)	104 (4,0%)	99 (3,8%)	21 (0,8%)

Nesten halvparten (46,9%) av alle deltagerne i studien opplever at familie og venner bryr seg om dem hele tiden, mens 31,8% og 12,7% opplever dette det meste av tiden eller mer enn halve tiden. På den negative siden av sosial støtte-skalaen finner vi at 4,0% opplever sosiale støtte fra sine nærmeste mindre enn halve tiden, mens 3,8% opplever dette kun av og til. En marginal gruppe på 0,8% opplever dette aldri. Sosial støtte fra familie, venner og andre signifikante er tidligere vist å være beskyttende mot psykiske helseplager blant barn og ungdom (Bauer et al., 2021; Oppedal, 2011).

Tillit

På en skala fra 1 til 10, der 10 indikerer at folk flest er til å stole på, fordeler deltagerne i denne studien seg jevnt utover hele skalaen, med nesten 51,1% på den mindre tillitsfulle siden av midtpunktet (mellom 1-5). Det er i tillegg viktig å bemerke at hele 14% av deltagerne i studien svarte det negative ytterpunktet 1.

Generelt sett, vil du si at man må være forsiktig med å stole på andre, eller at folk flest er til å stole på?	Antall	Prosent
1 - Man må være forsiktig med hvem man stoler på	362	14,0
2	85	3,3
3	234	9,0
4	250	9,7
5	391	15,1
6	279	10,8
7	422	16,3
8	331	12,8
9	102	3,9
10 - Folk flest er til å stole på	132	5,1

Skalaen er ikke validert spesifikt sammen med denne spørsmålsformuleringen, men 1 - 10 skalaer er tilsvarende brukt av blant annet Statistisk Sentralbyrå og FAFO for å måle tillit til ulike instanser (Friestad & Hansen, 2004; Statistisk Sentralbyrå, 2012). De nasjonale UngData-undersøkelsene har tidligere vist at norske ungdommer er i tillitsfulle relasjoner til venner, foreldre og lærere (Bakken et al., 2020). Dette sammenfaller ikke med funnene fra denne studien, der deltagerne plasserer seg med en liten overvekt på den mindre tillitsfulle siden av skalaen. En forklaring på forskjellen kan være den generelle spørsmålsformuleringen i denne studien.

Diskriminering fra private og offentlige

	Hvor ofte har du personlig opplevd diskriminering eller hatefulle ytringer fra andre jevnaldrende eller voksne?	Hvor ofte har du personlig erfart diskriminering eller hatefulle ytringer fra politi, barnevern eller andre offentlige myndigheter?
Aldri	806 (31,1%)	2023 (78,2%)
Sjeldent	1258 (48,6%)	378 (14,6%)
Noen ganger	409 (15,8%)	123 (4,8%)
Ofte	72 (2,8%)	27 (1,0%)
Veldig ofte	30 (1,2%)	18 (0,7%)
Ønsker ikke å oppgi	13 (0,5%)	19 (0,7%)

Majoriteten av norske ungdommer (79,7%) i denne studien opplever aldri eller sjeldent å bli utsatt for diskriminering eller hatefulle ytringer fra privatpersoner (jevnaldrende eller voksne). Andelen som aldri eller sjelden opplever dette fra offentlige myndigheter (politi, barnevern, e.l.) er enda større (92,8%). En mindre gruppe opplever likevel dette ofte eller veldig ofte fra privatpersoner (4,0%) og offentlige myndigheter (1,7%).

Rus og kriminalitet

Tenk tilbake på de siste 6 månedene:	Aldri	1-2 ganger	3-5 ganger	6 ganger eller mer	Ønsker ikke å oppgi
Hvor mange ganger har du drukket og opplevd å bli ruspåvirket av alkohol?	967 (37,4%)	334 (12,9%)	316 (12,2%)	894 (34,5%)	77 (3,0%)
Hvor mange ganger har du røyket marihuana/hasj eller andre cannabis-produkter og opplevd å bli ruspåvirket?	2191 (84,7%)	176 (6,8%)	55 (2,1%)	98 (3,8%)	68 (2,6%)
Hvor mange ganger har du brukt og blitt ruspåvirket av andre sterkere rusmidler?	2405 (92,9%)	78 (3,0%)	25 (1,0%)	34 (1,3%)	46 (1,8%)
Hvor mange ganger har du vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart du har gjort eller var mistenkt for å ha gjort?	2379 (91,9%)	154 (6,0%)	15 (0,6%)	9 (0,3%)	31 (1,2%)
Hvor mange ganger har en av dine nærmeste venner vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart de har gjort eller var mistenkt for å ha gjort?	1838 (71,0%)	513 (19,8%)	116 (4,5%)	57 (2,2%)	64 (2,5%)

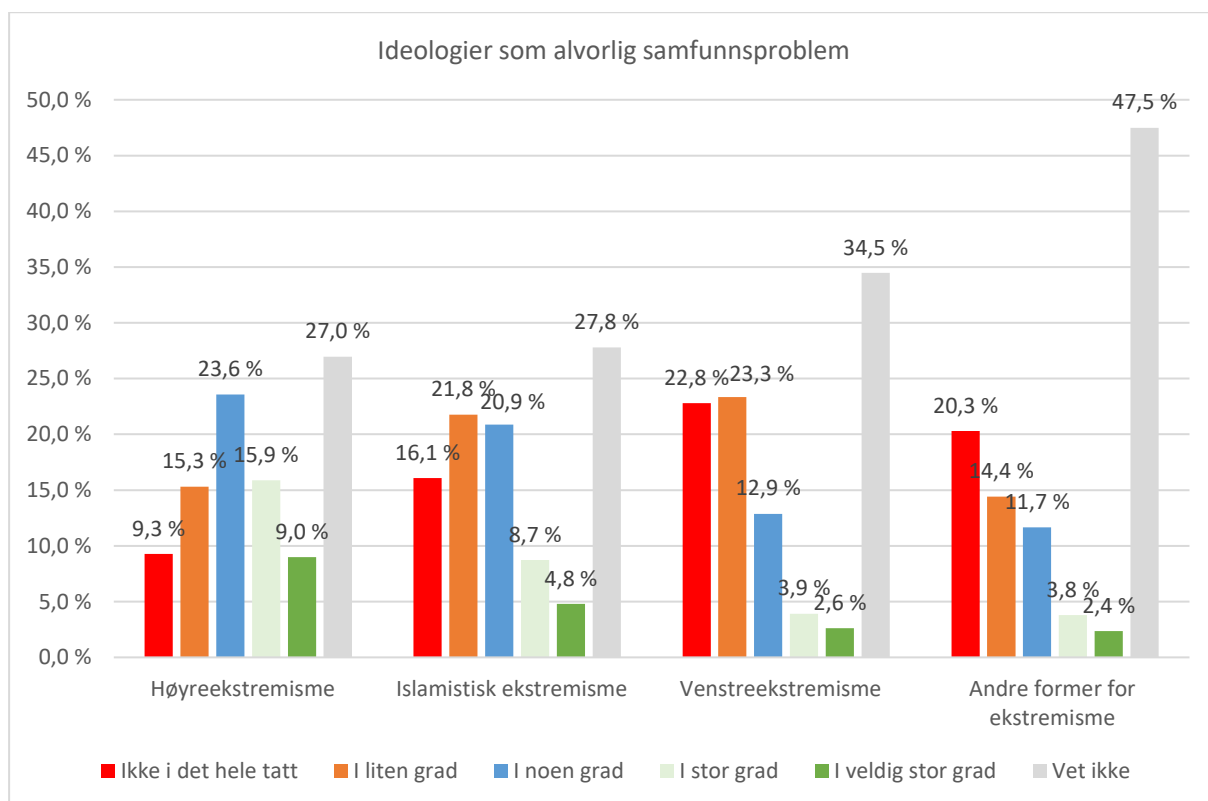
Tabellen over viser at deltagerne i denne studien oftere har drukket og blitt ruspåvirket av alkohol 3-5 ganger (12,2%) og 6 ganger eller mer (34,5%), enn de har inntatt og blitt ruspåvirket av cannabis (2,1% og 3,8%), eller andre sterkere rusmidler (1,0% og 1,3%). Mens 92,9% oppgir å aldri ha inntatt og blitt ruspåvirket av sterkere rusmidler (som f. eks amfetamin eller kokain), er andelen som oppgir det samme om cannabis (84,7%) og alkohol (37,4%) lavere.

Samtidig har den store majoriteten av deltagerne i studien aldri vært i kontakt med politiet selv i forbindelse med noe straffbart de har gjort eller var mistenkt for å ha gjort (91,9%). En lavere andel (71,0%) svarte «aldri» om deres nærmeste venner har vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart de har gjort eller var mistenkt for å ha gjort. En mindre andel har både selv (6,0%) og har venner (19,8%) som har vært 1-2 ganger i kontakt med politiet siste 6 måneder. Svært få oppga å selv ha vært i kontakt med politiet 3-5 ganger (0,6%) eller 6 ganger eller mer (0,3%) siste 6 måneder, mens dette forekommer noe oftere blant deres nærmere venner (4,5% og 2,2%).

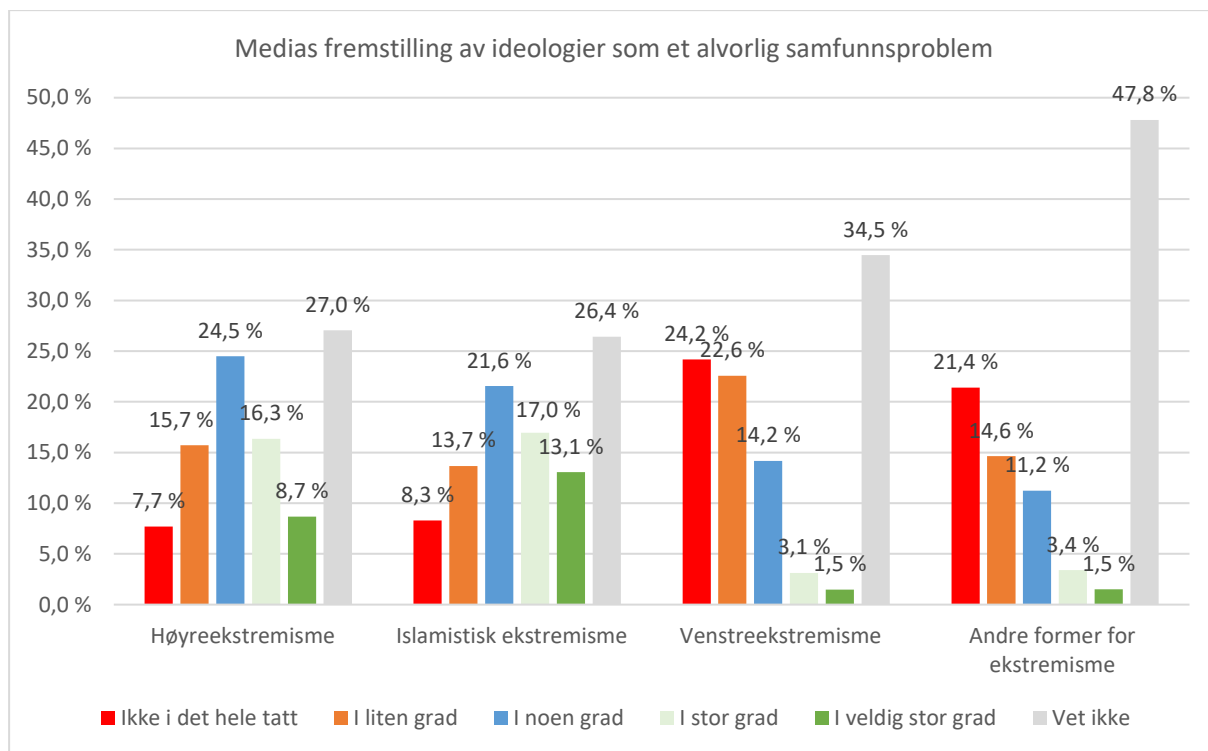
Del 1: Funn om ekstreme ideologier, fare for terror og støtte til vold

1. Ungdoms vurdering av ekstreme ideologier som alvorlige samfunnsproblem i Norge, og ungdoms vurdering av medias fremstilling av ideologiene som alvorlige samfunnsproblem.

Spørreundersøkelsen hadde to ulike tilnærminger til de ulike ideologiske retningene som et alvorlig samfunnsproblem i Norge; gjennom ungdoms egen oppfatning og gjennom deres opplevelse av medias fremstilling. Spørsmålene dreier seg konkret om høyreekstremisme, islamistisk ekstremisme og venstreekstremisme. I tillegg spørres det om andre former for ekstremisme, der deltagerne gis mulighet til å fylle ut et åpent tekstfelt med beskrivelse.

Tenk tilbake på de siste 3 årene: I hvor stor grad syns <i>du</i> de ulike ekstreme ideologiske retningene har vært et alvorlig samfunnsproblem i Norge?						
	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
Høyreekstremisme	240 (9,27 %)	396 (15,3%)	610 (23,6 %)	411 (15,9%)	233 (9,0%)	698 (27,0%)
Islamistisk ekstremisme	416 (16,1%)	563 (21,8%)	540 (20,9%)	226 (8,7%)	124 (4,8%)	719 (27,8%)
Venstreekstremisme	590 (22,8%)	604 (23,3%)	333 (12,9%)	101 (3,9%)	68 (2,6%)	892 (34,5%)
Andre former for ekstremisme	525 (20,3%)	373 (14,4%)	302 (11,7%)	98 (3,8%)	61 (2,4%)	1229 (47,5%)

Tenk tilbake på de siste 3 årene: I hvor stor grad syns du *media* har framstilt de ulike ekstreme ideologiske retningene som et alvorlig samfunnsproblem i Norge?

	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I veldig stor grad	Vet ikke
Høyreekstremisme	199 (7,7%)	407 (15,7%)	634 (24,5%)	423 (16,3%)	225 (8,7%)	700 (27,0%)
Islamistisk ekstremisme	215 (8,3%)	354 (13,6%)	558 (21,6%)	439 (17,0%)	338 (13,1%)	684 (26,4%)
Venstreekstremisme	626 (24,2%)	584 (22,6%)	367 (14,2%)	81 (3,1%)	38 (1,5%)	892 (34,5%)
Andre former for ekstremisme	554 (21,4%)	379 (14,6%)	291 (11,2%)	88 (3,4%)	39 (1,5%)	1237 (47,8%)

Høyreekstremisme er ifølge flest av deltagerne i denne studien den ideologiske retningen som i noen grad (23,6%), stor grad (15,9%) eller veldig stor grad (9,0%) har vært et alvorlig samfunnsproblem i Norge. Svarene sammenfaller med i hvilken grad deltagerne opplever medias fremstilling av høyreekstremisme som et alvorlig samfunnsproblem (48,5% mot 49,5%). Kun 9,27% oppgir at de ikke syns høyreekstremisme har vært et alvorlig samfunnsproblem i det hele tatt, mens 15,3% oppgir at de syns det i liten grad.

Når det kommer til islamistisk ekstremisme er det betydelig avvik fra hvordan ungdom selv opplever dette som et alvorlig samfunnsproblem, og hvordan de syns media har fremstilt det som et alvorlig samfunnsproblem. 20,9% av deltagerne i denne studien oppgir at de selv syns islamistisk ekstremisme har vært et alvorlig samfunnsproblem i noen grad, 8,7 % i stor grad eller 4,0% i veldig stor grad. Dette utgjør 34,4% av deltagerne, mot 51,7% av deltagerne som

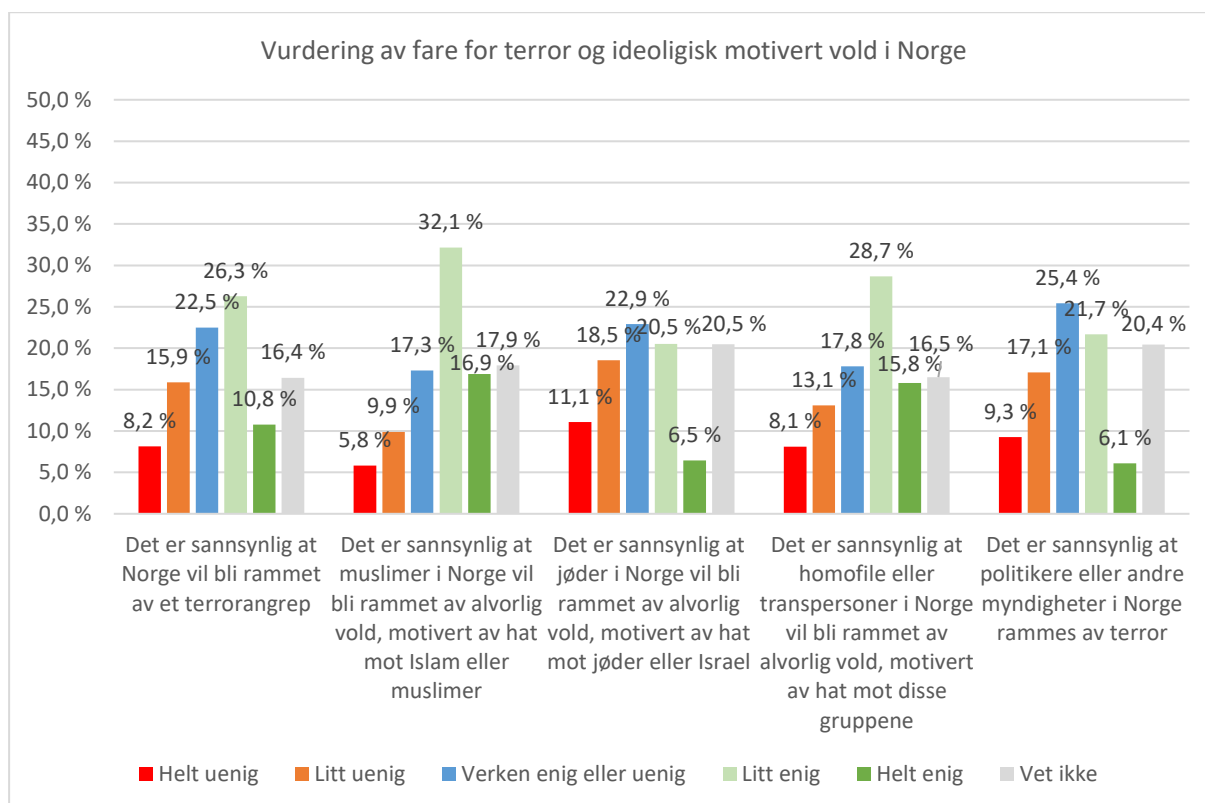
syns media har fremstilt islamistisk ekstremisme som et alvorlig samfunnsproblem i noen grad (21,6%), i stor grad (17,0%) og veldig stor grad (13,1%). Blant norske ungdommer er det altså stor forskjell mellom hvordan de selv vurderer islamistisk ekstremisme som et alvorlig samfunnsproblem og hvordan de opplever at media fremstiller islamistisk ekstremisme som et alvorlig samfunnsproblem.

Ungdoms opplevelse av venstreekstremisme som et alvorlig samfunnsproblem og hvordan de opplever at media fremstiller det som sammenfaller godt. Her oppgir 19,4% at de vurderer det i noen grad, stor grad eller veldig stor grad, mens 18,8% oppgir at det samme om medias fremstilling. Venstreekstremisme er den ideologiske retningen som samlet sett færrest opplever som et alvorlig samfunnsproblem, sammenlignet med høyreekstremisme og islamistisk ekstremisme.

Svarene fra det frie tekstfeltet er ikke gjengitt detaljert i denne rapporten da svarene fra dette feltet vanskelig lar seg sammenfatte enkelt. Et hovedfunn blant de som svarer på dette tekstfeltet er likevel at det er flest, som med ulike begreper som nynazisme, nazisme og rasisme, trekker frem høyreekstremisme med egne ord som et alvorlig samfunnsproblem.

2. Ungdoms vurderinger av fare for terror eller annen ideologisk motivert vold i Norge i nærmeste fremtid

Deltagerne i denne studien ble også bedt om å angi hvor enig eller uenig de er i at Norge, og flere ulike personer eller grupper i Norge, vil bli rammet av et terrorangrep eller annen ideologisk motivert vold i nærmeste fremtid. De ulike scenarioene deltagerne ble bedt om å si seg enig eller uenige i var; terrorangrep i Norge (generelt), alvorlig vold mot muslimer, mot jøder, mot homofile eller transpersoner, og mot politikere eller andre myndigheter i Norge.

Fare for terror eller annen politisk, ideologisk eller religiøst motivert vold i Norge i nærmeste fremtid. Hvor enig eller uenig er du med uttalelsene under? Velg ett svar fra hvert utsagn						
	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Vet ikke
Det er sannsynlig at Norge vil bli rammet av et terrorangrep	211 (8,2%)	411 (15,9%)	582 (22,5%)	680 (26,3%)	279 (10,8%)	425 (16,4%)
Det er sannsynlig at muslimer i Norge vil bli rammet av alvorlig vold, motivert av hat mot Islam eller muslimer	151 (5,8%)	256 (9,9%)	448 (17,3%)	832 (32,1%)	437 (16,9%)	464 (17,9%)
Det er sannsynlig at jøder i Norge vil bli rammet av alvorlig vold, motivert av hat mot jøder eller Israel	287 (11,1%)	480 (18,5%)	593 (22,9%)	531 (20,5%)	167 (6,5%)	530 (20,5%)
Det er sannsynlig at homofile eller transpersoner i Norge vil bli rammet av alvorlig vold, motivert av hat mot disse gruppene	210 (8,1%)	339 (13,1%)	461 (17,8%)	742 (28,7%)	409 (15,8%)	427 (16,5%)
Det er sannsynlig at politikere eller andre myndigheter i Norge rammes av terror	240 (9,3%)	442 (17,1%)	658 (25,4%)	561 (21,7%)	158 (6,1%)	529 (20,4%)

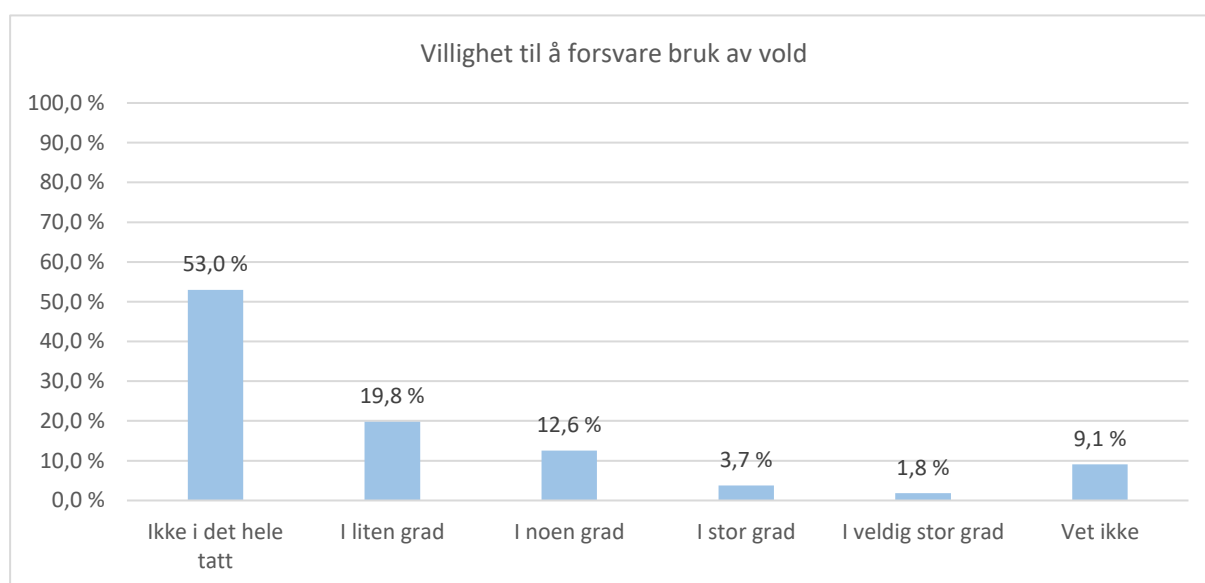
Nesten halvparten av deltagerne i studien er litt enig (32,1%) eller helt enig (16,9%) i at muslimer i Norge vil bli rammet av alvorlig vold i den nærmeste fremtid, motivert av hat mot Islam eller muslimer. Dette er scenarioet i undersøkelsen som flest sa seg enig i at ville skje i nærmeste fremtid. Scenarioet som nest flest seg enig i at ville skje i nærmeste fremtid (44,5%) var alvorlig vold mot homofile eller transpersoner, motivert av hat mot disse personene eller gruppene. Dette var 28,7% litt enig i og 15,8% helt enig i. Terrorangrep i Norge var 26,3% litt enige i, og 10,8% var helt enige i at ville skje i nærmeste fremtid. Det to siste scenarioene som ble vurdert var terrorangrep mot politikere eller andre myndigheter i Norge, og alvorlig vold mot jøder motivert av hat mot jøder eller Israel.

Angående terrorangrep mot politikere eller andre myndigheter var 21,7% litt enige i og 6,1% helt enige i at dette vil skje i nærmeste fremtid, mens 20,5% var litt enige i og 6,5% helt enige i at jøder i Norge vil bli rammet av alvorlig vold i nærmeste fremtid. Det er betydelig spredning i svarene fra deltagerne i studien. Men, en hovedtendens er likevel at det er flere som sier seg enige i, enn de som sier seg uenige i, at de fleste ulike scenarioene vil skje i nærmeste fremtid. Dette tegner et bilde av den neste generasjonen unge voksne mennesker i Norge bærer med seg en bevissthet om trusselen fra potensielle terrorhandlinger og andre alvorlige voldshandlinger.

Selv om det blant ulike myndigheter og innad i forskningsfeltet ikke eksisterer en omforent forståelse av terrorisme kretser mange definisjoner rundt frykt og mistillit som et sentralt mål i seg selv for utøvere av terror (Bakker & Veldhuis, 2012). Tidligere studier har funnet en sammenheng mellom frykt for (fremtidige) terrorhandlinger og lavere tillit til andre mennesker (Does et al., 2019; Godefroidt, 2022). Dette har implikasjoner for hvordan etterretnings- og sikkerhetsmyndigheter formidler deres vurderinger av potensielle trusler til befolkningen, og det anbefales at myndigheter formidler informasjon om avvergede angrep og deler informasjon om hvordan de arbeider for å trygge befolkningen mot denne type trusler (Does et al., 2019).

3. Ungdoms villighet til å støtte bruk av vold for å skape oppmerksomhet om en sak eller oppnå samfunnsendring i Norge

Det neste momentet denne rapporten vil ta for seg er i hvilken grad norske ungdommer mener det kan forsvares at noen bruker vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge. Deltagerne i studien ble bedt om å angi i hvilken grad de mener dette, fra «ikke i det hele tatt» til «i veldig stor grad». Svarene er presentert under både i tabell og ved grafisk illustrasjon.

I hvor stor grad mener du det kan forsvares at noen bruker vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge?		
	n	%
Ikke i det hele tatt	1372	53,0 %
I liten grad	512	19,8 %
I noen grad	325	12,6 %
I stor grad	97	3,7 %
I svært stor grad	47	1,8 %
Vet ikke	235	9,1 %

Den største gruppen av norske ungdommer i studien (53,0%) er kategorisk ikke villige til å forsvare at man bruker vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge. Den nest største gruppen (19,8%) er de som i liten grad mener at dette kan forsvares, etterfulgt av de som mener det i noen grad (12,6%). En liten gruppe på 97 (3,7%) og 47 (1,8%) personer mener at vold kan forsvares i stor eller svært stor grad. Mønsteret her er tydelig; jo høyere villighet til å bruke vold for å få oppmerksomhet om en sak eller skape

samfunnsendring i Norge, jo færre finner vi som støtter dette. Det mest sammenlignbare resultatet for dette momentet er funn fra undersøkelsen Ung i Oslo 2015 som hadde flere spørsmål om støtte til bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak, eller skape samfunnsendring i Norge eller andre steder i Europe. Resultater fra Ung i Oslo 2015 viste at 67-74% kategorisk avviste å støtte bruk av vold, mens 11-13% støttet det i liten grad eller 6-9% i noen grad. Samme undersøkelse fant at 2-3% var villige til å støtte bruk av vold i stor grad, og 1% i svært stor grad (Vestel & Bakken, 2016).

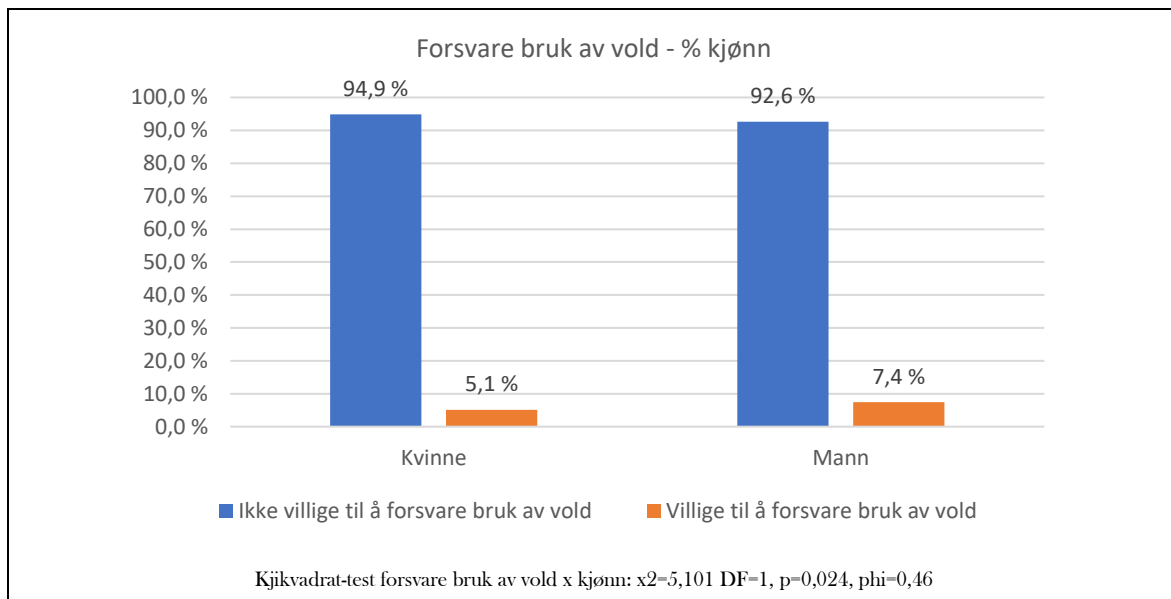
Funnene i denne rapporten viser at omtrent like stor andel av ungdom og unge voksne er villige til å forsvare bruk av vold i stor eller svært stor grad, sammenlignet med funnene fra Ung i Oslo 2015. Men, resultatene viser også at det er færre som kategorisk avviser å forsvare bruk av vold. Samlet sett er det dermed en liten økning i de som viser lite og noe støtte til bruk av vold for å skape oppmerksomhet om en sak eller samfunnsendring i Norge. Dette kan ha mange forklaringer og kan indikere villighet til å bruke vold for å skape endringer knyttet til mange temaer, som f. eks klimaspørsmål, dyrevern eller COVID-19 restriksjoner. De tre nevnte momentene, og flere andre, bør anses som mulige forklaringer som bør undersøkes i fremtidig forskningsprosjekt.

De som forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring

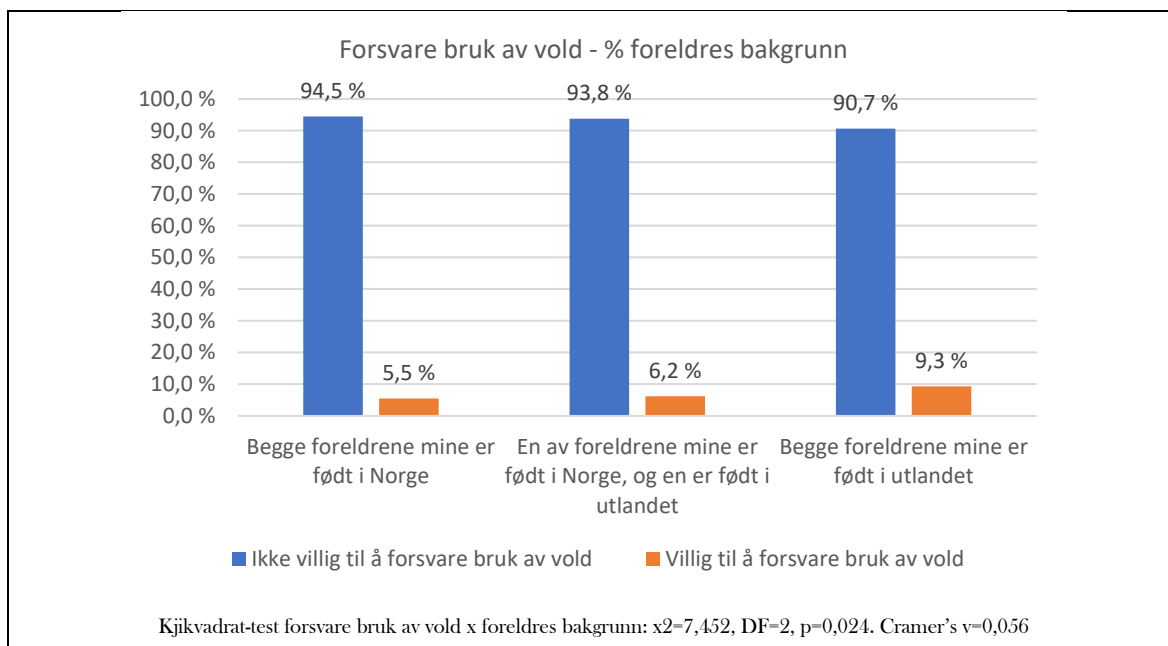
I den videre analysen av ungdommene som er villige eller ikke villige til å forsvare at noen bruker vold er deltagerne gruppert på følgende måte: De som mener det kan forsvares at noen bruker vold i stor eller veldig stor grad er plassert i en gruppe, mens de som i mindre eller ingen grad mener dette kan forsvares plasseres i en annen gruppe. De som oppga «vet ikke» på spørsmålet om å forsvare bruk av vold er i denne sammenhengen fjernet fra de illustrasjonene og de videre analysene. Gruppen som mener vold ikke forsvares teller 2209 (85,4% av alle deltagerne), mens gruppen som mener vold kan forsvares i denne sammenheng teller 144 (5,5% av alle deltagerne). Beskrivelsene som følger viser en statistisk analyse og visualisering av hvordan villigheten til å forsvare bruk av vold fordeler seg innad i kjønn, foreldres bakgrunn, tillit, sosial støtte, opplevd diskriminering, bruk av sterkere rusmidler, egen kontakt med politiet, landsdel og religion. For alle disse forholdene ble det funnet en signifikant bivariat sammenheng. I de visuelle presentasjonene videre vil signifikansverdien (p) og effektstørrelsen (phi eller Cramer's V) oppgis i tekstform under.

Det er viktig å understreke at villighet til å forsvare bruk av vold ikke i seg selv er det samme som villighet til selv å bruke vold. De aller fleste som utvikler et ekstremt tankesett, f. eks støtte til grupper og ideologier som gjennom bruk av voldshandlinger vil endre samfunnet, gjennomfører ikke selv denne type handlinger. Likevel, på tross av at ytterst få faktisk gjennomfører denne type handlinger, ligger tankesettet til grunn (Wolfowicz et al., 2021).

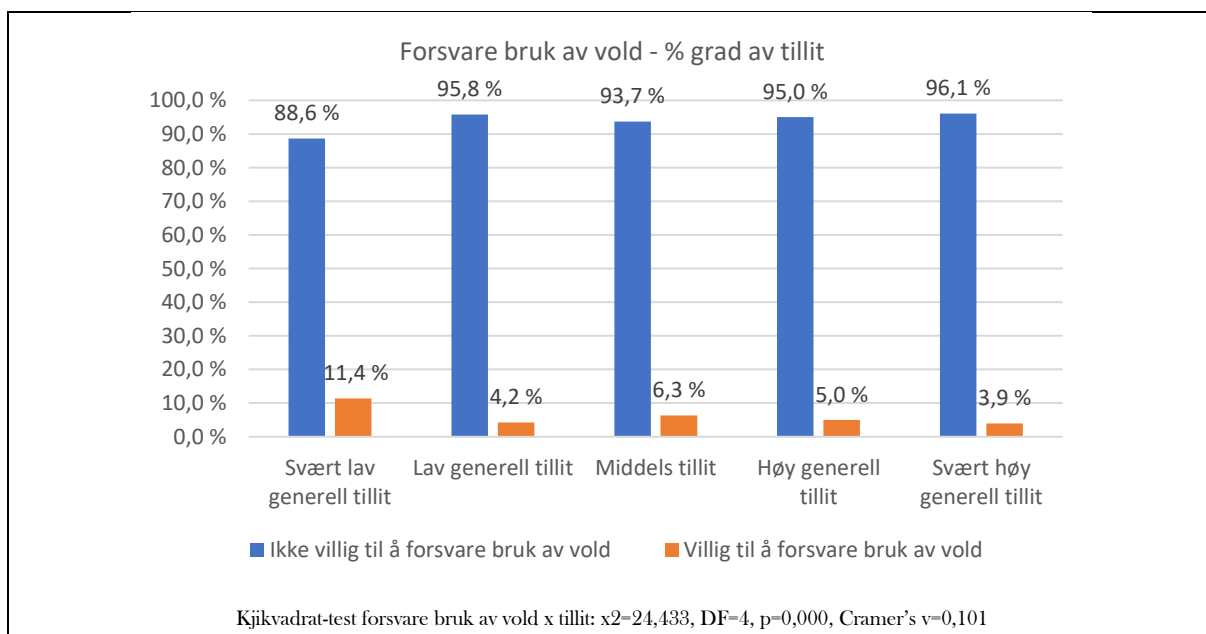
Bivariate analyser av villighet til å forsvare bruk av vold

Det er høyest andel som er villige til å forsvare bruk av vold blant gutter og menn (7,4%) sammenlignet med blant jenter og kvinner (5,1%). Etersom den tredje kategorien «annen kjønnsidentitet eller som ikke ønsker å oppgi kjønn» består av et svært lavt antall personer fra potensielt to ulike grupper er denne utelatt fra den bivariate analysen. Det muliggjør også en enklere sammenligning mellom menn og kvinner. Sammenhengen mellom kjønn og villighet til å forsvare bruk av vold ble funnet statistisk signifikant ($p=0,024$). Kjikkvadrat-testen sammenligner resultatet i studien med det som ville vært resultatet dersom det ikke var noen forskjell mellom villigheten til å forsvare bruk av vold og kjønn, eller andre variabler i studien.

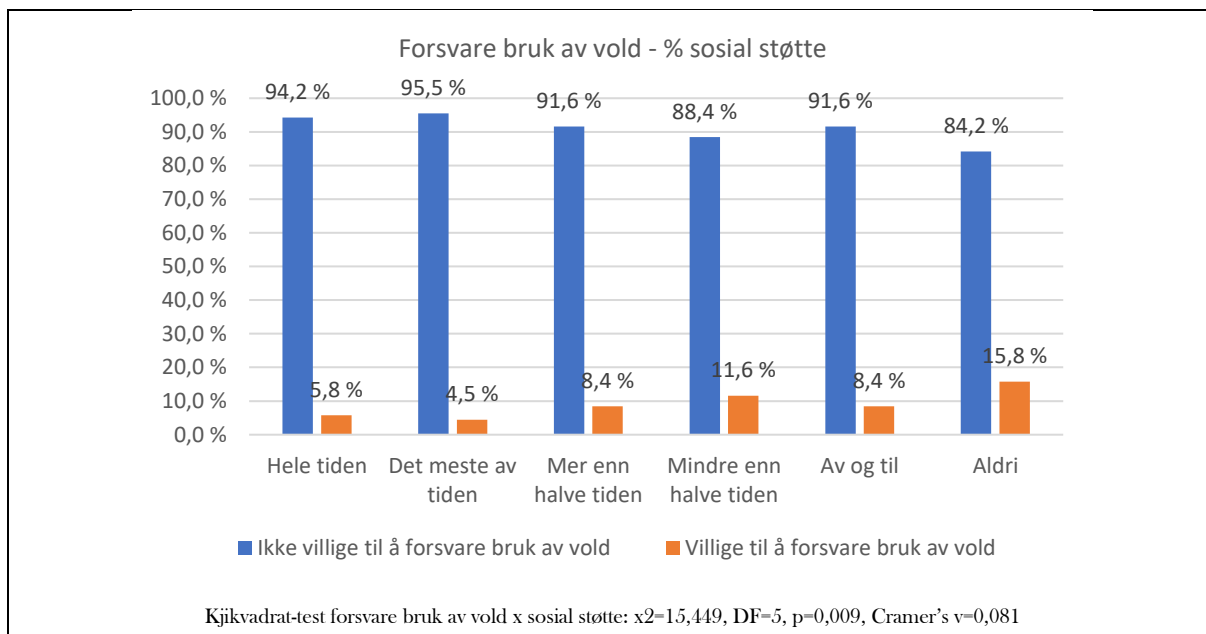

Det er høyere andel av ungdommer med foreldre født i utlandet som er villige til å forsvare bruk av vold sammenlignet med de som har en eller begge foreldrene sine født i Norge. Det er også høyere andel av ungdommer som er villige til å forsvare bruk av vold blant de som har en foreldre født i utlandet, sammenlignet med de som har begge foreldrene født i Norge. Sammenhengen ble testet funnet statistisk signifikant ($p=0,024$).

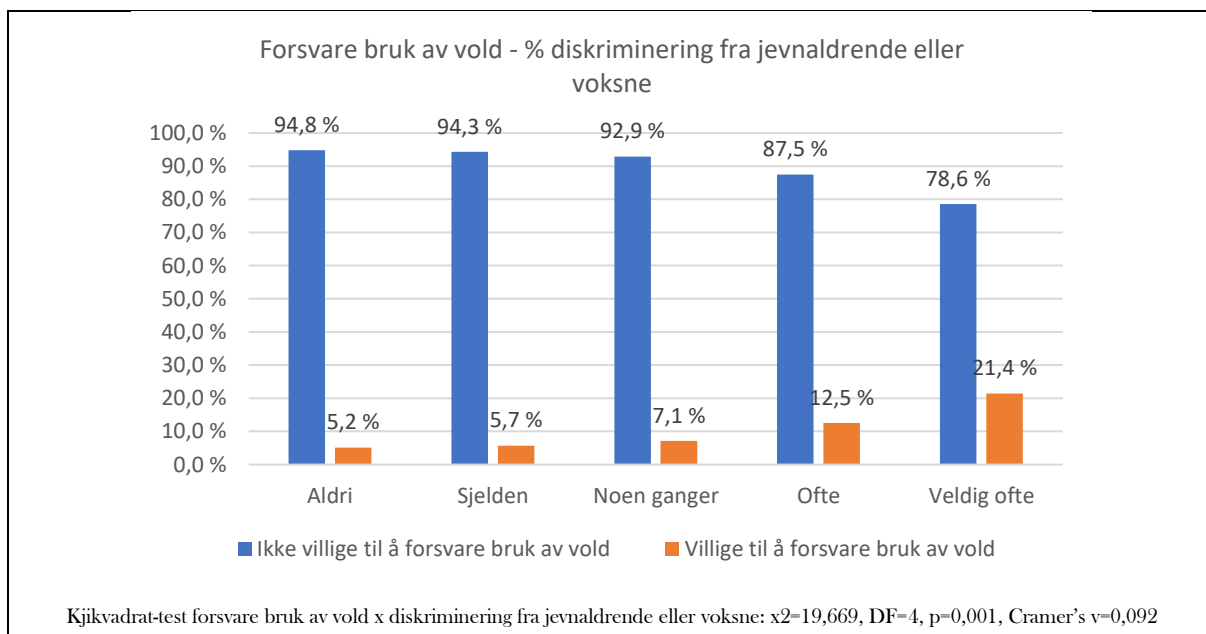

Studien undersøkte også grad av generell tillit til andre, som tidligere presentert på en 10-punkts skala. For en enklere fremstilling av sammenhengen mellom generell tillit til andre og villighet til å forsvare bruk av vold er den originale 10-punkts tillitsskalaen redusert til en 5-punkts. I

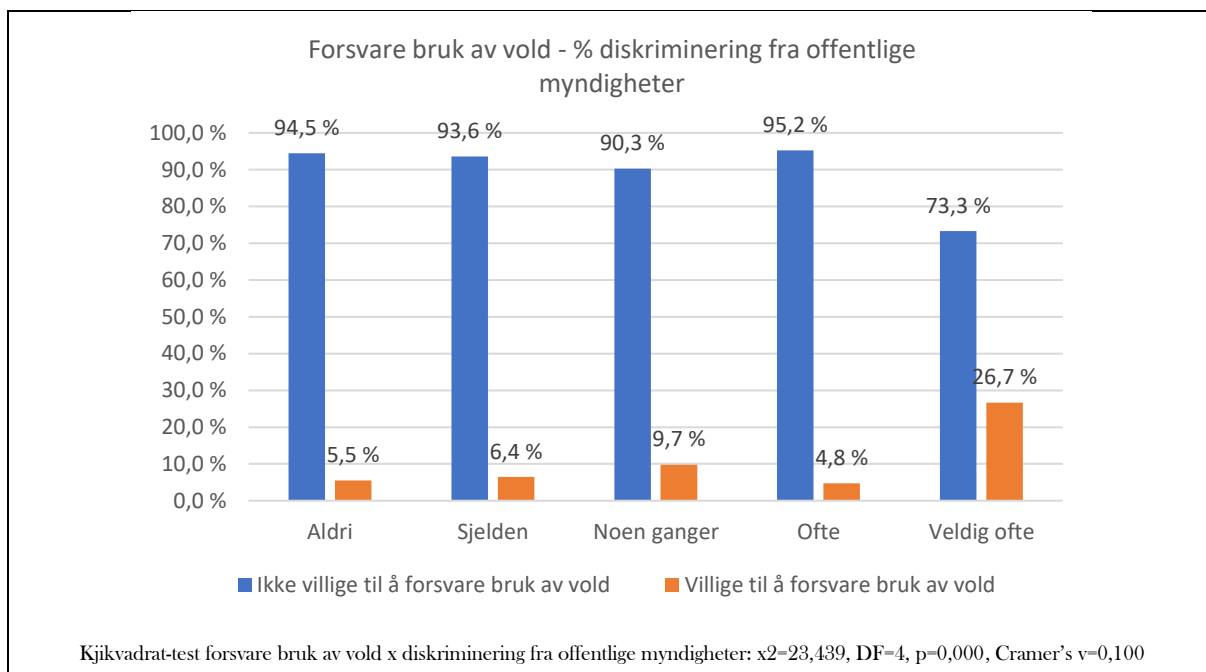
denne reduksjon er verdiene 1-2 plassert i «svært lav generell tillit», verdiene 3-4 plassert i «lav generell tillit» osv. Figuren over, og resultatet fra kjikvadrat-testen, viser at det er en sammenheng mellom generell tillit til andre mennesker og villighet til å forsvare bruk av vold ($p=0,000$). De som er villige til å forsvare bruk av vold er overrepresentert blant de som er svært lite tillitsfulle.

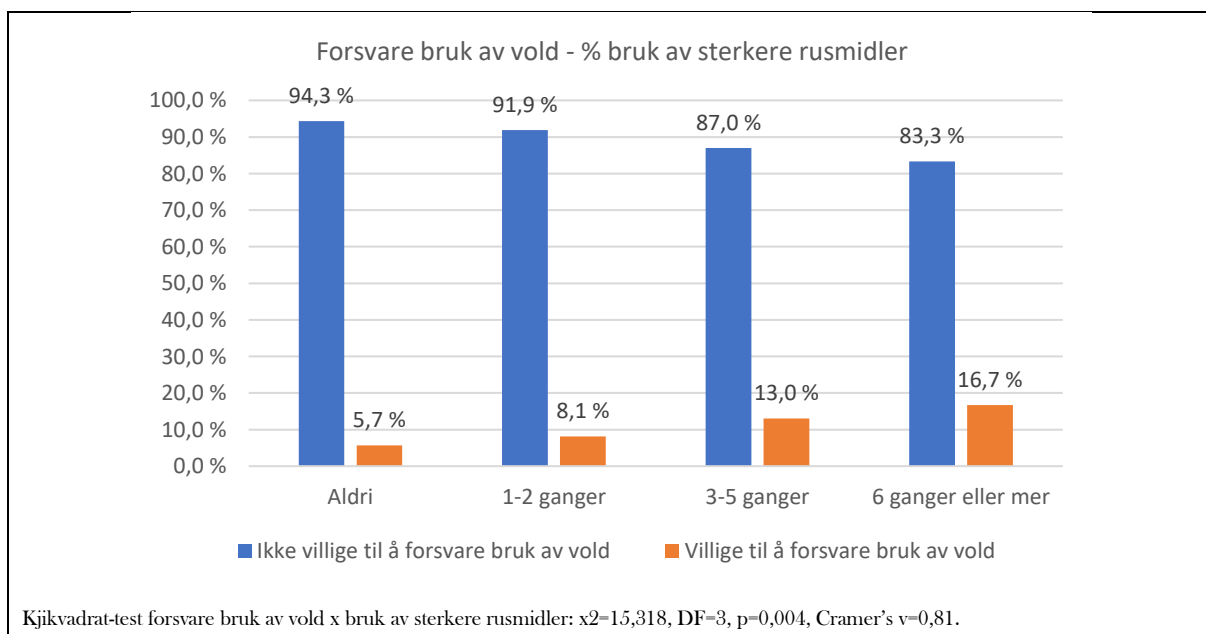
Også sammenhengen mellom opplevd sosial støtte og villighet til å forsvare bruk av vold ble samlet sett funnet som statistisk signifikant ($p=0,009$), der de med lavere opplevd sosial støtte også er overrepresentert blant de som er villige til å forsvare bruk av vold.

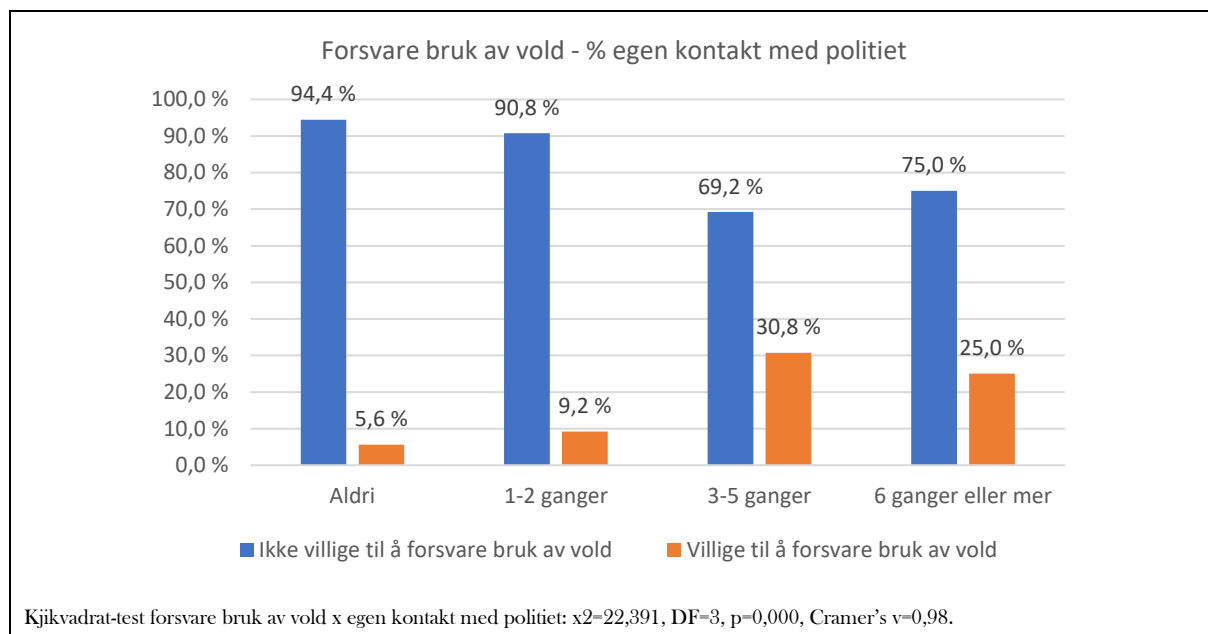
Blant de som har opplevd diskriminering fra jevnaldrende eller voksne noen ganger, ofte eller veldig ofte er det flere enn forventet som er villige til å forsvare bruk av vold, og denne sammenhengen er statistisk signifikant ($p=0,001$).

Den samme sammenhengen identifiseres mellom villighet til å forsvare bruk av vold og det å ha opplevd diskriminering fra offentlige myndigheter, som politi eller barnevern. Blant de som har opplevd diskriminering fra offentlige myndigheter noen ganger, eller veldig ofte er det flere enn forventet som er villige til å forsvare bruk av vold, og samlet sett er denne sammenhengen er statistisk signifikant ($p=0,000$).

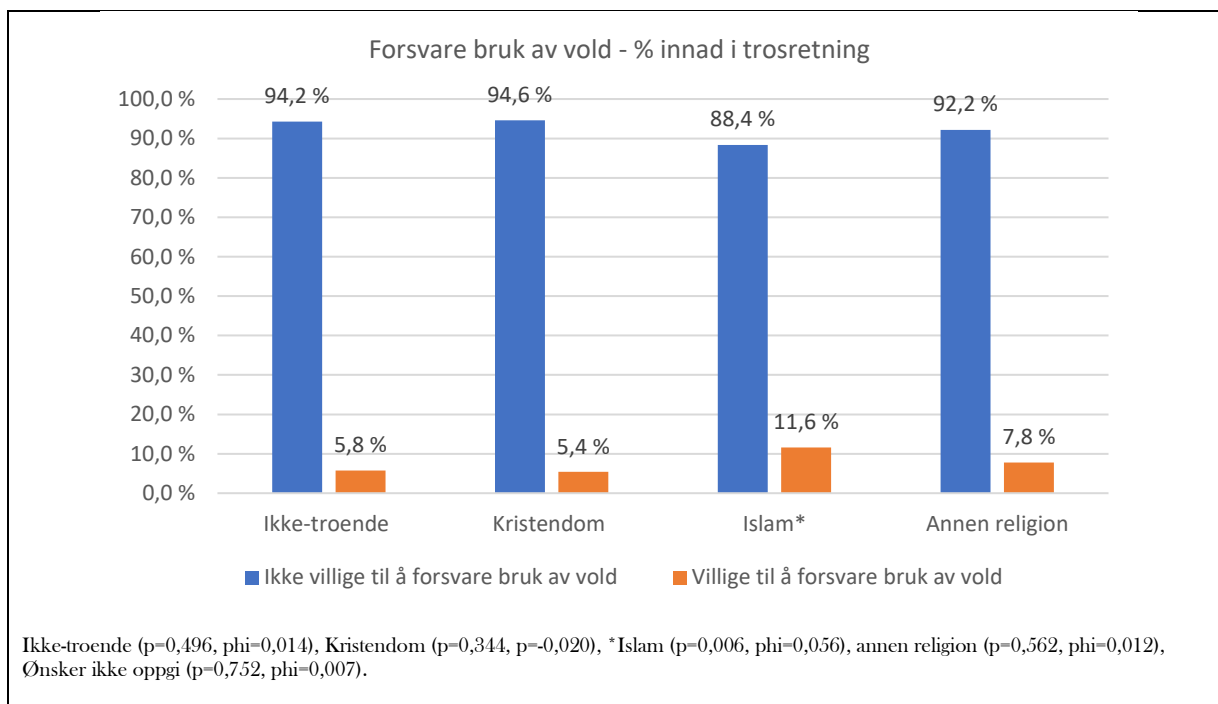

Blant de som i løpet av de siste seks månedene har brukt sterkere rusmidler (enn alkohol eller cannabis) er det også høyere andel som er villige til å forsvare bruk av vold, og denne sammenhengen er statistisk signifikant ($p=0,004$). De som rapporterer hyppigere bruk av sterkere rusmidler er overrepresentert blant de som er villige til å forsvare bruk av vold.

Det er også en sammenheng mellom hyppighet av kontakt med politiet i forbindelse med et straffbart forhold de siste seks månedene, og villighet til å forsvare bruk av vold ($p=0,000$). De som var villige til å forsvare bruk av vold var overrepresentert blant de som har hatt kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart de hadde gjort eller var mistenkt for å ha gjort.

Kategorien religion har ingen naturlig rangering eller orden. De ulike alternativene i hver kategori ble derfor omkodet til dummy variabler og statistisk testet opp mot alle de som faller i en annen kategori av trosretning. Som et eksempel vil andelen som er villige til å forsvare bruk av vold med Kristendom som trosretning sammenlignes med andelen som er villige til å forsvare bruk av vold blant de som samlet faller i de andre kategoriene. I illustrasjonen på neste side er kun fordelingen av villighet til å forsvare bruk av vold eller ikke i den aktuelle trosretningen presentert, ikke fordelingen i sammenligningsgrunnlaget.

Fordelt etter trosretning er det høyere andel av ungdommer med Islam som trosretning som er villige til å forsvare bruk av vold (11,6%), sammenlignet med de deltagerne som ikke har Islam som trosretning. Dette er den eneste bivarierte sammenheng mellom religion og villighet til å forsvare bruk av vold som er statistisk signifikant (p=0,006).

Ikke-signifikante sammenhenger

Flere forhold ble statistisk testet og funnet som ikke-signifikante når det kommer til villighet til å forsvare bruk av vold. Dette dreier seg om type tettsted eller landsdel deltagerne bor i, deltagerens alder, og om de er i eller utenfor videregående utdanning og/eller arbeid. Også sammenheng mellom villighet til å forsvare bruk av vold og bruk av alkohol, cannabis, venners kontakt med politiet, og velvære (WHO-5) ble funnet som ikke-signifikant.

Oppsummering av signifikante bivarierte funn

Den gruppen av norske ungdommer som viser villighet til å forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge er kjennetegnet av å være gutter/menn, ha opplevd diskriminering, hyppigere bruk av sterkere rusmidler, og hyppigere kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart de hadde gjort eller var mistenkt for å ha gjort. De som er villige til å forsvare bruk av vold er også kjennetegnet av å ha foreldrene sine født i andre land enn Norge, de har Islam som trosretning, og de er generelt mindre tillitsfulle

enn de som ikke er villige til å forsvare bruk av vold. I denne sammenhengen er det viktig å si at ungdom med foreldre født i andre land enn Norge kan være født i Sverige, Danmark eller England, og indikerer ikke nødvendigvis etnisk minoritetsbakgrunn. De som er villige til å forsvare bruk av vold opplever også mindre sosial støtte fra familie og venner enn de som ikke er villige til å forsvare bruk av vold.

Disse signifikante sammenhengene viser en overrepresentasjon av de som er villige til å forsvare bruk av vold, men det er viktig å huske på at det er lave reelle tall, og at effektstørrelsene varierer fra 0,046 til 0,101. Effektstørrelsen indikerer styrken på sammenhengen, og verdiene over bør tolkes som små (Cohen, 1988).

Multivariat analyse

For å tydeligere identifisere faktorer som er med på å forklare om deltagerne er villige eller ikke villige til å forsvare bruk av vold vil disse kombineres i en samlet statistisk analyse. I dette analyseskrittet vil variablene kjønn, alder, om deltagerne er i skole eller arbeid, religion og familiebakgrunn, samt variablene om rus, kontakt med politiet, diskriminering, tillit, velvære og sosial støtte inkluderes som forklarende variabler i en logistisk regresjonsanalyse. I analysen vil også om deltageren i studien har hatt undervisning om relevante temaer i skolen inkluderes, som kritisk tenkning, demokratiske verdier, rasisme og toleranse. I denne analysen vises hvilken selvstendig betydning disse faktorene har på om en person er villig til å forsvare bruk av vold eller ikke, og denne effekten kontrolleres mot de andre variablene i analysen. Variabelen om trosretning har ikke en naturlig orden eller hierarki og omkodes til dummyvariabler (0/1) der alternativene Kristendom, Islam eller annen religion sammenlignes med referansekategorien ikke-troende. For enklere tolkning av resultat i regresjonsanalysen ble variabelen om deltagerne har hatt undervisning i de ulike temaene i skolen snudd. Dette innebærer at 0 betyr å ha hatt undervisning mens 1 betyr å ikke ha hatt undervisning. Også variablene om mental velvære (WH0-5) og sosial støtte snus, slik at høyere verdi indikerer høyere grad av mental velvære eller opplevd sosial støtte.

Tabell: Logistisk regresjonsanalyse av sannsynlighet for å forsvare bruk av vold

	B	S.E.	Sig.	Exp(B)
Kjønn	0,292	0,202	0,148	1,340
Alder	-0,130	0,088	0,139	0,878
I skole/jobb eller utenfor	0,116	0,174	0,504	1,124
Familiebakgrunn	0,118	0,144	0,416	1,125
Velvære	0,011	0,024	0,649	1,011
Sosial støtte	-0,171	0,095	0,072	0,843
Tillit	-0,121	0,085	0,152	0,886
Religion:				
Kristendom	0,043	0,211	0,839	1,044
Islam	0,466	0,392	0,235	1,594
Annen religion	-0,017	0,558	0,976	0,983
Diskriminering fra jevnaldrende eller voksne	0,104	0,117	0,373	1,109
Diskriminering fra myndigheter (eks. politi eller barnevern)	0,057	0,129	0,658	1,059
Alkohol	0,052	0,082	0,530	1,053
Cannabis	-0,275	0,174	0,113	0,760
Andre sterkere rusmidler	0,372	0,215	0,084	1,450
Egen kontakt med politiet	0,404	0,225	0,072	1,498
Venners kontakt med politiet	0,019	0,151	0,899	1,019
Undervisning om kritisk tenkning	0,477	0,211	0,024*	1,612
Undervisning demokratiske verdier	0,510	0,235	0,030*	1,666
Undervisning om rasisme	-0,435	0,234	0,063	0,647
Undervisning om toleranse	0,092	0,219	0,674	1,097
* indikerer p<0,05, ** indikerer p<0,01				

Samlet sett viser denne studien at det er en svært liten andel av ungdommene (kun 144 totalt) i undersøkelsen som i stor eller svært stor grad forsvare bruk av vold. De to eneste variablene som har en selvstendig signifikant påvirkning på villighet til å forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge er om deltagerne i studien har hatt undervisning om kritisk tenkning ($p=0,024$) eller demokratiske verdier ($p=0,030$).

Undervisning om demokratiske verdier og villighet til å forsvare bruk av vold har en odds ratio på 1,612, som innebærer en 61,2% økning i odds for villighet til å forsvare vold dersom man ikke har hatt undervisning om kritisk tenkning. En lignende økning finner vi blant de som ikke har hatt undervisning i demokratiske verdier, som gir en 66,6% økning i odds for villighet til å forsvare bruk av vold. Odds ratio innebærer endring i odds til å havne i en kategori (som villig eller ikke-villig til å forsvare bruk av vold) når verdien av en forklarende variabel (som å ha hatt eller ikke ha hatt undervisning i demokratiske verdier f. eks) øker med en enhet (Szumilas, 2010). Med andre ord; det å ha hatt undervisning eller annen tematisering om disse temaene

bidrar til å redusere sannsynligheten for at deltagerne også er villige til å forsvare bruk av vold. Ingen av de andre forklaringsvariablene har en selvstendig signifikant påvirkning på om en person er villig til å forsvare bruk av vold eller ikke.

Enkelte andre faktorer er også verdt å nevne på tross av at de ikke når grenseverdien for statistisk signifikans. Undervisning eller tematisering om rasisme er nær grenseverdien for signifikans ($p=0,063$). Det samme er hyppigere kontakt med politiet i forbindelse med et straffbart forhold ($p=0,072$) og bruk av sterkere rusmidler ($p=0,084$). Høyere verdi i disse to forklaringsvariablene bidrar til å øke risikoen for å være villig til å forsvare bruk av vold. Motsatt er variabelen om sosial støtte også nær grenseverdien for signifikans ($p=0,072$). Økning i denne, som indikerer høyere grad av opplevd sosial støtte, bidrar til å redusere risikoen for å være villig til å forsvare bruk av vold.

Hvordan samsvarer dette med andre forskningsfunn?

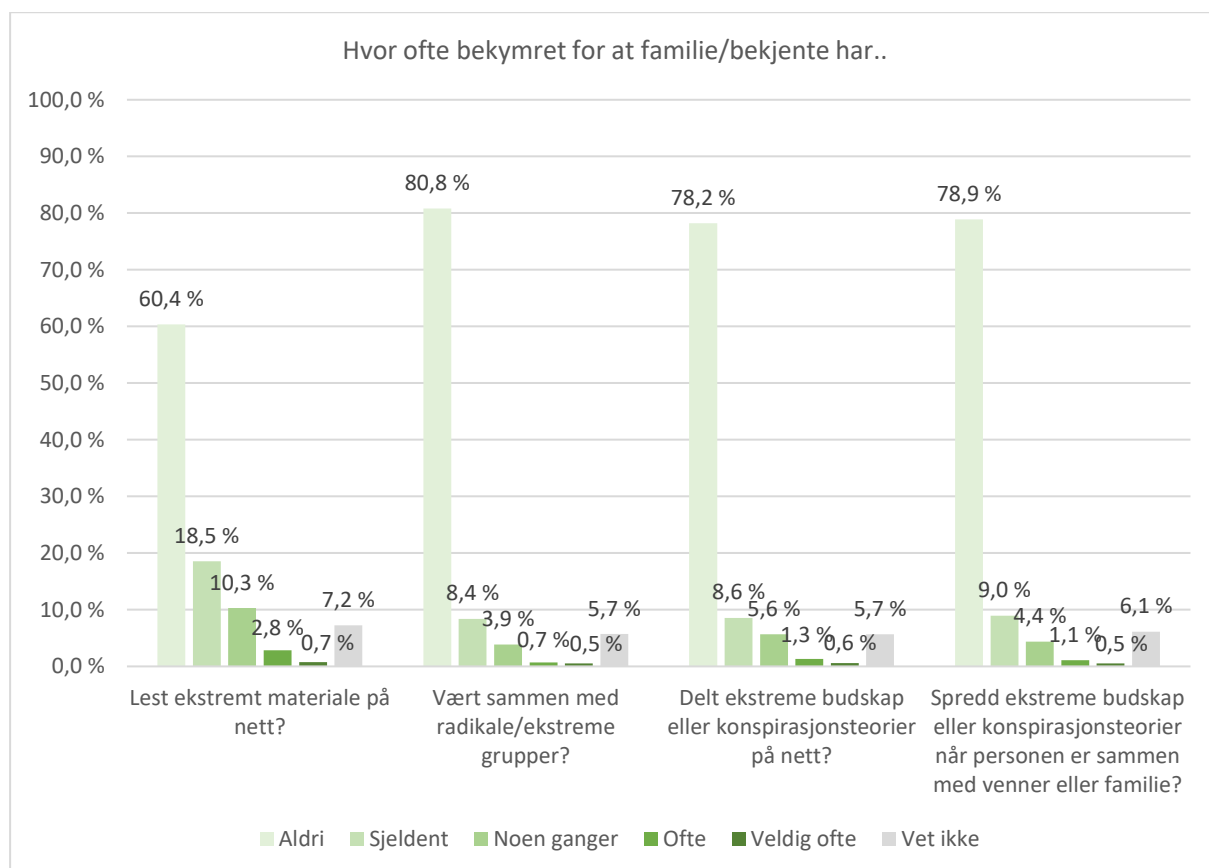
Sammenlignet med den mer omfattende Ung i Oslo-studien fra 2015 er det noen fellestrekk når det gjelder funn. Ung i Oslo 2015 fant at gutter med etnisk minoritetsbakgrunn var overrepresentert blant de som støttet bruk av vold for å oppnå politiske endringer i dagens Europa og i Norge. Studien fant også at de som støtte bruk av vold i denne sammenheng var overrepresentert blant de som oppgir å begå normbrudd og kriminalitet, samt de som har opplevd krenkelser knyttet til religion eller innvandringsbakgrunn. Samtidig opplevde flere i gruppa som støtter bruk av vold å bli holdt utenfor og plaget på ulike måter, samt trives mindre på skolen og var hyppigere i konflikt med lærerne (Vestel & Bakken, 2016). Tidligere studier har også funnet indikasjoner på manglede tillit til det politiske systemet blant voksne personer med ytterliggående ideologiske standpunkt (Kutiyski et al., 2021).

Disse tidligere funnene sammenfaller også med flere av funnene fra de bivariate analysene presentert i denne rapporten. Det er høyere andel av gutter, ungdommer med foreldre født i andre land, og de med Islam som trosretning som er villige til å forsvare bruk av vold. De som er villige til å forsvare bruk av vold er også overrepresentert blant de mindre tillitsfulle. Det er også vist en sammenheng mellom hyppigere bruk av sterkere rusmidler, hyppigere kontakt med politiet i forbindelse med et straffbart forhold, opplevd diskriminering, mindre sosial støtte tilgjengelig, og villighet til å forsvare bruk av vold. Funnene fra den multivariate analysen viser at kun det å ha hatt undervisning eller samtaler om demokratiske verdier og om kritisk tenkning i skolesammenheng er med på å selvstendig forklare villighet til å forsvare bruk av vold. I disse tilfellene bidrar det å ha hatt undervisning eller samtaler om temaene i skolen til å redusere

sannsynligheten for at deltagerne i studien er villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge. Dette funnet bidrar til optimisme med tanke på forebyggende arbeid.

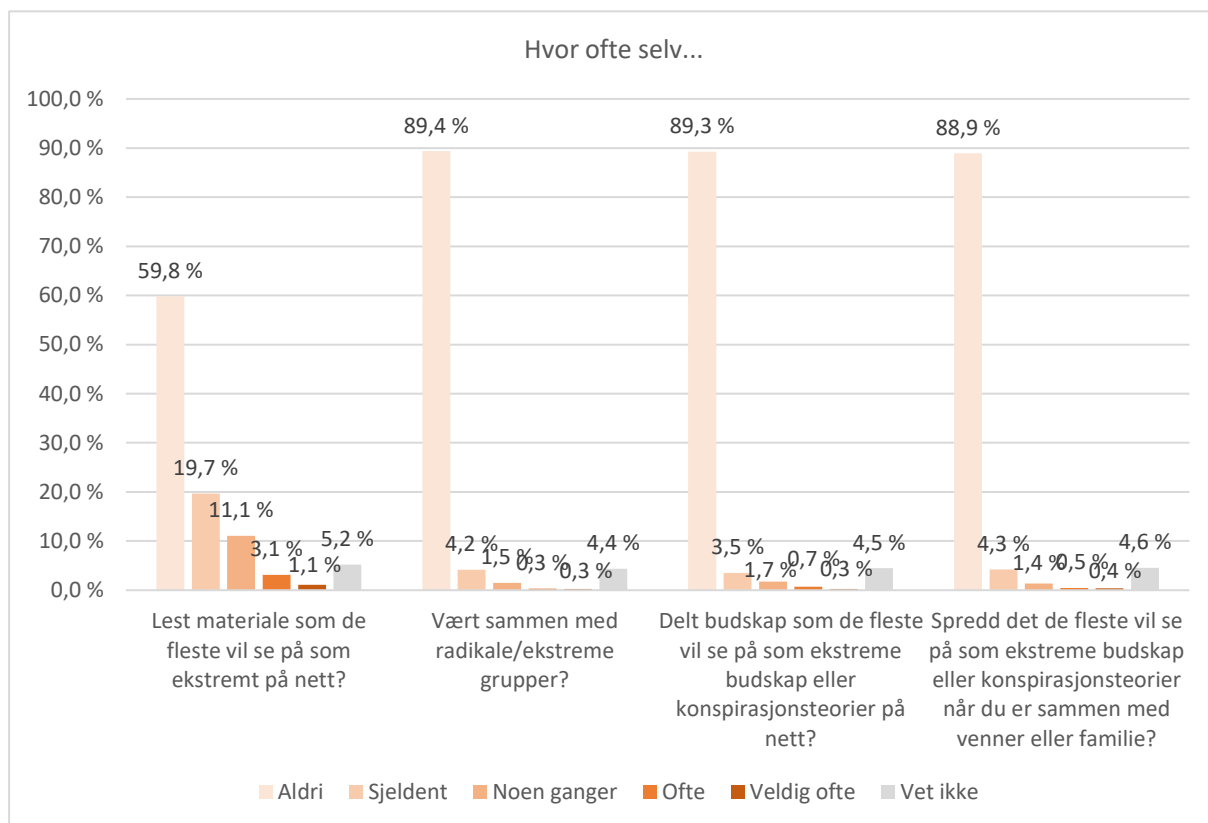
4. Ekstremt materiale, konspirasjonsteorier og kontakt med ekstreme grupper

I tillegg til villighet til å forsvare bruk av vold for å oppnå samfunnsendringer og vurdering av de ulike ekstreme ideologiske retningene som samfunnsproblem hadde undersøkelsen mål om å utforske lesing og deling av ekstremt materiale og konspirasjonsteorier, og kontakt med radikale og ekstreme grupper. Undersøkelsen inkluderer flere spørsmål om personer de kjenner, eller om de selv, har lest eller delt ekstremt materiale, og om de har vært i kontakt med ekstreme grupper.

Har du vært bekymret for at noen du kjenner eller noen i din familie har gjort følgende						
	Aldri	Sjeldent	Noen ganger	Ofte	Veldig ofte	Vet ikke
Lest ekstremt materiale på nett?	1562 (60,4%)	480 (18,5%)	267 (10,3%)	73 (2,8%)	19 (0,7%)	187 (7,2%)
Vært sammen med radikale/ekstreme grupper*?	2091 (80,8%)	217 (8,4%)	100 (3,9%)	18 (0,7%)	14 (0,5%)	148 (5,7%)
Delt ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nett?	2024 (78,2%)	222 (8,6%)	146 (5,6%)	34 (1,3%)	15 (0,6%)	147 (5,7%)
Spredd ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier når personen er sammen med venner eller familie?	2041 (78,9%)	232 (9,0%)	113 (4,4%)	29 (1,1%)	14 (0,5%)	159 (6,1%)

*I selve spørsmålsformuleringen om kontakt med grupper brukes både radikale og ekstreme grupper. Formuleringen kan skape noe uklarhet om hva respondentene legger til grunn da de svarer. Dette indikerer likevel en kontakt med grupper som ønsker å igangsette en betydelig samfunnsendring.

Hvor ofte har du selv gjort handlingene under?						
	Aldri	Sjeldent	Noen ganger	Ofte	Veldig ofte	Vet ikke
Lest materiale som de fleste vil se på som ekstremt på nett?	1548 (59,8%)	509 (19,7%)	287 (11,1%)	81 (3,1%)	29 (1,1%)	134 (5,2%)
Vært sammen med radikale/ekstreme grupper*?	2313 (89,4%)	108 (4,2%)	39 (1,5%)	8 (0,3%)	7 (0,3%)	113 (4,4%)
Delt budskap som de fleste vil se på som ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nett?	2310 (89,3%)	91 (3,5%)	45 (1,7%)	18 (0,7%)	7 (0,3%)	117 (4,5%)
Spredd det de fleste vil se på som ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier når du er sammen med venner eller familie?	2302 (88,9%)	110 (4,3%)	36 (1,4%)	12 (0,5%)	10 (0,4%)	118 (4,6%)

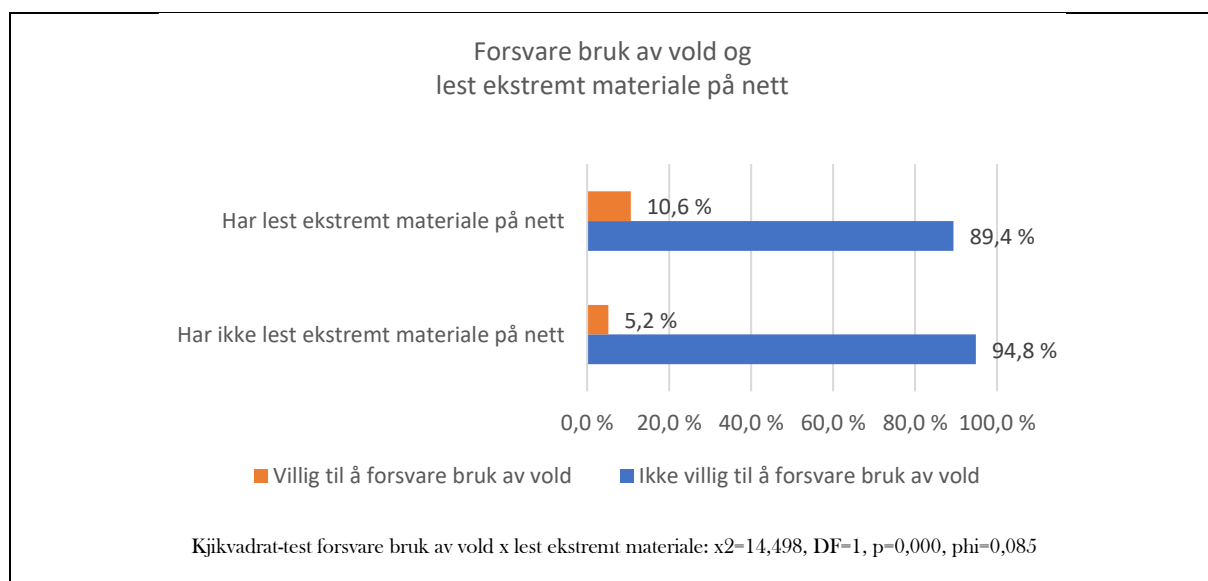
*I selve spørsmålsformuleringen om kontakt med grupper brukes både radikale og ekstreme grupper. Formuleringen kan skape noe uklarhet om hva respondentene legger til grunn da de svarer. Dette indikerer likevel en kontakt med grupper som ønsker å igangsette en signifikant samfunnsendring.

Det er vesentlige avvik fra hvordan deltagerne i studien har vært bekymret for hva venner eller familiemedlemmer har gjort når det gjelder ekstreme budskap og kontakt med personer i ekstreme grupper, og hva de selv har gjort. Mens 13,8% har vært bekymret for at noen de kjenner har lest ekstremt materiale på nett noen ganger, ofte eller veldig ofte, har 15,3% gjort dette selv noen ganger, ofte eller veldig ofte. I seg selv er det ikke nødvendigvis noe bekymringsfullt ved å ha lest denne type materiale og det kan være mange ulike årsaker til at

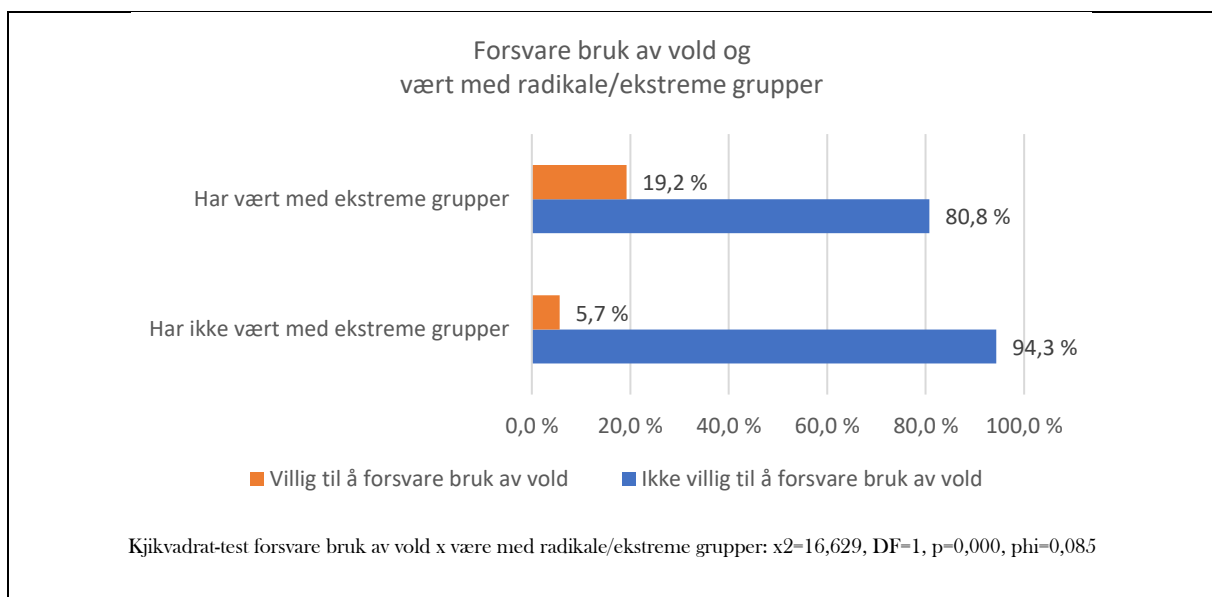
man leser det. Dette vil kommenteres mer senere i rapporten. På de tre andre momentene under har deltagerne oftere vært bekymret for at noen de kjenner har gjort de ulike handlingene enn de selv har gjort det. Mens 5,1% oppgir at de noen ganger, ofte eller veldig ofte har vært bekymret for noe de kjenner eller i familien har vært sammen med personer i ekstreme grupper har under halvparten (2,1%) vært dette selv noen ganger, ofte eller veldig ofte. Av disse har kun åtte vært det ofte og syv veldig ofte. Mens 7,5% noen ganger, ofte eller veldig ofte har vært bekymret for noe de kjenner eller i familien har delt ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nett har kun 2,7% selv gjort dette noen ganger, ofte eller veldig ofte. Her har 18 gjort dette ofte, mens 7 har gjort det veldig ofte. I tillegg til å dele konspirasjonsteorier og ekstreme budskap på nettet har 6,0% av deltagerne vært bekymret for at bekjente eller familiemedlemmer har gjort dette i fysiske møter med sine nære noen ganger, ofte eller veldig ofte. Også her oppgir færre av deltagerne (2,3%) at de har gjort dette selv noen ganger, ofte eller veldig ofte.

Sammenheng mellom støtte til vold og deling av ekstremt materiale, konspirasjonsteorier og kontakt med ekstreme grupper

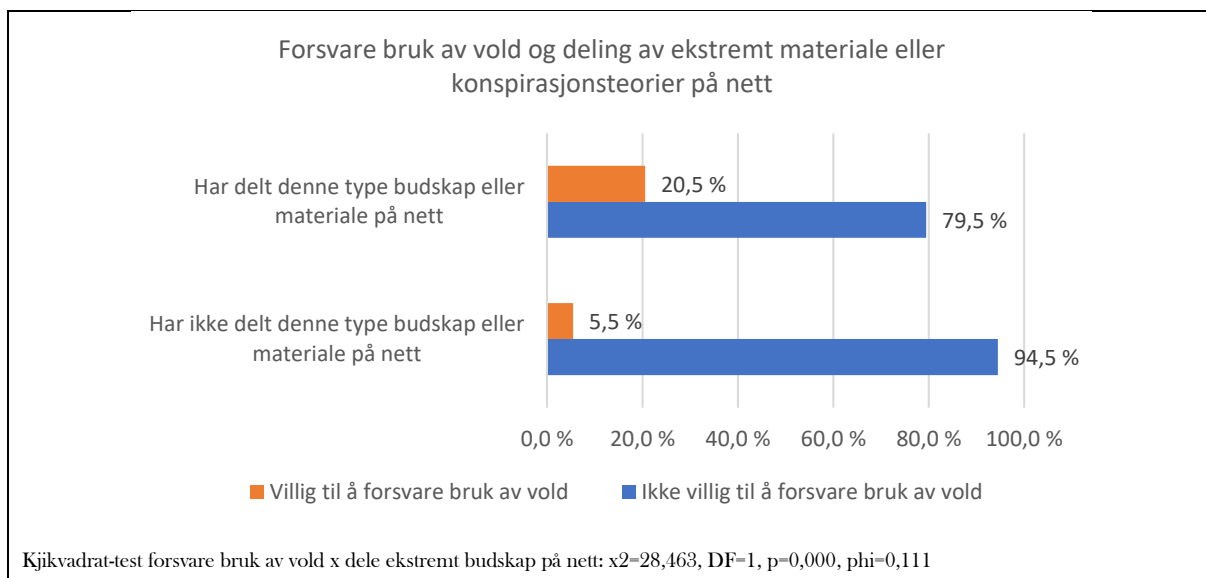
I den videre analysen av de som har lest, de som har delt ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nettet eller da de har vært sammen med familie og venner, og de som har vært sammen med radikale eller ekstreme grupper vil disse ulike handlingene sees i sammenheng med støtte til vold. De som noen ganger, ofte, eller veldig ofte har gjort de tre handlingene vil bli gruppert i en kategori, mens de som aldri eller sjeldent har gjort det grupperes i en annen.

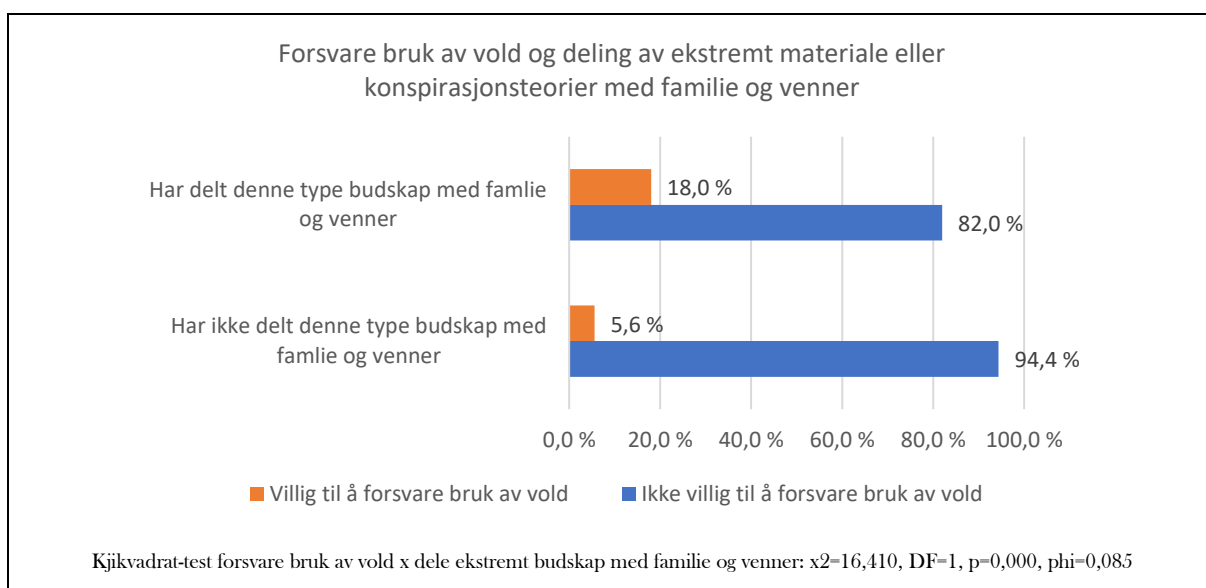
Blant de som har lest ekstremt materiale på nett er det flere som også er villige til å forsvare bruk av vold, enn blant de som ikke har lest denne type materiale på nett. I denne sammenheng er det viktig å understreke at handlingen om «lest ekstremt materiale på nett» da det i seg selv ikke kan indikere enighet i disse budskapene. Dette kan dreie seg om en kritisk nysgjerrighet, eller som en del av forarbeid til skoleoppgaver, eller ha andre årsaker. Men, sammenhengen mellom å ha lest denne type materiale og villighet til å forsvare bruk av vold ble testet og funnet som statistisk signifikant ($p=0,000$).

Figuren over viser at det er en overrepresentasjon av ungdom som er villige til å forsvare bruk av vold blant de som har vært med radikale eller ekstreme grupper. Blant de som har vært sammen med denne type grupper er hele 19,2% villige til å forsvare bruk av vold, mot 5,7% blant de som ikke har vært med denne type grupper. Sammenhengen ble testet og funnet som statistisk signifikant ($p=0,000$).

Den samme tendensen gjelder deling av ekstremt materiale eller konspirasjonsteorier på nettet. De som er villige til å forsvare bruk av vold har i større grad delt den type materiale enn de som ikke er villige til å forsvare bruk av vold. Av de som har delt denne typen materiale eller budskap er 20,5% også villige til å forsvare bruk av vold. Sammenhengen ble testet og funnet statistisk signifikant ($p=0,000$).

Når det kommer til å dele ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier med familie og venner er det også her en større andel av de som har gjort dette som også er villige til å forsvare bruk av vold (18,0%) enn blant de som ikke har delt denne type budskap (5,6%). Også denne sammenhengen er statistisk signifikant ($p=0,000$).

Gruppen som er villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge er overrepresentert blant de som også har vært sammen med radikale/ekstreme grupper, blant de som har lest og delt ekstremt materiale eller konspirasjonsteorier på nett, og blant de som har delt dette med familie og venner. Dette resultatet samsvarer med funn fra tidligere forskning som har vist en sammenheng mellom konspirasjonsteorier og ekstremisme (Levinsson et al., 2021), og konspirasjonsteorier som muliggjørende og tilretteleggende for ekstremisme (Basit, 2021). Funnene presentert over betyr også at det er mulig å legge merke til eller fange opp signaler på at noe er i ferd med å skje med personer i denne gruppa, gjennom deres handlinger. Dette er av stor relevans når det kommer til forebygging, samt intervensjoner rettet mot de det er knyttet høyere bekymring til.

Oppsummering del 1

Deltagerne i denne studien vurderer at høyreekstremisme, sammenlignet med islamistisk ekstremisme og venstreekstremisme, representerer det største samfunnsproblemet av disse ideologiene. De to terrorhandlingene fra siste ti år er begge utført av personer med høyreekstrem ideologi, først i Oslo og på Utøya i 2011 og senere i Bærum i 2019. Vissheten om disse hendelsene og at lignende hendelser kan skje igjen kan være med på å forklare hvorfor høyreekstremisme vurderes som det største samfunnsproblemet. Samtidig er det i historisk sammenheng et høyt antall terrorangrep eller forsøk på terrorangrep motivert av islamistisk ekstremisme i Europa (Nesser, 2018; Renard, 2021).

Mange av disse hendelsene dekkes også av norske medier, og bidrar til å sette islamistisk ekstremisme på dagsordenen, selv om denne type angrep sjelden forekommer i Norge. Dette kan muligens bidra til å forklare hvorfor norske ungdommer opplever medias fremstilling av de ulike ideologiske retningene som et alvorlig samfunnsproblem på en annen måte enn de selv vurderer ideologiene som et problem i Norge.

Vurderingene av høyreekstremisme, etterfulgt av islamistisk ekstremisme, som et alvorlig samfunnsproblem i Norge er i tråd med Politiets Sikkerhetstjenestes åpne trusselvurdering for 2022. I denne presenteres faren for terrorhandling, eller forsøk på dette, utført av personer fra disse ideologiske retningene som *mulig* i 2022 (Politiets Sikkerhetstjeneste, 2022). Dette innebærer at faren for terrorangrep eller forsøk på terrorangrep fra høyreekstremister eller islamistiske ekstremister vurderes som like sannsynlig som usannsynlig i 2022. En stor andel av deltagerne i denne studien (49,0%) er også litt eller helt enige i at alvorlig vold mot muslimer er

sannsynlig i nærmeste fremtid, motivert av hat mot Islam eller muslimer. Dette scenarioet etterfølges av alvorlig vold mot homofile eller transpersoner, som 44,5% er litt eller helt enige at vil skje i nærmeste fremtid.

Den store majoriteten av deltagerne i studien er ikke villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå samfunnsendring i Norge, men en liten gruppe på 3,7% og 1,8% er villig til dette i stor eller veldig stor grad. De bivarierte analysene viser også at det i denne gruppen er flest gutter, personer med Islam som trosretning, personer med begge foreldrene født i andre land enn Norge, og de mindre tillitsfulle. I denne gruppen er også personer som har opplevd diskriminering, som bruker sterkere rusmidler og hyppigere vært kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart overrepresentert.

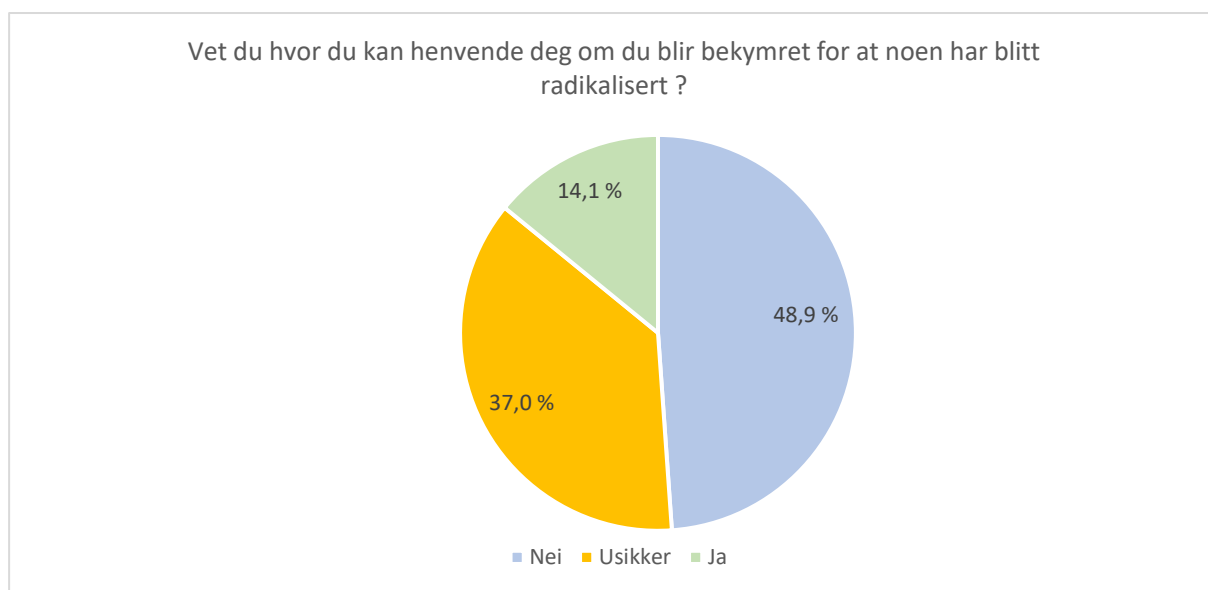
Den multivariate analysen viser at de eneste to faktorene som har en egen selvstendig påvirkning på om noen er villige til å forsvare bruk vold er om deltagerne i studien har hatt undervisning om kritisk tenkning eller demokratiske verdier. Det å ha hatt undervisning og tematisering om disse emnene bidrar til å redusere sannsynligheten for at deltagerne også er villige til å forsvare bruk av vold.

De aller fleste av studiens deltagere har verken vært sammen med radikale eller ekstreme grupper, delt ekstreme budskap eller konspirasjoner på nett, eller da de er sammen med familie eller venner. Men, det er flere som har lest denne type materiale på nettet noen ganger (11,1%), ofte (3,1%) eller veldig ofte (1,1%). De som er villige til å forsvare bruk av vold er også overrepresentert blant de som oppgir å ha lest ekstremt materiale, delt dette på nettet og med familie og venner, og vært med ekstreme grupper.

Del 2: Funn om forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme

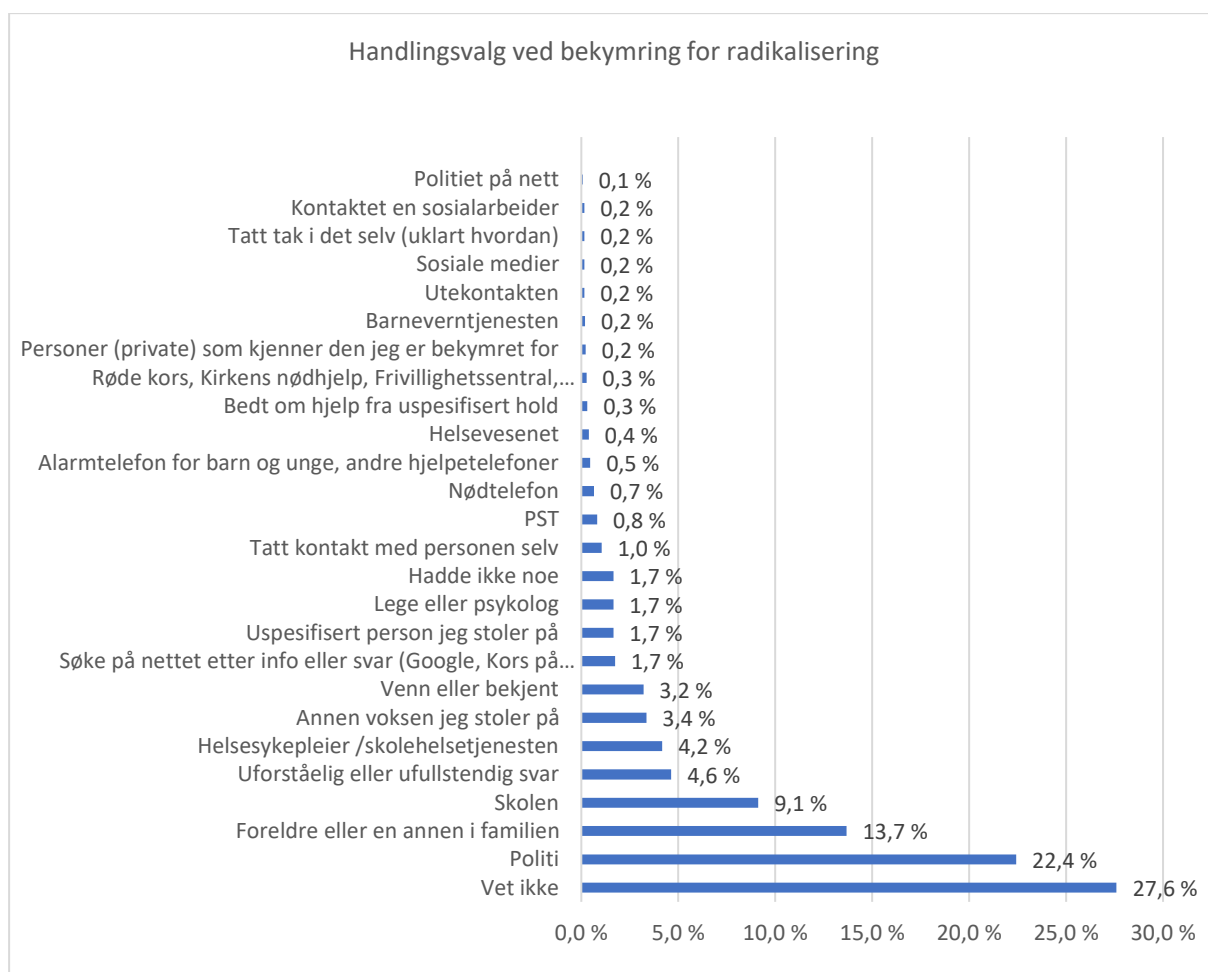
5. Kunnskap om hvor henvende seg ved bekymring for radikalisering

En viktig oppgave for hjelpeapparatet er å sørge for at innbyggerne og andre deler av det offentlige og private er klar over hvilke tjenester som finnes, og hvordan de kan komme i kontakt med rett tjeneste. Funnene fra denne studien viser at dersom en ungdom eller ung voksen i Norge blir bekymret for om en venn eller bekjent har blitt radikalisert vet de færreste hvor de kan henvende seg for å få hjelp.

Det er kun 14,1% som oppgir at de vet hvor de kan henvende seg med denne bekymringen. Hele 48,9% vet ikke, mens 37,0% er usikre. Dette indikerer at det er behov for å tydeligere kommunisere ut til befolkningen hvilke instanser som kan bidra dersom en slik situasjon oppstår. I tillegg inneholdt spørreundersøkelsen et åpent felt der deltagerne ble bedt om å selv oppgi hvor de ville henvendt seg dersom de ble bekymret for en bekjent. Det åpne tekstfeltet ble gjennomgått og svarene ble kategorisert etter innhold. Kategoriseringen vises i figuren på neste side.

Også i det åpne tekstfeltet oppga mange (27,6%) med egne ord å ikke vite hvor de ville henvendt seg ved bekymring for radikalisering. Etter dette er politiet (22,4%), foreldre eller en annen i familien (13,7%), eller skolen (9,1%) instanser eller personer de ville henvendt seg til ved bekymring. Videre er det flere som også ville henvendt seg til helsesykepleier på skolen, venner, andre voksne eller uspesifiserte personer de stoler på.

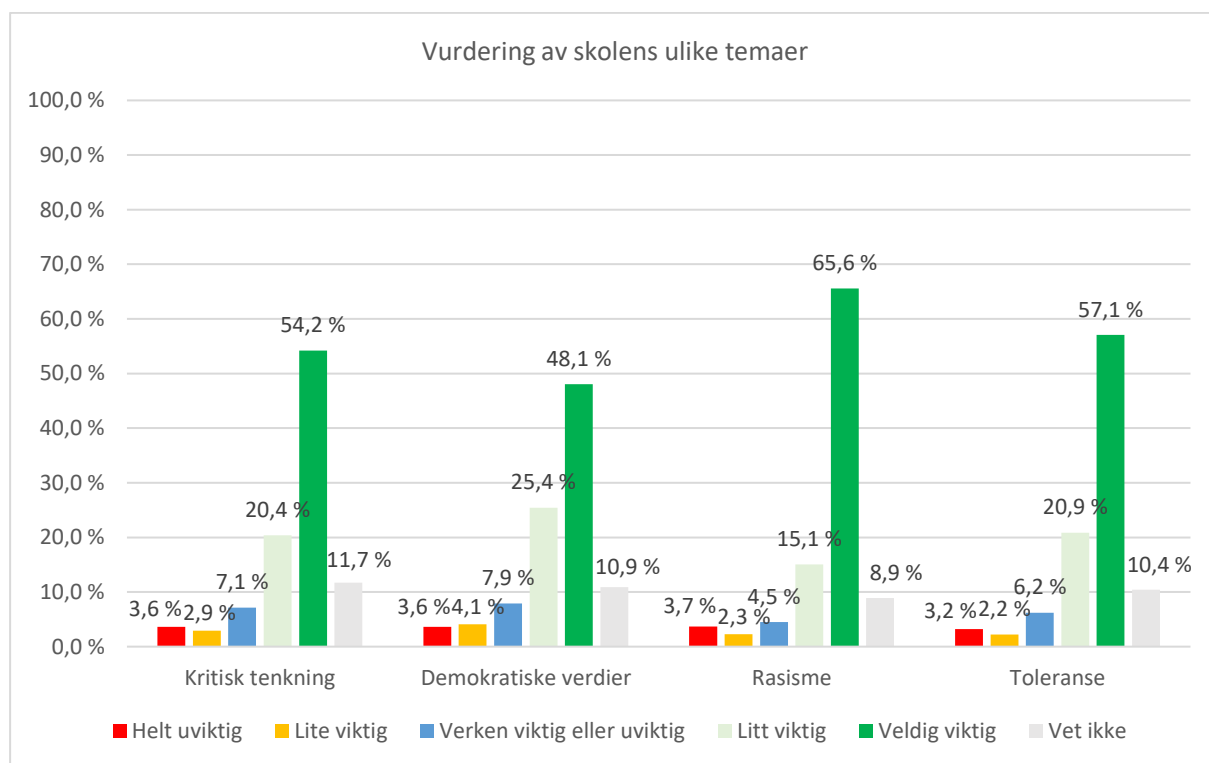
Variasjonen i svar fra deltagerne indikerer at det er mange ulike instanser og personer som kan være viktig å spille på dersom en ungdom henvender seg med bekymring. Samtidig utpeker politiet og skolen seg som særlig betydningsfulle. Det kan dermed være viktig å gjøre ansatte i disse tjenestene forberedt på å ta imot bekymring for radikalisering, enten fra ungdom selv eller via foreldre og annen familie som ungdom kan ha henvendt seg til først.

En viktig strategi for lokale og nasjonale myndigheter er derfor å heve kompetansen blant ansatte i tjenester tett på befolkningen. Dette innebærer en åpenbar utfordring om å heve vissheten om ekstremisme, uten å skape unødvendig problematisering og bekymring rundt f. eks lovlige og viktig kritiske ytringer. Det anbefales også å etablere kontakt mellom ansatte i ulike tjenester, samt felles kompetanseheving og trening på tvers av tjenester involvert i arbeidet mot voldelig ekstremisme. Dette kan bidra til å overkomme profesjonelle ulikheter mellom profesjoner, og koordinere og gjennomføre felles innsatser på en bedre måte (Cooper et al., 2016; Heide & Schuurman, 2018).

6. Vurdering av viktighet og erfaring med utvalgte temaer fra skolen

Skolen har hatt en viktig rolle i forebyggingen av radikaliserings og voldelig ekstremisme, og nevnes hyppig i den nasjonale handlingsplanen fra både 2014 og i den reviderte versjonen fra 2020 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020). Sentralt i dette er verktøyet DEMBRA som støtte i skolens forebyggende arbeid mot antisemittisme, rasisme og radikaliserings. Studien undersøkte både hvordan deltagerne vurderte viktigheten av ulike momenter i skolens arbeid når det kommer til om noen blir radikalisert, og om de selv hadde hatt denne undervisningen i skolen. I spørreundersøkelsen ble selve navnet DEMBRA utelatt fra spørsmålene da det er uklart i hvor stor grad det brukes aktivt av skolene.

Temaene som ble valgt ut var undervisning eller tematisering om kritisk tenkning, demokratiske verdier, rasisme og toleranse. Disse er hentet fra ulike styringsdokumenter og handlingsplaner, dokumenter om DEMBRA, samt fra dialog med ansatte i skolesektoren i studiens innledende fase. Samlet sett skal de gi en pekepinn på i hvilken grad norske ungdommer tenker sentrale temaer fra skolens arbeid er viktige i forbindelse med forebygging av radikaliserings. Svarene presenteres både i tabeller og figurer under.

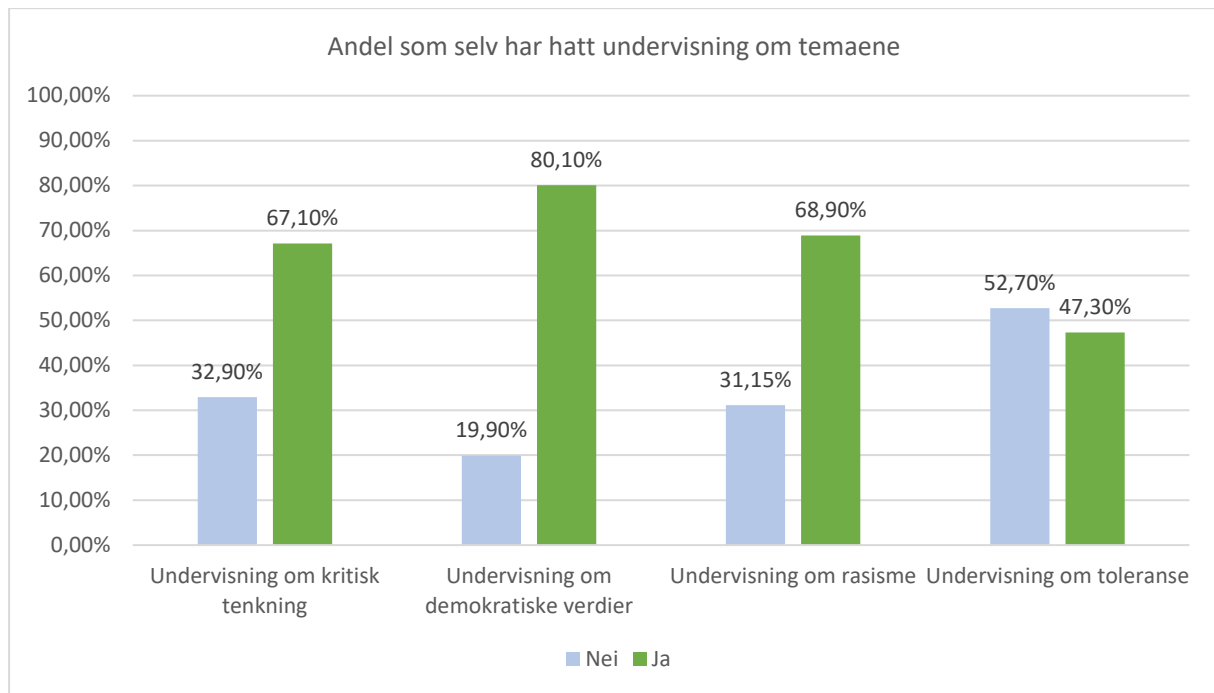
Tenk på de ulike temaene listet opp under, fra skolens undervisning. Hvor viktig tenker du dette er for å forebygge at noen blir radikalisert?						
	Helt uviktig	Lite viktig	Verken eller	Litt viktig	Veldig viktig	Vet ikke
Undervisning om kritisk tenkning	94 (3,6%)	76 (2,9%)	185 (7,1%)	527 (20,4%)	1403 (54,2%)	303 (11,7%)
Undervisning om demokratiske verdier	93 (3,6%)	106 (4,1%)	205 (7,9%)	658 (25,4%)	1244 (48,1%)	282 (10,9%)
Undervisning om rasisme	95 (3,7%)	59 (2,3%)	117 (4,5%)	390 (15,1%)	1697 (65,6%)	230 (8,9%)
Undervisning om toleranse	83 (3,2%)	58 (2,2%)	161 (6,2%)	540 (20,9%)	1477 (57,1%)	269 (10,4%)

De fire temaene vurderes av de aller fleste elevene (73,5% - 80,6%) som viktig eller veldig viktig når det kommer til å forebygge at noen blir radikalisert. Av disse vurderes undervisning og tematisering om rasisme som viktigst av flest. En mindre andel av deltagerne (fra 5,4% til 7,7%) mener også disse temaene er lite viktig eller helt uviktig når det kommer til å forebygge at noen blir radikalisert. Andelen som svarer vet ikke varierer fra 8,9% (undervisning om rasisme) til 11,7% (undervisning om kritisk tenkning).

6.1 Andelen som har eller ikke har hatt undervisning eller annen tematisering av temaene i skolene

Majoriteten av deltagerne har hatt undervisning på skolen eller annen form for tematisering av temaene, med unntak av toleranse. Demokratiske verdier er temaet flest av deltagerne oppgir å ha hatt undervisning om eller annen tematisering av gjennom skolen. Svarene presenteres både i tabell og grafisk under.

Har du selv hatt undervisning eller samtaler om temaene under i skolen?		
	Nei	Ja
Undervisning om kritisk tenkning	851 (32,9%)	1737 (67,1%)
Undervisning om demokratiske verdier	516 (19,9%)	2072 (80,1%)
Undervisning om rasisme	805 (31,1%)	1783 (68,9%)
Undervisning om toleranse	1363 (52,7%)	1225 (47,3%)

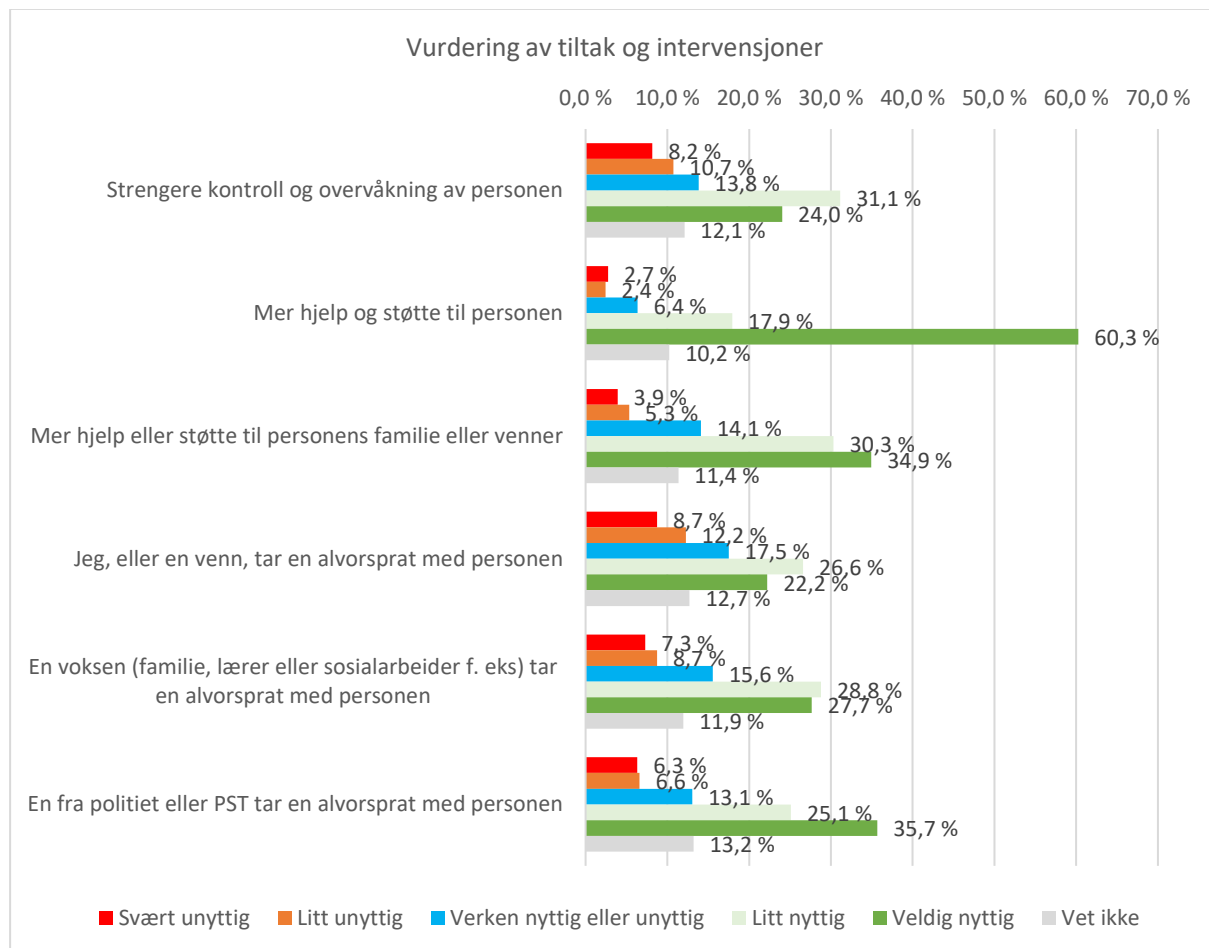

6.1 Sammenheng mellom å ha deltatt i undervisning og villighet til å forsvare bruk av vold

En serie kjøkvadrat-tester ble gjort for å undersøke sammenhengen mellom å ha deltatt i undervisning om de ulike temaene over, og villighet til å forsvare bruk av vold. Blant de som hadde deltatt i undervisning eller annen tematisering om kritisk tenkning ($p=0,002$) og demokratiske verdier ($p=0,000$) ble det funnet færre enn forventet (dersom det ikke var noen sammenheng) som var villige til å forsvare bruk av vold. Blant de som hadde deltatt i undervisning eller annen tematisering eller samtaler om rasisme og toleranse ble det ikke funnet en signifikant sammenheng mellom dette og villighet til å forsvare bruk av vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge. Det er likevel viktig å understreke at undervisning om og tematisering av de fire temaene kan bidra til å påvirke langt mer enn villighet til å forsvare bruk av vold. Ettersom denne studiens fokus er svært begrenset er det mange mulige utfall av denne type undervisning som ikke inkludert.

7. Hva slags intervensjoner er virksomme for å forebygge ytterligere radikalisering?

I spørreundersøkelsen be deltagere bedt om å svare på hvor nyttige de tenker ulike tiltak er for å forebygge ytterligere radikalisering. Tiltakene omfatter både hjelp, kontroll og kontakt med ulike deler av det offentlige forebyggingsapparatet.

Se for deg at en du kjenner utvikler tanker eller planer om å bruke vold for å skape samfunnsendring i Norge. Hvor nyttig tenker du at tiltakene under er for å få forebygge at utviklingen fortsetter?						
	Svært unyttig	Litt unyttig	Verken nyttig eller unyttig	Litt nyttig	Veldig nyttig	Vet ikke
Strengere kontroll og overvåkning av personen	211 (8,5%)	278 (10,7%)	358 (13,8%)	806 (31,1%)	622 (24,0%)	313 (12,1%)
Mer hjelp og støtte til personen	71 (2,7%)	63 (2,4%)	165 (6,4%)	464 (17,9%)	1560 (60,3%)	265 (10,2%)
Mer hjelp eller støtte til personens familie eller venner	102 (3,9%)	138 (5,3%)	365 (14,1%)	785 (30,3%)	904 (34,9%)	294 (11,4%)
Jeg, eller en venn, tar en alvorsprat med personen	226 (8,7%)	317 (12,2%)	453 (17,5%)	688 (26,6%)	575 (22,2%)	329 (12,7%)
En voksen (familie, lærer eller sosialarbeider f. eks) tar en alvorsprat med personen	189 (7,3%)	226 (8,7%)	403 (15,6%)	745 (28,8%)	716 (27,7%)	309 (11,9%)
En fra politiet eller PST tar en alvorsprat med personen	164 (6,3%)	171 (6,6%)	338 (13,1%)	650 (25,1%)	923 (35,7%)	342 (13,2%)

Det alternativet som klart størst andel av norske ungdommer tenker er nyttig for å forebygge ytterligere radikaliseringsprosessen er mer hjelp og støtte til personen selv (78,2%). Hele 60,3% mener at dette vil være veldig nyttig for å forebygge at utviklingen (radikaliseringsprosessen) fortsetter. Dette tiltaket etterfølges av hjelp eller støtte til personens familie eller venner, som 65,2% mener er litt eller veldig nyttig. Det tredje alternativet flest kan slutte seg til som nyttig for å forebygge ytterligere radikaliseringsprosessen er at en tjenesteperson fra politiet eller PST tar en alvorsprat med personen selv (60,8%). Over halvparten (56,5%) av deltagerne i studien oppgir også at en samtale med en lærer eller sosialarbeider kan være nyttig eller svært nyttig for å stoppe denne type utvikling.

Disse alternativene vurderes alle som mer nyttige enn strengere kontroll av personen selv, og at en voksenperson eller at ungdommene selv tar en prat med den de er bekymret for. Svarene indikerer både at norske ungdommer tror hjelpetiltak har mest nytteverdi, samtidig som de setter mer tillit til at samtaler med en fra politiet eller PST er mer virkningsfullt enn om de selv eller en annen type voksenperson skulle forsøkt det samme. Bildet er likevel sammensatt, ettersom en samtale med en tjenesteperson fra politiet eller PST i seg selv også kan indikere en form for kontroll og samtidig være en form for hjelp eller støtte avhengig av hvilken form eller retningen samtalen tar.

8. Villighet til å henvende seg til personer og instanser om hjelp ved bekymring for radikalisering

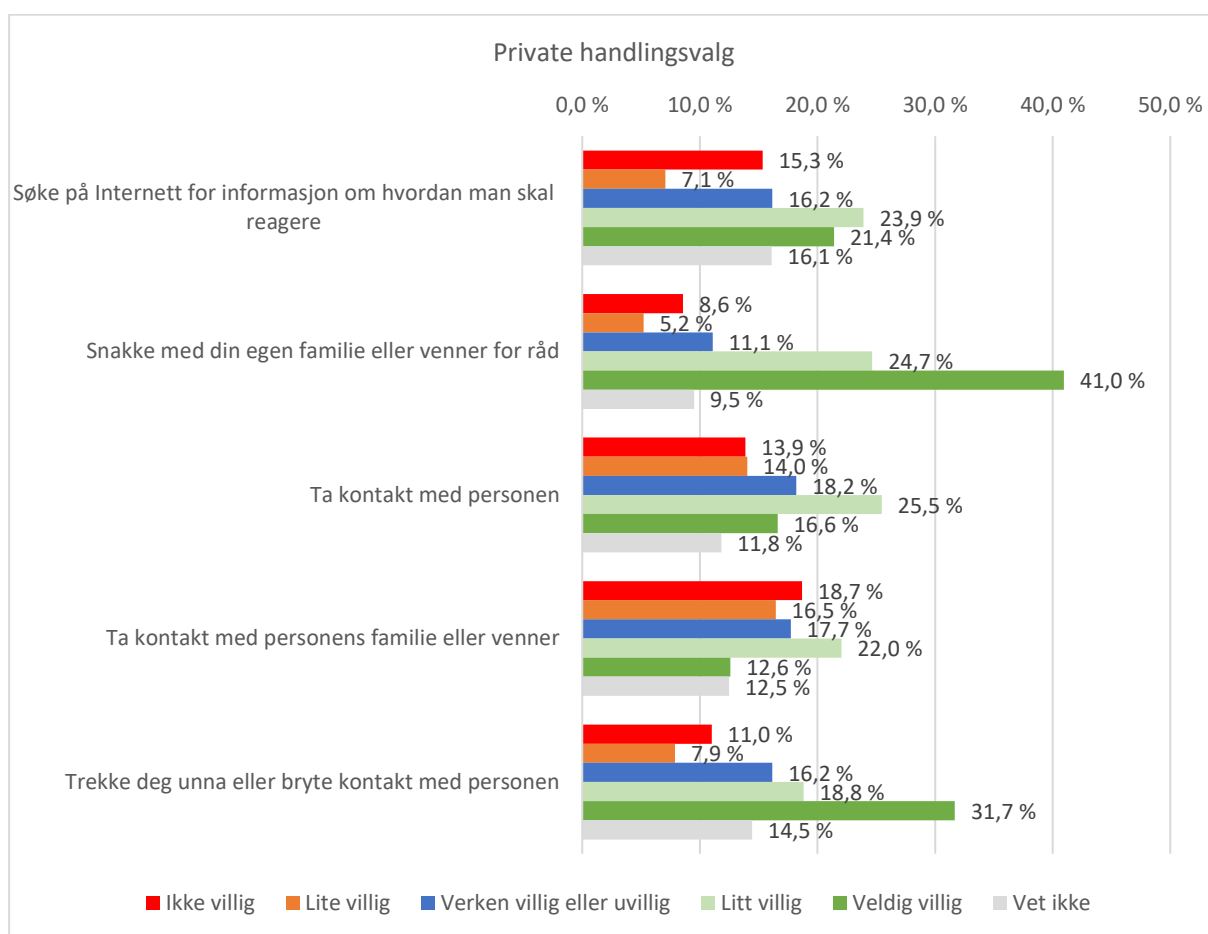
I undersøkelsen ble deltagerne bedt om å se for seg en person på egen alder. Nylig har denne personen uttrykt støtte til ekstreme politiske grupper, og begynt å dele bilder eller videoer av vold, og trusler mot det norske samfunnet. Deltagerne ble bedt om å svare på hvor villige de hadde vært til å gjøre de ulike handlingene under.

Handlingene er gruppert og presenteres i rekkefølge etter om de er rettet mot private, uformelle og sosiale kontakter, tradisjonelle hjelpetjenester, eller politi og PST. Å skille hjelpetjenester og politi på denne måten innebærer en forenkling av både politiet og hjelpetjenester som det er viktig å kommentere. Kommunale aktører, som f. eks Barneverntjenesten, NAV eller Utekontakten kjennetegnes av å ha flere roller og ansvar samtidig, ved å både skulle hjelpe ungdom og familier, men samtidig også utøve en grad av kontroll. Det samme kjennetegner politiet, og kanskje særlig arbeidet som gjøres av forebyggende politi og radikaliseringskontaktene rundt omkring i politidistriktene. Mye av det arbeidet som gjøres av disse bærer også preg av oppfølging og hjelp, og kan ha fellestrekk med det enkelte kommunale hjelpeinstanser gjør. Samtidig er politiet vesensforskjellig fra de kommunale instansene ved deres muligheter og virkemidler til å samle og sammenstille informasjon, eller etterforske og straffeforfølge ved potensielle lovbrudd.

Private

I kategorien private handlingsvalg er alternativene rettet mot den private sfæren til deltageren eller den deltageren er bekymret for. Her er venner og familie, og egne handlingsvalg kjernen.

Handling	Ikke villig	Litt uvillig	Verken villig eller uvillig	Litt villig	Veldig villig	Vet ikke
Søke på Internett for informasjon om hvordan man skal reagere	397 (15,3%)	183 (7,1%)	418 (16,2%)	619 (23,9%)	554 (21,4%)	417 (16,1%)
Snakke med din egen familie eller venner for råd	222 (8,6%)	135 (5,2%)	287 (11,1%)	638 (24,7%)	1060 (41,0%)	246 (9,5%)
Ta kontakt med personen	359 (13,9%)	363 (14,0%)	471 (18,2%)	659 (25,5%)	430 (16,6%)	306 (11,8%)
Ta kontakt med personens familie eller venner	484 (18,7%)	426 (16,5%)	459 (17,7%)	570 (22,0%)	326 (12,6%)	323 (12,5%)
Trekke deg unna eller bryte kontakt med personen	285 (11,0%)	204 (7,9%)	418 (16,2%)	487 (18,8%)	820 (31,7%)	374 (14,5%)

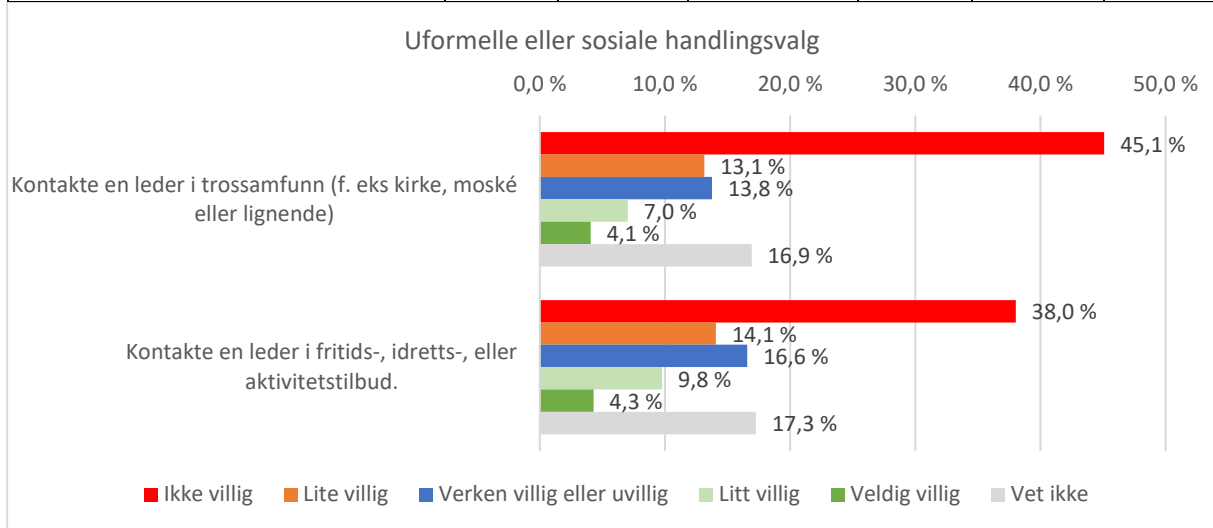

Av private handlingsalternativene er norske ungdom og unge voksne mest villige til å snakke med egen familie eller venner for råd om hvordan de kan håndtere bekymringen sin. Hele 65,7% er litt eller veldig villig til dette. Dette handlingsalternativet etterfølges av å trekke seg unna eller bryte kontakt med personen. Denne handlingen er 50,5% litt eller veldig villige til å gjøre ved bekymring for at en på deres egen alder har blitt radikalisert. Disse to er etterfulgt av å søke på internett for informasjon og råd (45,3%) og å ta kontakt med personen selv (42,1%). Av de private handlingsalternativene er kun 34,6% litt eller veldig villige til å ta kontakt med personens familie eller venner.

Uformelle eller sosiale handlingsvalg

Kategorien «uformelle eller sosiale handlingsvalg» består av to handlingsvalg som er utenfor både det aller nærmeste private, og samtidig utenfor mer profesjonelle tjenester. I kategorien finner vi ledere i fritids-, idretts-, eller aktivitetstilbud og ledere i trossamfunn.

Handling	Ikke villig	Litt uvillig	Verken villig eller uvillig	Litt villig	Veldig villig	Vet ikke
Kontakte en leder i trossamfunn (f. eks kirke, moské eller lignende)	1167 (45,1%)	340 (13,1%)	356 (13,8%)	182 (7,0%)	105 (4,1%)	438 (16,9%)
Kontakte en leder i fritids-, idretts-, eller aktivitetstilbud.	984 (38,0%)	364 (14,1%)	429 (16,6%)	253 (9,8%)	111 (4,3%)	447 (17,3%)

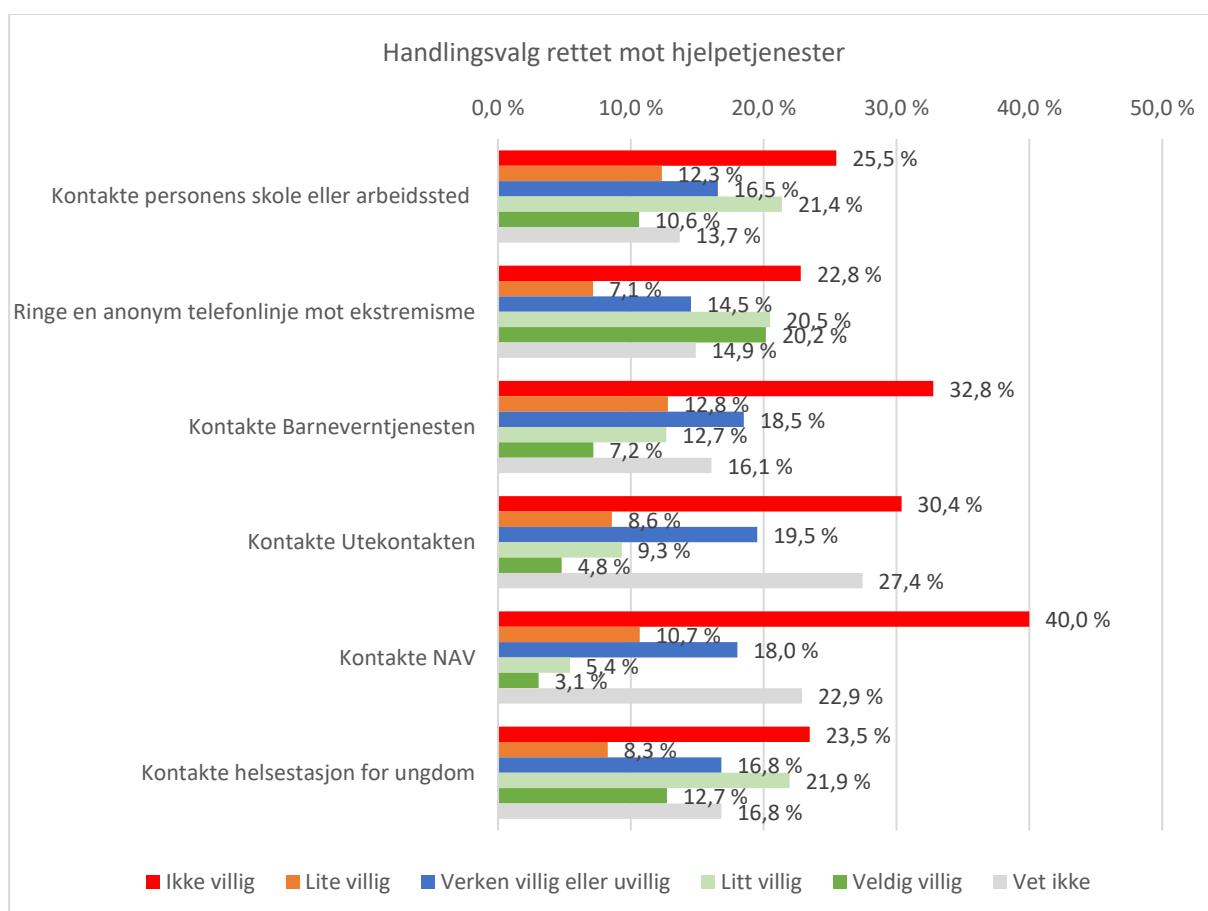

De mer uformelle og sosialt anlagte handlingsalternativene er norske ungdom betydelig mindre villige til å henvende seg til dersom de blir bekymret for at en jevnaldrende er i ferd med å bli eller har blitt radikalisert, sammenlignet med de private handlingsalternativene. Kun 11,1% er litt eller veldig villig til å kontakte en leder i et trossamfunn, mens 14,1% er litt eller veldig villig til å kontakte en leder på et fritids- eller aktivitetstilbud. Det kan dermed tyde på at det er et tydelig skille mellom villigheten til å henvende seg til ulike private og personlige relasjoner for hjelp og råd i denne situasjonen, og villigheten til å henvende seg til sosiale og uformelle ledere utenfor den private omgangskretsen.

Hjelpetjenester

Tjenestene under er samlet i en kategori fordi de er deler av det offentlig som tilbyr en eller annen form for hjelp eller opplæring, samtidig som de utfører ulike grader av kontroll. Et unntak her er forslaget om en anonym telefontjeneste man kan ringe ved spørsmål eller bekymring for ekstremisme hos noen man kjenner. Dette tilbudet eksisterer ikke pr dags dato i Norge.

Handling	Ikke villig	Litt uvillig	Verken villig eller uvillig	Litt villig	Veldig villig	Vet ikke
Kontakte personens skole eller arbeidssted	659 (25,5%)	319 (12,3%)	428 (16,5%)	553 (21,4%)	275 (10,6%)	354 (13,7%)
Ringe en anonym telefonlinje mot ekstremisme	590 (22,8%)	185 (7,1%)	376 (14,5%)	530 (20,5%)	522 (20,2%)	385 (14,9%)
Kontakte Barneverntjenesten	848 (32,8%)	331 (12,8%)	479 (18,5%)	328 (12,7%)	186 (7,2%)	416 (16,1%)
Kontakte Utekontakten	786 (30,4%)	222 (8,6%)	505 (19,5%)	241 (9,3%)	124 (4,8%)	710 (27,4%)
Kontakte NAV	1035 (40,0%)	276 (10,7%)	466 (18,0%)	140 (5,4%)	79 (3,1%)	592 (22,9%)
Kontakte helsestasjon for ungdom	607 (23,5%)	214 (8,3%)	435 (16,8%)	568 (21,9%)	329 (12,7%)	435 (16,8%)

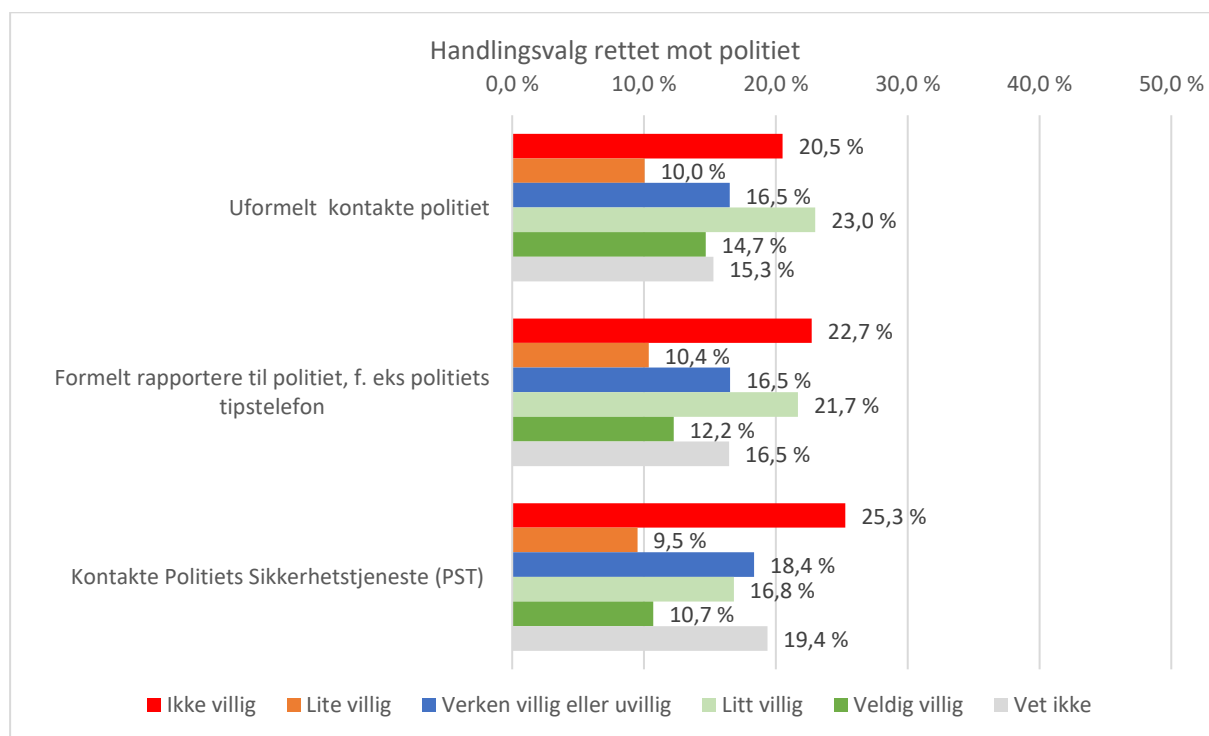

Tre tjenester skiller seg ut blant hjelpetjenestene; en anonym telefontjeneste, helsestasjon for ungdom, og personens skole eller arbeidssted (avhengig av alder). En anonym telefontjeneste der man kan drøfte og ta opp bekymring er hele 40,7% av ungdommene i studien litt eller veldig villige til å kontakte dersom de er bekymret. Dette etterfølges av helsestasjon for ungdom, som 34,6% er litt eller veldig villige til å kontakte, og personens skole eller arbeidsted med 32,0%. Verken barneverntjenesten, utekontakten eller NAV fremstår som instanser ungdom primært vil henvende seg til, men det er også blant disse enkelte som viser villighet. Det som

skiller en anonym telefontjeneste om ekstremisme og helsestasjon for ungdom fra de andre hjelpetjenestene er muligens at det oppleves som tryggere med tanke på anonymitet for den som henvender seg. En anonym hjelpetjeneste vil kunne, om den etableres etter modell av andre anonyme hjelpetjenester (som f. eks RUStelefonen), ha tekniske løsninger som hindrer telefon- eller chatoperatørene å finne ut hvem som ringer. Helsestasjon for ungdom bemannes tradisjonelt av helsepersonell, deriblant sykepleiere og leger. Dette sikrer, i hvert fall til et visst nivå av bekymring, at ungdom kan henvende seg med en trygghet om at det de tar opp ikke blir sendt videre uten deres samtykke. Det er flere som er uvillige enn villige til å kontakte personens skole eller arbeidssted, samt barneverntjenesten, utekontakten eller NAV dersom de blir bekymret for en person på egen alder.

Politi

Handling	Ikke villig	Litt uvillig	Verken villig eller uvillig	Litt villig	Veldig villig	Vet ikke
Uformelt kontakte politiet	531 (20,5%)	260 (10,0%)	427 (16,5%)	595 (23,0%)	380 (14,7%)	395 (15,3%)
Formelt rapportere til politiet, f. eks politiets tipstelefon	588 (22,7%)	268 (10,4%)	428 (16,5%)	561 (21,7%)	317 (12,2%)	426 (16,5%)
Kontakte Politiets Sikkerhetstjeneste (PST)	654 (25,3%)	246 (9,5%)	475 (18,4%)	435 (16,8%)	277 (10,7%)	501 (19,4%)

Av de tre handlingsvalgene rettet mot politiet og PST var det høyere villighet til å uformelt kontakte politiet (f. eks for å diskutere en problemstilling), enn å formelt rapportere noen (melde bekymring) til politiet eller kontakte PST. Når det kommer til PST er den største gruppen de som ikke er villige til å kontakte PST ved bekymring for radikalisering hos en jevnaldrende person. Dette kan tyde på at det er høyere terskel for å gjøre de mer alvorlige og formelle henvendelsene til politiet, enn det er å gjøre uformelle henvendelser eller tipse politiet.

Tjenester og organisasjoner mange oppgir å ikke være villige til å henvende seg til

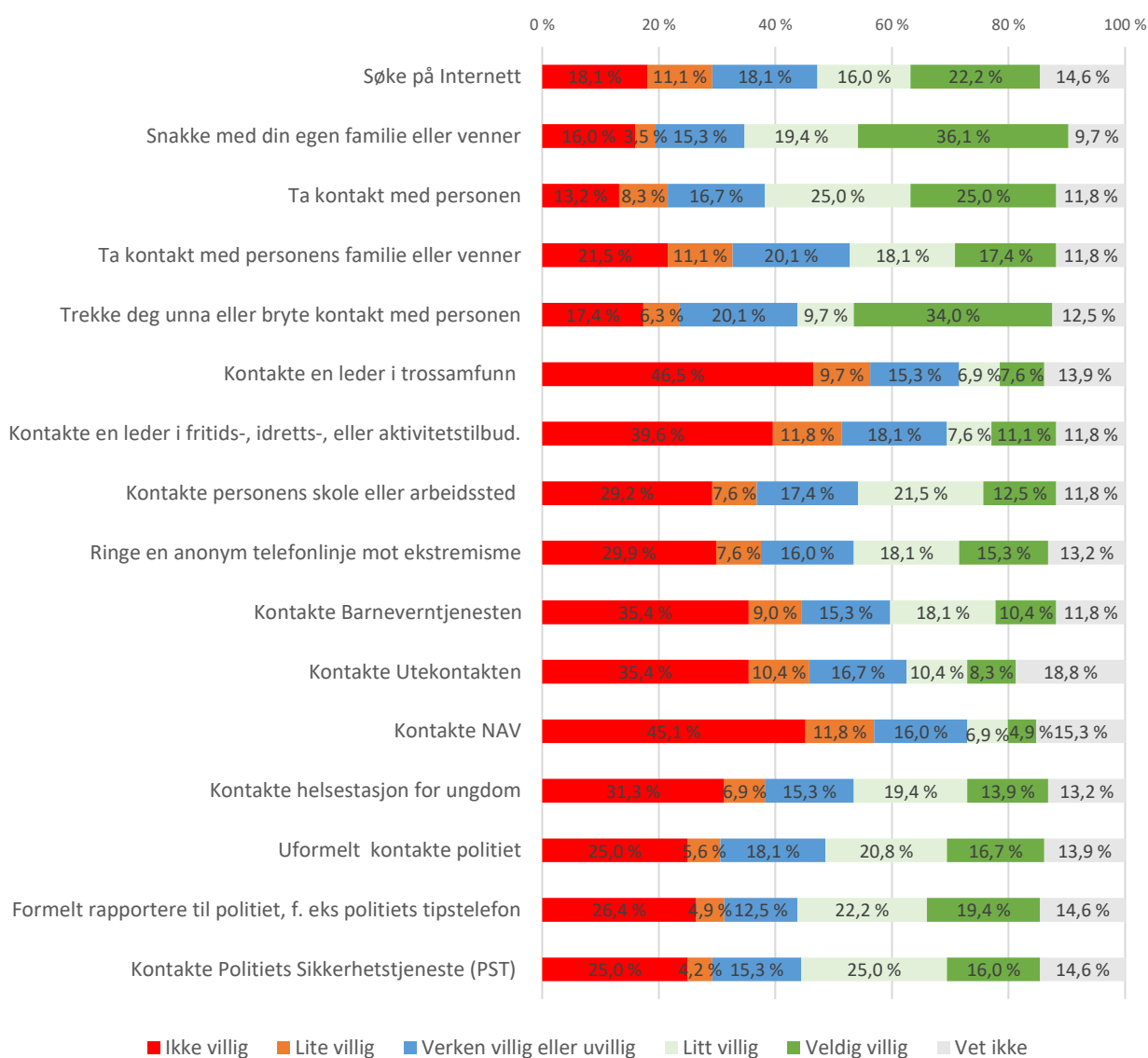
Som funnene over har vist er det flere tjenester og organisasjoner mange oppgir å være lite villige eller ikke villige til å henvende seg til. I det følgende avsnittet vil de som skiller seg ut i hver kategori trekkes frem. Blant de private handlingsalternativene er det hele 35,2% som er ikke villige eller lite villige til å ta kontakt med personens familie eller venner. Av de to uformelle eller sosiale er det hele 58,2% som oppgir det samme om å kontakte en leder i et trossamfunn, og 52,1% om det å kontakte en leder i et fritids- eller aktivitetstilbud.

Blant de som er kategorisert som hjelpetjenester er det 50,7% som ikke er villige eller lite villige til å kontakte NAV ved bekymring, mens 45,6% oppgir det samme om barneverntjenesten. Dette er viktige funn fordi NAV og barneverntjenesten sitter på mange muligheter og virkemidler til å hjelpe enkeltpersoner og familiene deres. Lav villighet til å kontakte disse tjenestene kan ha flere forklaringer. Noen av disse forklaringene kan være generelt lav tillit til instansene generelt, men det kan også dreie seg om at disse tjenestene ikke ansees som relevante eller kompetente når det kommer til ekstremisme. Spesielt NAV kan ha særlig lav respons i denne sammenhengen ettersom majoriteten av deltagerne i denne studien yngre enn den tradisjonelle brukergruppen til NAV. Lav villighet til å henvende seg til disse instansene er spørsmål som bør utforskes videre gjennom studier av ungdom og unge voksne som selv har meldt bekymring for andre eller på et tidspunkt har ønsket bistand til å komme ut av f. eks ekstreme grupper. Mellom 30 og 35% oppgir at de ikke er villige eller lite villige til å gjøre de ulike handlingsalternativene rettet mot politiet. Dette er fortsatt høye tall i negativ forstand, men det er også viktig å merke seg at det er flere som villige til å henvende seg til politiet enn til å kontakte NAV, barneverntjenesten, eller en leder i et trossamfunn eller i et fritids- eller aktivitetstilbud.

De som er villige til å forsvare bruk av vold og villighet til å kontakte ulike instanser ved bekymring

I denne delen vil funn fra de som er villige til å forsvare bruk av vold bli presentert. Dette er av særlig betydning for å identifisere hvilke instanser personer i denne gruppen er villige til å henvende seg til. Her vil kategorisering fra tidligere analyser brukes. De som mener det kan forsvares at noen bruker vold i stor eller veldig stor grad er plassert i en gruppe, mens de som i noe, mindre eller ingen grad mener dette kan forsvares plasseres i en annen gruppe. De som oppga «vet ikke» på spørsmålet om å forsvare bruk av vold er i denne sammenhengen fjernet i denne sammenhengen.

Handlingsvalg (blant de som er villige til å forsvare bruk av vold)

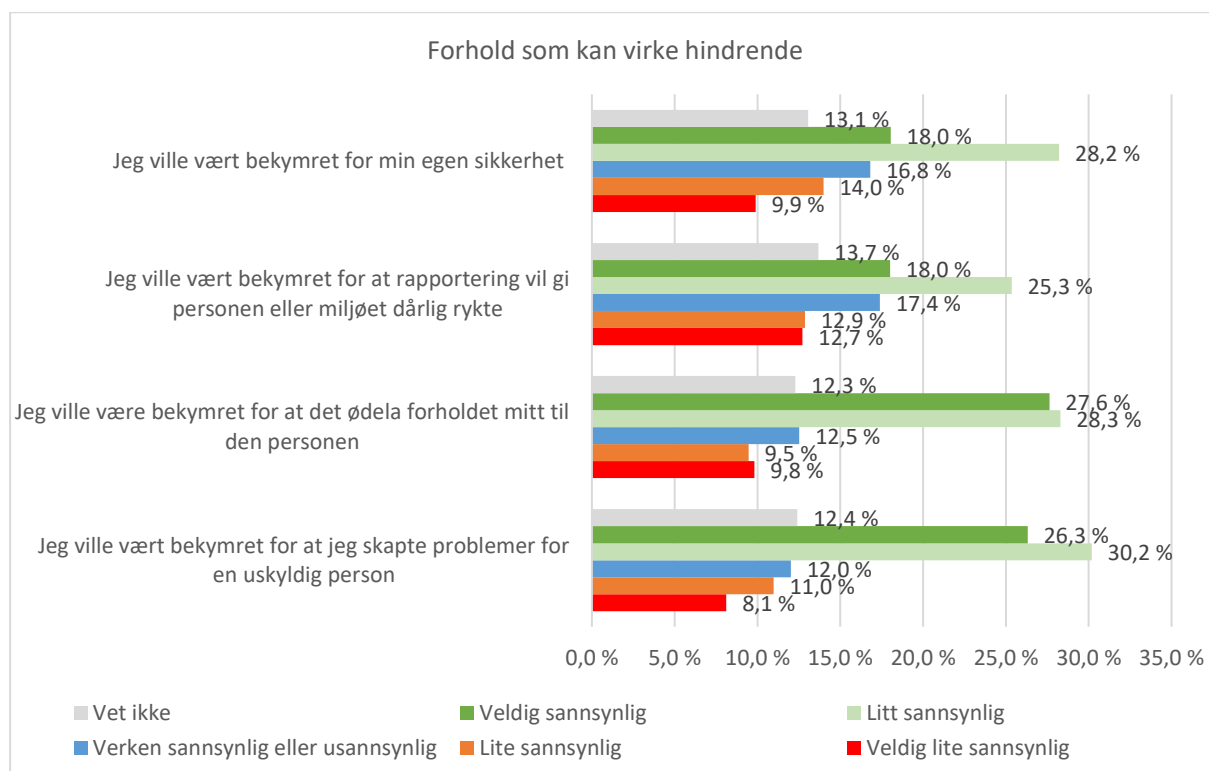
Blant de som er villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå samfunnsendring eller for å skape oppmerksomhet om en sak finner vi deler av det samme mønsteret som fra hele gruppen av deltagere i studien. Også her er det å snakke med egen familie eller venner for råd det alternativet flest sier seg litt (19,4%) eller veldig villige til (36,1%). Men, halvparten av de som er villige til å forsvare bruk av vold er også villige til å ta direkte kontakt med personen de er bekymret for. Det er også færre i denne gruppen enn blant alle deltagerne i studien som er villige til å trekke seg unna eller bryte kontakt med personen.

Et annet interessant funn er at 41,6% av de som er villige til å forsvare bruk av vold er litt villige (22,2%) eller veldig villige (19,4%) til å formelt kontakte politiet, mens 41,0% er litt villige (25,0%) eller veldig villige (16,0%) til å kontakte PST. Dette plasserer formelle henvendelser til politiet og PST over henvendelser til blant annet skolen, helsestasjon for ungdom eller barneverntjenesten. Tidligere er det funnet at norske ungdom som støttet bruk av vold var villige til å kontakte en leder i et trossamfunn dersom de selv trengte hjelp fra andre enn familie og venner (Haugstvedt & Sjøen, 2021). Spørsmålsformuleringen var i den studien (Vestel & Bakken, 2016) ikke rettet mot hjelp eller bistand i forbindelse med radikaliserings, og dette kan være med på å forklare det svært ulike resultatet.

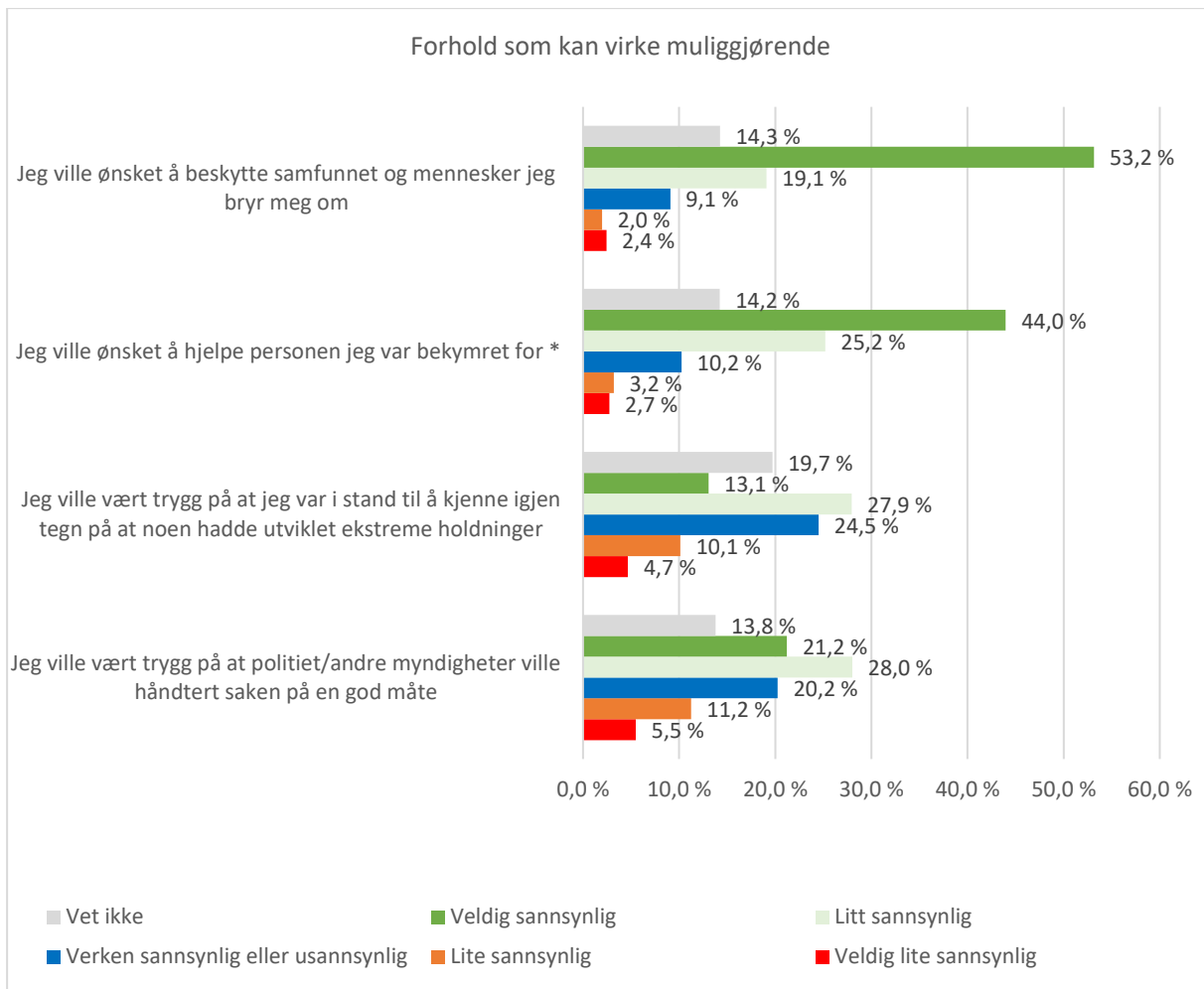
Funnene fra utforskningen av hvilke instanser eller personer deltagerne i denne studien er villige til å henvende seg til, og særlig svarene fra de som selv er villige til å forsvare bruk av vold, gir indikasjoner på hvilke tjenester som er viktige å gjøre forberedt på denne type henvendelser. Det er derfor viktig at ansatte i disse tjenestene har kjennskap til ekstremisme, mekanismer involvert i utviklingene av ekstreme ideologiske standpunkt, samt ha tilgjengelige virkemidler i både bred forebygging og mer spissede intervensjoner. Det innebærer også at ansatte i andre statlige, kommunale og ideelle tjenester bør ha oversikt over hvilke instanser som er involvert i arbeidet med voldelig ekstremisme, kunne henvise ungdom og voksne videre, og bidra til å sikre gode overganger mellom tjenester.

9. Vurdering av ulike hensyn når en ungdom melder bekymring for en annens radikaliserings

Tidligere forskning har vist at det å melde bekymring for at en venn eller bekjent er i ferd med å bli radikalisert er krevende, og at å henvende seg til myndighetene er «sistevalget» (Grossman, 2019). Vi spurte derfor om hvordan åtte ulike forhold ville vært med i en vurderingsprosess før bekymring ble meldt. Fire av forholdene er av en slik karakter at de kan fungere som hindre, mens de fire andre er av mer muliggjørende karakter. I fremstillingen under (tabell og grafisk) er forholdene delt og presenteres hver for seg. Tallene kommenteres samlet lenger ned.

Hvis du skulle meldt bekymring (tatt kontakt med myndighetene) for radikaliserings om en du kjenner, hvor sannsynlig er det at du ville tenkt på følgende:						
	Veldig lite sannsynlig	Lite sannsynlig	Verken sannsynlig eller usannsynlig	Litt sannsynlig	Veldig sannsynlig	Vet ikke
Jeg ville vært bekymret for min egen sikkerhet	256 (9,9%)	362 (14,0%)	435 (16,8%)	730 (28,2%)	467 (18,0)	338 (13,1%)
Jeg ville vært bekymret for at rapportering vil gi personen eller miljøet dårlig rykte	329 (12,7%)	333 (12,9%)	450 (17,4%)	656 (25,3%)	466 (18,0%)	354 (13,7%)
Jeg ville være bekymret for at det ødela forholdet mitt til den personen	254 (9,8%)	245 (9,5%)	324 (12,5%)	732 (28,3%)	715 (27,6%)	318 (12,3%)
Jeg ville vært bekymret for at jeg skapte problemer for en uskyldig person	210 (8,1%)	284 (11,0%)	311 (12,0%)	781 (30,2%)	681 (26,3%)	321 (12,4%)

Hvis du skulle meldt bekymring (tatt kontakt med myndighetene) for radikalisering om en du kjenner, hvor sannsynlig er det at du ville tenkt på følgende:

	Veldig lite sannsynlig	Lite sannsynlig	Verken sannsynlig eller usannsynlig	Litt sannsynlig	Veldig sannsynlig	Vet ikke
Jeg ville ønsket å beskytte samfunnet og mennesker jeg bryr meg om	63 (2,4%)	51 (2,0%)	235 (9,1%)	494 (19,1%)	1376 (53,2%)	369 (14,3%)
Jeg ville ønsket å hjelpe personen jeg var bekymret for *	71 (2,7%)	83 (3,2%)	265 (10,2%)	652 (25,2%)	1138 (44,0%)	368 (14,2%)
Jeg ville vært trygg på at jeg var i stand til å kjenne igjen tegn på at noen hadde utviklet ekstreme holdninger	121 (4,7%)	262 (10,1%)	634 (24,5%)	723 (27,9%)	338 (13,1%)	510 (19,7%)
Jeg ville vært trygg på at politiet/andre myndigheter ville håndtert saken på en god måte	142 (5,5%)	291 (11,2%)	524 (20,2%)	725 (28,0%)	549 (21,2%)	357 (13,8%)

* Spørsmålet har 11 celler med manglende data

Det forholdet som er mest sannsynlig at ungdom ville tenkt på i forbindelse med om de skal melde bekymring om radikaliserings er at de ville ønsket å beskytte samfunnet og mennesker de bryr seg om. Hele 72,3% av deltagerne i undersøkelsen svarer dette, der 19,1% sier at dette er litt sannsynlig mens 53,2% sier det er veldig sannsynlig. Dette forholdet etterfølges av å ville hjelpe personen de var bekymret for (69,2%). Her svarte 25,2% at dette forholdet var litt sannsynlig mens 44,0% svarte at det var veldig sannsynlig. Hensynet om å verne samfunnet, etterfulgt av å ville hjelpe personen man er bekymret for er altså de to forholdene flest i undersøkelsen anser som sannsynlig at ville vært av en del av en vurderingsprosess om de skulle meldt bekymring for en bekjent eller venn.

De to neste forholdene er av motsatt karakter, og kan regnes som forhold som kan være med på å skape ubehag eller nøling i forbindelse med å skulle melde bekymring. Når det gjelder bekymringen for at man skaper problemer for en uskyldig person mente 30,2% at dette var litt sannsynlig og 26,3% at dette var veldig sannsynlig. Dette ble etterfulgt av en bekymring om at forholdet til personen man var bekymret for kunne bli ødelagt. Dette forholdet mente 28,3% at var litt sannsynlig mens 27,6% mente det var et veldig sannsynlig forhold å tenke på i forbindelse med å vurdere å melde bekymring om en bekjent. Videre oppgir 25,3% og 18,0% at det er litt eller veldig sannsynlig at de ville vært bekymret for å gi en person eller et miljø dårlig rykte, mens 28,2% og 18,0% sier det er litt eller veldig sannsynlig at de ville vært bekymret for sin egen sikkerhet.

Omtrent halvparten av alle deltagerne i studien oppgir at det er litt (28,0%) eller veldig sannsynlig (21,2%) at de ville vært trygge på at politiet eller andre myndigheter ville håndtert bekymringsmeldingen på en god måte. Avslutningsvis vurderer bare 41,0% at det er litt (27,9%) eller veldig sannsynlig (13,1%) at de er trygge på at de ville vært i stand til å kjenne igjen tegn på at noen utviklet ekstreme holdninger

Venner og familiemedlemmer er vurdert som viktige når det kommer til å identifisere og intervensere når noen i deres nære omgangskrets vurderer å bruke ideologisk motivert vold (Cragin et al., 2015; Williams et al., 2016b). Men, det er komplisert for venner og familiemedlemmer å skulle melde bekymring for en nær person på dette området. I tidligere studier av dette temaet er det å formelt rapportere eller melde bekymring til myndighetene et sistevalget for familiemedlemmer (Grossman, 2019). Derfor bør denne bekymringen tas på alvor av myndigheter og hjelpeinstanser når familiemedlemmer eller venner først tar kontakt med en bekymring (Williams et al., 2016a). Kompleksiteten og usikkerheten rundt det å melde

bekymring om en nær venn eller familiemedlem har gjort at de som først gjør dette ønsker å gjøre det i en person-til-person situasjon, ikke over telefon (Thomas et al., 2020)

Oppsummering del 2

Kun 14,1% av deltagerne i studien vet med sikkerhet hvor de ville henvendt seg dersom de hadde blitt bekymret for at noen de kjente hadde blitt radikalisert. Nesten halvparten vet ikke (48,9%) mens 37,0% er usikre på hvor de skal henvende seg i disse tilfellene. Om de måtte henvende seg et sted i denne forbindelse er politiet (22,4%), foreldre eller andre familiemedlemmer (13,7%) eller skolen (9,1%) steder flest ville gått.

Alle de fire utvalgte temaene kritisk tenkning, demokratiske verdier, rasisme og toleranse vurderes av majoriteten av deltagerne (73,5%-80,6%) som viktig eller veldig viktig når det kommer til å forebygge radikalisering. Av temaene oppgir flest å ha hatt undervisning eller annen tematisering av demokratiske verdier (80,1%) etterfulgt av undervisning om rasisme (68,9%), kritisk tenkning (67,1%) og toleranse (47,3%).

Når det kommer til hva slags type intervensjoner som er nyttige for å forebygge en ytterligere radikalisering er det mest støtte til tiltak som er til hjelp eller støtte til personen selv, etterfulgt av hjelp til personens nære familie eller venner. Dette etterfølges av at en tjenesteperson fra politiet eller PST snakker med personen. Om ungdom skulle gjøre noe ved bekymring for radikalisering er det flest som er villige til å snakke først med familie eller venner for råd, bryte kontakt med personen de er bekymret for, eller søke på internett for informasjon eller råd.

Familie eller venner går igjen som viktige personer i denne rapporten. Det indikerer ikke overraskende at personer de har nær seg er viktige støttespillere. Tidligere studier har funnet at ungdom søker støtte i kilder som er kjente, modne og vennlige, og som har vist seg verdig deres tillit (Camara et al., 2017). Bekymring for radikalisering er et sensitivt tema å arbeide med, og selv erfarne profesjonelle trenger støtte i dette arbeidet (Haugstvedt, 2020; Maiberg & Kilp, 2022). Det samme er tidligere funnet blant privatpersoner, som først og fremst vil henvende seg til sine nærmeste og til lokalmiljøet før eventuell formell rapportering eller bekymring meldes (Thomas et al., 2020).

Denne studien har ikke svar på hva årsakene til hvorfor så mange vil bryte kontakten med personen de er bekymret for. Men det kan indikere at det å omgås eller vite om en person med (potensielt) en ekstrem ideologi kan oppleves ubehagelig, og noe norske ungdommer ønsker å

skjerme seg for. Det kan også dreie seg om, avhengig hvor nær eller fjern personen er, at de ikke ønsker å bli assosiert med den type tankesett. Det å bryte kontakt med personen man er bekymret for kan derfor være en måte å håndtere usikkerheten rundt hvordan en slik bekymring kan følges opp, og for å beskytte seg selv. Dette kan også være en av årsakene til hvorfor mange ungdom vil søke etter råd på internett før de eventuelt gjør noe annet. Funnt i tidligere internasjonale studier viser at ungdom søker etter råd på internett av mange årsaker, deriblant anonymitet, rask og enkel tilgang til informasjon og at de opprettholder kontroll over prosessen (Pretorius et al., 2019).

Av hjelpetjenester er flest villige til å bruke en anonym telefontjeneste, etterfulgt av helsestasjon for ungdom og personens skole (eller arbeidssted). En anonym telefontjeneste spesifikt rettet mot ekstremisme eksisterer ikke i Norge i dag, men en lignende tjeneste finnes i Danmark (National Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2021). Denne type tjenester, dersom de er teknisk laget for å sikre innringers anonymitet, kan være med på å senke terskelen for ungdom og voksne som har spørsmål eller bekymring om radikaliserings. Det er også noen utfordringer knyttet til etablering av denne type tjeneste. Først og fremst må den være bemannet av personell med tilstrekkelig kompetanse på temaet slik at spørsmål og problemstillinger kan besvares eller drøftes på en hensiktsmessig måte. Denne type kompetanse kommer først og fremst fra erfaring med temaet. En utfordring vil dermed være å opparbeide og vedlikeholde et høyt kompetansenivå blant personellet i tjenesten, samtidig som det er usikkert hvor stor pågangen på en slik tjeneste vil være. Som tidligere nevnt kan det at helsestasjon for ungdom bemannes av helsepersonell være med på å forklare en viss villighet blant norske ungdommer om å henvende seg til disse ved bekymring. Helsepersonell har tradisjonelt en strengere regulering av taushetsplikt enn andre profesjoner i Norge, og det kan være med på å senke terskelen for å ta opp eller diskutere bekymring for en venn eller bekjent. Når det gjelder henvendelser til politiet er flere villige til å gjøre uformelle henvendelser som å diskutere en problemstilling, enn å formelt rapportere til politiet eller kontakte PST.

Blant de som er villige til å forsvare bruk av vold er også råd fra familie og venner det flest sier seg villige til, etterfulgt av å selv ta kontakt med personen de er bekymret for. Men, denne gruppa skiller seg også ut ved å være mer positive til å formelt kontakte politiet eller PST enn de som ikke er villige til å forsvare bruk av vold. Som ved de andre instansene ungdom er villige eller uvillige til å henvende seg til er det uklart hva dette kommer av. Dette funnet var også ikke forventet, men gir grunn til optimisme når det gjelder politiets og PSTs legitimitet og troverdighet blant denne gruppen av norske ungdommer. Det er tidligere påpekt at de som

arbeider med denne type problemstillinger bør være oppdatert med ny kunnskap på feltet (Koehler & Fiebig, 2019). Om de er det kan dette være med på å gjøre at de også fremstår mer troverdige i f. eks religiøse eller andre ideologiske spørsmål (Hassan et al., 2021; Jugl et al., 2021). Funnet over kan indikere at blant de som er villige til å forsvare bruk av vold er det noe høyere tillit til at ansatte i politiet eller PST faktisk innehar mer kompetanse på temaet voldelig ekstremisme enn ansatte i de tradisjonelle hjelpetjenestene på kommunalt nivå.

Av de åtte forholdene som kan være med på å hindre eller motivere til å melde bekymring for radikaliserings er det flest som ville tenkt på å ville beskytte samfunnet og mennesker de bryr seg om, etterfulgt av å ville hjelpe personen de var bekymret for. De to neste forholdene som vurderes som sannsynlige at de vil tenke på er bekymring for å skape problemer for en uskyldig person og bekymring for at forholdet til personen ble ødelagt.

Del 3: Oppsummering og betydning for hjelpeapparatet

Høyreekstremisme er den ideologiske retningen som flest deltagere i denne studien vurderer som å ha vært et alvorlig samfunnsproblem i Norge de siste årene. Samtidig vurderer flest at alvorlig vold mot muslimer, etterfulgt av alvorlig vold mot homofile og transpersoner, er sannsynlige voldsscenarioer i nærmeste fremtid.

Det er likevel få som selv er villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå samfunnsendring i Norge. Dette indikerer at voldspotensialet for å skape denne type endring har lite støtte i den oppvoksende og unge voksne delen av befolkningen. Dette kan derimot endre seg, og det er nå færre enn ved tidligere undersøkelser som kategorisk tar avstand fra å forsvare bruk av vold. De bivariate analysene fant at det er høyere andel som er villige til å forsvare bruk av vold blant de som har lavere tillit til andre, personer som har opplevd diskriminering, som har hyppigere bruk av sterkere rusmidler og som hyppigere har vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart. Det er også høyere andel som er villige til å forsvare bruk av vold blant personer med begge foreldre født i andre land, og personer med Islam som religion. Samlet sett gir dette grunn til å opprettholde både den brede forebyggende innsatsen som gjøres i Norge, men også den spissede innsatsen mot voldelig ekstremisme i saker der det er høyere bekymringsnivå.

I den multivariate analysen, der en rekke momenter inkluderes for å identifisere hva som kan være med på å forklare villighet til å forsvare bruk av vold, har ikke faktorene over en signifikant påvirkning. I denne analysen gir det å *ikke* ha deltatt i undervisning om demokratiske verdier og kritisk tenkning 61,2% og 66,6% høyere sannsynlighet for at de også er villige til å forsvare bruk av vold, sammenlignet med sannsynligheten for at de ikke er villige til å forsvare bruk av vold. Det å ha deltatt i undervisning om eller annen tematisering av demokratiske verdier og kritisk tenkning fremstår altså som en unik og signifikant faktor som er med på å forklare lavere villighet til å forsvare bruk av vold. Men, for å med større sikkerhet kunne peke på at selve undervisningen i seg selv bidrar til å redusere villigheten til å forsvare bruk av vold må det gjøres undersøkelser av holdninger og villighet til bruk av vold før og etter denne type aktiviteter i skolen. På tross av at undervisning om temaene rasisme og toleranse ikke har en selvstendig signifikant påvirkning på villighet til å forsvare bruk av vold kan undervisning om disse temaene være med på å påvirke andre områder, som f. eks diskriminering eller hatefulle ytringer. Samlet sett gir funnene om temaene fra skolens undervisning god støtte til å opprettholde skolens universelt forebyggende arbeid.

De fleste deltagerne i denne studien har *ikke* delt ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nettet eller med familie og venner, eller vært med ekstreme grupper. Men, de som oftere har gjort det, er også blant de som i større grad er villige til å forsvare bruk av vold for å oppnå

samfunnsendring i Norge. I forebyggingssammenheng bidrar deling av ekstreme budskap og omgang med ekstreme grupper til å gi venner, familie og ansatte i skole og andre tjenester muligheter for å identifisere og intervensere. Dette strekker seg langt utover intervensjoner av politiet og PST alene, og må ikke tolkes utelukkende som kontrolltiltak. Om familie og venner, eller ansatte i skole eller støttetilbud blir kjent med at en person deler budskap som forfektes av ekstreme grupper, eller viser tegn til kontakt med disse, kan dette tas opp innenfor rammen av omsorg, medfølelse og med et ønske om å hjelpe personen.

Blant ungdom selv er det enkelte som ville tatt kontakt med personen selv og tatt opp bekymringen, men flere vil først rådført seg med venner eller familie, eller kontakte en anonym telefonjeneste om denne hadde vært tilgjengelig. Det er også mest støtte blant ungdom for hjelpetiltak til personen selv, eller det nærmeste nettverket, og et ønske om å både hjelpe personen selv og beskytte samfunnet. Men, en stor andel av deltagerne i studien ville også brutt kontakt med personen. Ønsket om å bryte kontakt med personen man er bekymret for kan skyldes en usikkerhet rundt å assosieres med personen eller et ønske å skjerme seg fra den type ideologi. Samlet sett viser funnene at norske ungdommer har et ønske om å hjelpe personen som er i ferd med å utvikle et ekstremt tankegods eller knytte seg til grupper med den type ideologi, og at de har tro på at hjelpetjenester kan bidra til å redusere risikoen for videre radikaliserings. Men det er også behov for både råd og støtte om hvordan de kan gå frem for å hjelpe eller på en annen måte følge opp bekymringen de har. Etersom skolen, og foreldre og familiemedlemmer fremstår som viktige støttespillere rundt den som sitter med en bekymring er det viktig at temaene radikaliserings og voldelig ekstremisme løftes frem i møtepunkter mellom skole og foresatte. Dette bør fortrinnsvis være på tidspunkt utenfor «krisetid» slik at nettverk av ansatte og foresatte kan bygge bevissthet og kjennskap til handlemåter.

Kun 14% av deltagerne i studien har en klar formening om hvor de kan henvende seg for å få hjelp til å håndtere en bekymring om radikaliserings, og mange oppgir å søke på internett eller spørre familie eller venner om råd. Dette tyder på et informasjonsbehov knyttet til hva man kan eller bør gjøre, og hvor man kan henvende seg for å formidle bekymring til rett instans. En anonym telefonjeneste er blant de mulige hjelpetjenestene som flest sier seg villige til å kontakte, om de skal gjøre noe selv. Dette er ikke et tilbud som eksisterer i Norge i dag.

Når deltagerne ble bedt om å svare fritt hvor de faktisk ville henvendt seg ved en reell bekymring, og når det gjelder hva deltagerne tror vil være nyttige for å forebygge en videre radikaliserings, får politiet endel støtte blant deltagerne i denne studien. Når det gjelder villighet til å kontakte politiet ved bekymring for en annen er det å uformelt ta kontakt med politiet det

handlingsalternativet flest er villige til. Dette bildet er noe annerledes når det kommer til gruppen som er villige til å forsvare bruk av vold. Disse viser høyere villighet til å kontakte politiet og PST ved bekymring for en annen person sammenlignet med de som ikke er villige til å forsvare bruk av vold.

Det er noe støtte i tidligere forskning for at å opprettholde et høyt utdanningsnivå i hele befolkningen er med på å redusere risikoen for politisk motivert vold. Men, den samme forskningen viser også at det blant flere terrorister og personer som har begått folkemord finnes et over middels høyt utdanningsnivå (Østby et al., 2019). I kunnskapsoppsummeringen av Østby et al. (2019) er det identifisert et kunnskapshull når det kommer til sammenhengen mellom innhold i utdanningstilbud og politisk motivert vold, og at utdanning må fordeles likt blant sosiale, kulturelle og religiøse majoritets- og minoritetsgrupper. Funnene fra skolen presentert i denne rapporten bør dermed tas til etterretning, og undersøkes videre i robuste longitudinelle eller kontrollerte undersøkelser.

På tross av dette interessante funnet er det likevel urealistisk å forvente at utdanningsinstitusjoner skal stoppe voldelig ekstremisme eller terrorhandlinger direkte. Dette er utfordringer som er sterkt påvirket av internasjonale forhold, ulikheter og konfliktlinjer langt utenfor rekkevidden til skolen, helsevesenet eller det sosiale sikkerhetsnettet.

Utdanningsinstitusjoner, og andre sivile instanser, har derimot en viktig rolle i det forebyggende arbeidet med å ruste den oppvoksende generasjonen med kompetanse og ferdigheter til å opprettholde det demokratiske samfunnet vi har i dag, og kritisk evaluere budskap, propaganda og manipulasjon fra aktører som ønsker å undergrave dette. De har også en svært viktig rolle ved å kunne tilby tjenester og støtte til personer i risiko for (ytterligere) radikaliserings, eller andre problemstillinger, og bidra til bedre oppvekstvilkår, motstandsdyktighet og en konstruktiv samfunnsdeltagelse blant barn, ungdom og unge voksne. En sentral del av dette bidraget gjøres i samarbeid med andre aktører, deriblant politiet.

Denne studien fant også at personer med begge foreldre født i andre land enn Norge, og de med Islam som religion var overrepresentert blant de som er villige til å forsvare bruk av vold. Dette gir grunn til å etablere eller opprettholde tilbud og strategier som skal bygge broer mellom minoritets- og majoritetssamfunnet, og involvere moderate religiøse aktører og interesseorganisasjoner i samarbeid med offentlige institusjoner. En tidligere studie har funnet at personer som er villige til å forsvare bruk av vold har vist noe større åpenhet for å snakke med religiøse ledere enn med offentlige tjenestepersoner dersom de trenger hjelp utenfor

familie eller venner (Haugstvedt & Sjøen, 2021). Selv om funnene i denne studien ikke støtter dette eksplisitt er det grunn til å se til dette tidligere funnet når det kommer til tiltak rettet mot deler av gruppen som er villige til å forsvare bruk av vold.

Funnene fra denne studien viser at det er viktig at forebyggings- og hjelpeapparatet har mange ben å stå på, ettersom ikke en instans alene utpeker seg som den eneste ungdom og unge voksne i Norge vil henvende seg til. Dette er i tråd med den brede innsatsen som allerede foregår i Norge, der rett til skole og utdanning, helsetilbud og et sosialt sikkerhetsnett er godt forankret i samfunnet, og at dette nettverket samarbeider med politi og resten av sivilsamfunnet i forebygging av kriminalitet. Dette er delvis i tråd med prinsippene i Bjørgos helhetlige modell for forebygging av kriminalitet (Bjørgo, 2016). I modellen har Bjørgo identifisert ni generiske forebyggingsmekanismer, som sammen eller hver for seg på ulike måter kan bidra til å forebygge kriminalitet. De ni mekanismene er å bygge normative barrierer, redusere rekruttering, avskrekking, avverging, uskadeliggjøring, beskytte sårbare mål, redusere gevinster, redusere skade og få personer til å slutte med kriminalitet (Bjørgo, 2016). Spesielt normdannelse er relevant for funnene fra denne studien, der undervisning om demokratiske verdier og kritisk tenkning er et sentralt virkemiddel for å styrke denne barrieren blant ungdom og unge voksne. Undervisning og annen tematisering av disse to momentene er også noe som kan være med på å utruste ungdom med verktøy som gjør at de også kan diskutere og utforske temaer sammen med jevnaldrende og andre, og utøve påvirkning.

Funnene presentert i denne rapporten samsvarer også med forebyggingsmodellen i den forstand at mange av deltagerne i studien trekker frem ulike aktører og virkemidler som potensielt viktig, eller som tjenester ungdom ville henvendt seg til ved bekymring for andre. Også funnene fra de bivariate analysene viste at en rekke kjente risikofaktorer (som rus, kriminalitet, opplevd diskriminering osv) var overrepresentert hos de som var villige til å forsvare bruk av vold. Dette underbygger viktigheten av å jobbe både bredt og spisset i den forebyggende innsatsen. Tatt i betraktning Bjørgos helhetlige forebyggingsmodell (2016) kan anvendelse av ulike virkemidler (f. eks undervisning i temaene nevnt tidligere, bekymringssamtaler med politiet, eller hjelpetiltak fra kommunen) bidra til å aktivere flere forebyggingsmekanismer enn det virkemidlene direkte retter seg mot. Som et eksempel på dette kan både undervisning i demokratiske verdier bidra til å bygge normative barrierer, men også potensielt redusere rekruttering til kriminelle eller ekstreme miljøer.

Samlet sett innebærer funnene fra denne studien at forebyggingsapparatet kan, dersom det blir koblet inn på rett måte og på rett tidspunkt, være med på å bedre livssituasjonen til ungdom. Men, det kan også potensielt være med på å vanskeliggjøre nyrekruttering til miljøer, og i ytterste konsekvens også avverge voldshendelser, dersom bekymring når rett instans til rett tid. Etersom temaet forebygging av voldelig ekstremisme ikke er et faglig kjernetema for de fleste ansatte i kommunale eller statlige tjenester er det nødvendig at tilstrekkelig kompetanse tilføres ved behov, eller at kompetansemiljøer er tilgjengelige for å bistå aktører som skal arbeide med dette spesielt for første gang. Ingen instans har alene mandat eller virkemidler til å forebygge at enkeltpersoner eller grupper utvikler eller tilslutter seg ideologier eller grupper som aksepterer eller forherliger bruk av vold for å oppnå samfunnsendring i Norge. Dermed er forebyggingen av dette et felles ansvar, der ulike aktører kan bidra til å redusere risikofaktorer innen sine respektive områder.

Denne innsatsen må foregå på tvers av kommunale og statlige tjenester, og involvere mange ulike type profesjoner og aktører. Samarbeid om et sensitivt og krevende tema som voldelig ekstremisme fordrer at disse aktørene bygger samarbeidsrelasjoner og trekker opp grenseoppganger mellom seg før alvorlig bekymring for enkeltpersoner dukker opp. Tidligere studier av tverrfaglig samarbeid innenfor radikaliserings og voldelig ekstremisme har funnet at dette er krevende for profesjonelle (Haugstvedt & Tuastad, 2021; Sjøen & Mattsson, 2020) og at ulike profesjonelle logikker eksisterer blant lærere, sosialarbeidere og ansatte i politiet (Sivenbring & Malmros, 2021). Men, funn fra studier av tverrfaglig samarbeid generelt viser at det er et stort mulighetsrom for samarbeid dersom personer og organisasjoner forstår hverandres mandat, oppgaver og begrensninger (Atkinson et al., 2007; Cooper et al., 2016; Heide & Schuurman, 2018). Dette gjør det mulig å overkomme profesjonelle ulikheter og dermed koordinere og gjennomføre innsatsen sin på en bedre måte. For å utnytte dette potensialet bør felles konferanser, øvelser og diskusjonsfora etableres eller videreføres. Sentrale tjenestepersoner i kommunale og statlige stillinger bør også støttes på en sårn måte at de blir værende i praksisfeltet, og kan fungere som lokale kompetanse- og kulturbyggere mellom ulike profesjoner og aktører.

Resultatene presentert i denne rapporten gir god støtte til å opprettholde en bred forebyggende innsats mot voldelig ekstremisme i Norge, og at mange samfunnsinstanser bør være involvert i dette arbeidet. Et særlig viktig funn som må løftes frem i avslutningen er effekten skolens undervisning om demokratiske verdier og kritisk tenkning har på villighet til å forsvare bruk av vold. Undervisning i disse temaene utpeker seg som selvstendige bidrag til å redusere villighet til

å forsvare bruk av vold. Disse og andre temaer i skolen bør undersøkes ytterligere i studier som følger grupper av elever over flere år for å med større sikkerhet vurdere effekten de har på villighet til å forsvare vold. Resultatene fra denne studien bør tas hensyn til ved etablering og videreføring av tiltak rettet mot ekstremisme, og kan bidra til å styrke disse i prioriteringene av virkemidler mot de ulike målgruppene.

Referanser

- Atkinson, M., Jones, M., & Lamont, E. (2007). *Multi-agency working and its implications for practice: A review of the literature* (p. 111). CfBT Education Trust. <https://www.nfer.ac.uk/multi-agency-working-and-its-implications-for-practice-a-review-of-the-literature/>
- Bakken, A., Sletten, M., & Ødegård, G. (2020, March 3). Noe går tapt hvis vi bare stiller spørsmål om det som er bra. *Ungdata*. <https://www.ungdata.no/noe-gar-tapt-hvis-vi-bare-stiller-sporsmal-om-det-som-er-bra/>
- Bakker, E., & Veldhuis, T. (2012). *A Fear Management Approach to Counter-Terrorism*. International Centre for Counter-Terrorism – The Hague. <http://www.icct.nl/app/uploads/download/file/ICCT-Veldhuis-Bakker-Fear-Management-February-2012.pdf>
- Basit, A. (2021). Conspiracy Theories and Violent Extremism: Similarities, Differences and the Implications. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 13(3), 1–9.
- Bauer, A., Stevens, M., Purtscheller, D., Knapp, M., Fonagy, P., Evans-Lacko, S., & Paul, J. (2021). Mobilising social support to improve mental health for children and adolescents: A systematic review using principles of realist synthesis. *PLOS ONE*, 16(5), e0251750. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0251750>
- Bjørgero, T. (2016). *Preventing Crime. A Holistic Approach*. Palgrave Macmillan UK.
- Camara, M., Bacigalupe, G., & Padilla, P. (2017). The role of social support in adolescents: Are you helping me or stressing me out? *International Journal of Adolescence and Youth*, 22(2), 123–136. <https://doi.org/10.1080/02673843.2013.875480>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed). Lawrence Erlbaum Associates.
- Cooper, M., Evans, Y., & Pybis, J. (2016). Interagency collaboration in children and young people's mental health: A systematic review of outcomes, facilitating factors and inhibiting factors. *Child: Care, Health and Development*, 42(3), 325–342. <https://doi.org/10.1111/cch.12322>
- Cragin, K., Bradley, M. A., Robinson, E., & Steinberg, P. S. (2015). *What Factors Cause Youth to Reject Violent Extremism? Results of an Exploratory Analysis in the West Bank* (p. 20). RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1118.html
- Does, R. V. D., Kantorowicz, J., Kuipers, S., & Liem, M. (2019). Does Terrorism Dominate Citizens' Hearts or Minds? The Relationship between Fear of Terrorism and Trust in Government. *Terrorism and Political Violence*, 0(0), 1–19. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1608951>
- Evensen, M., Hart, R., Godøy, A. A., Hauge, L. J., Lund, I. O., Knudsen, A. K. S., Grøtting, M. W., Surén, P., & Reneflot, A. (2021). *Impact of the COVID-19 pandemic on mental healthcare consultations among children and adolescents in Norway: A nationwide registry study* (p. 2021.10.07.21264549). <https://doi.org/10.1101/2021.10.07.21264549>
- Friestad, C., & Hansen, I. L. S. (2004). *Levekår blant innsatte* (No. 429). FAFO. <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/levekår-blant-innsatte>
- Godefroidt, A. (2022). How Terrorism Does (and Does Not) Affect Citizens' Political Attitudes: A Meta-Analysis. *American Journal of Political Science*, n/a(n/a). <https://doi.org/10.1111/ajps.12692>
- Grossman, M. (2019). The Role of Families and Civil Society in Detecting Radicalisation and Promoting Disengagement from Violent Extremism. In C. Echle, R. Gunaratna, P. Rueppel, & M. Sarnah (Eds.), *Combating Violent Extremism and Terrorism in Asia and Europe – From Cooperation to Collaboration* (Vol. 56, pp. 155–170). Konrad-Adenauer-Stiftung and S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS).
- Hassan, G., Brouillette-Alarie, S., Ousman, S., Savard, E. L., Kilinc, D., Madriaza, P., Varela, W., Pickup, D., & Danis, E. (2021). *A Systematic Review on the Outcomes of Tertiary Prevention Programs in the Field of Violent Radicalization*. Canadian Practitioners Network for the Prevention of Radicalization and Extremist Violence (CPN-PREV).
- Haugstvedt, H. (2020). The role of social support for social workers engaged in preventing radicalization and violent extremism. *Nordic Social Work Research*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2020.1806102>

- Haugstvedt, H., & Sjøen, M. M. (2021). Exploring Youths' Willingness to Engage with Civil Society and Public Sector Institutions: The Untapped Potential of Religious Communities in Preventing Violent Extremism. *DEMOCRACY AND SECURITY*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/17419166.2021.1950388>
- Haugstvedt, H., & Tuastad, S. E. (2021). "It Gets a Bit Messy": Norwegian Social Workers' Perspectives on Collaboration with Police and Security Service on Cases of Radicalisation and Violent Extremism. *Terrorism and Political Violence*, 18. <https://doi.org/10.1080/09546553.2021.1970541>
- Heide, L. van der, & Schuurman, B. (2018). Reintegrating Terrorists in the Netherlands: Evaluating the Dutch approach. *Journal for Deradicalization*, 17, 196-239.
- Helsedirektoratet. (2009). *Voksne med depresjon - Nasjonal retningslinje for diagnostisering og behandling i primær- og spesialisthelsetjenesten.pdf* (pp. 1-110). Helsedirektoratet.
- Jugl, I., Lösel, F., Bender, D., & King, S. (2021). Psychosocial Prevention Programs against Radicalization and Extremism: A Meta-Analysis of Outcome Evaluations. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 13(1), 37-46. <http://dx.doi.org/10.5093/ejpalc2021a6>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Revisjon 2020* (p. 50). Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a7b49e7bffa4130a8ab9d6c2036596a/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-2020-web.pdf>
- Koehler, D., & Fiebig, V. (2019). Knowing What to Do: Academic and Practitioner Understanding of How to Counter Violent Radicalization. *Perspectives on Terrorism*, 13(3), 44-62. JSTOR.
- Kutiyski, Y., Krouwel, A., & van Prooijen, J.-W. (2021). Political extremism and distrust: Does radical political orientation predict political distrust and negative attitudes towards European integration? *The Social Science Journal*, 58(1), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2019.03.004>
- Lallukka, T., Pietiläinen, O., Jäppinen, S., Laaksonen, M., Lahti, J., & Rahkonen, O. (2020). Factors associated with health survey response among young employees: A register-based study using online, mailed and telephone interview data collection methods. *BMC Public Health*, 20(1), 184. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-8241-8>
- Lehmann, S., Skogen, J. C., Sandal, G. M., Haug, E., & Bjørknes, R. (2022). Emerging mental health problems during the COVID-19 pandemic among presumably resilient youth -a 9-month follow-up. *BMC Psychiatry*, 22(1), 67. <https://doi.org/10.1186/s12888-021-03650-z>
- Levinsson, A., Miconi, D., Li, Z., Frounfelker, R. L., & Rousseau, C. (2021). Conspiracy Theories, Psychological Distress, and Sympathy for Violent Radicalization in Young Adults during the COVID-19 Pandemic: A Cross-Sectional Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(15), 7846. <https://doi.org/10.3390/ijerph18157846>
- Maiberg, H., & Kilp, A. (2022). Extremism in a classroom: Topics discussed and Estonian teachers' experiences and self-reflective choices. *Society Register*, 6(1), 107-128. <https://doi.org/10.14746/sr.2022.6.1.06>
- National Center for Forebyggelse af Ekstremisme. (2021, June 24). *Er du bekymret? –Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme*. National Center for Forebyggelse Af Ekstremisme. <https://stopekstremisme.dk/er-du-bekymret>
- Nesser, P. (2018, December 5). *Europe hasn't won the war on terror*. POLITICO. <https://www.politico.eu/article/europe-hasnt-won-the-war-on-terror/>
- Oppedal, B. (2011). The Role of Social Support in the Association Between Perceived Discrimination and Mental Health Among Young Immigrants in Norway. *International Journal of Developmental Science*, 5(1-2), 85-99. <https://doi.org/10.3233/DEV-2011-11076>
- Østby, G., Urdal, H., & Dupuy, K. (2019). Does Education Lead to Pacification? A Systematic Review of Statistical Studies on Education and Political Violence. *Review of Educational Research*, 89(1), 46-92. <https://doi.org/10.3102/0034654318800236>
- Politiets Sikkerhetstjeneste. (2022). *Nasjonal trusselvurdering 2022* (pp. 1-29). Politiets Sikkerhetstjeneste. <https://pst.no/globalassets/ntv/2022/nasjonal-trusselvurdering-2022-pa-norsk.pdf>

- Porter, S. R., & Whitcomb, M. E. (2005). Non-response in student surveys: The Role of Demographics, Engagement and Personality. *Research in Higher Education, 46*(2), 127–152. <https://doi.org/10.1007/s11162-004-1597-2>
- Pretorius, C., Chambers, D., & Coyle, D. (2019). Young People’s Online Help-Seeking and Mental Health Difficulties: Systematic Narrative Review. *Journal of Medical Internet Research, 21*. <https://doi.org/10.2196/13873>
- Renard, T. (2021). The Caliphate’s Legacy and Fringe Extremists. *ICCT Policy Brief*. <https://icct.nl/publication/the-caliphates-legacy-and-fringe-extremists/>
- Sivenbring, J., & Malmros, R. A. (2021). Collaboration in Hybrid Spaces: The Case of Nordic Efforts to Counter Violent Extremism. *Journal for Deradicalization, 29*, 54–91.
- Sjøen, M. M., & Mattsson, C. (2020). Preventing radicalisation in Norwegian schools: How teachers respond to counter-radicalisation efforts. *Critical Studies on Terrorism, 13*(2), 218–236. <https://doi.org/10.1080/17539153.2019.1693326>
- Statistisk Sentralbyrå. (2012, March 5). *Mer aktive med tillit til andre*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/mer-aktive-med-tillit-til-andre-87121>
- Statistisk Sentralbyrå. (2020). *Fakta om religion*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/faktaside/religion>
- Statistisk Sentralbyrå. (2021, August 26). *Trenden er brutt – flere unge utenfor i 2020*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/statistikk/tilknytning-til-arbeid-utdanning-og-velferdsordninger/artikler/trenden-er-brutt-flere-unge-utenfor-i-2020>
- Statistisk Sentralbyrå. (2022, November 2). *Videregående opplæring og annen videregående utdanning*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/videregaende-utdanning/statistikk/videregaende-opplaering-og-annen-videregaende-utdanning>
- Szumilas, M. (2010). Explaining Odds Ratios. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 19*(3), 227–229.
- Thomas, P., Grossman, M., Christmann, K., & Miah, S. (2020). Community reporting on violent extremism by “intimates”: Emergent findings from international evidence. *Critical Studies on Terrorism, 13*(4), 638–659. <https://doi.org/10.1080/17539153.2020.1791389>
- Topp, C. W., Østergaard, S. D., Søndergaard, S., & Bech, P. (2015). The WHO-5 Well-Being Index: A Systematic Review of the Literature. *Psychotherapy and Psychosomatics, 84*(3), 167–176. <https://doi.org/10.1159/000376585>
- Vestel, V. J., & Bakken, A. (2016). *Holdninger til ekstremisme: Resultater fra Ung i Oslo 2015* (NOVA Rapport No. 4/16; NOVA Rapport 4/16). Velferdsforskningsinstituttet NOVA. <https://doi.org/10.7577/nova/rapporter/2016/4>
- Williams, M. J., Horgan, J. G., & Evans, W. P. (2016a). *Evaluation of a Multi-Faceted, U.S. Community-Based, Muslim-Led CVE Program* (p. 167). US Department of Justice.
- Williams, M. J., Horgan, J. G., & Evans, W. P. (2016b). The critical role of friends in networks for countering violent extremism: Toward a theory of vicarious help-seeking. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression, 8*(1), 45–65. <https://doi.org/10.1080/19434472.2015.1101147>
- Wolfowicz, M., Litmanovitz, Y., Weisburd, D., & Hasisi, B. (2021). Cognitive and behavioral radicalization: A systematic review of the putative risk and protective factors. *Campbell Systematic Reviews, 17*(3), e1174. <https://doi.org/10.1002/cl2.1174>

Vedlegg: Spørsmål fra undersøkelsen

Bakgrunnsspørsmål

Først vil vi stille deg noen bakgrunnsspørsmål.

I hvilken landsdel bor du?

- Østlandet
- Sørlandet
- Vestlandet
- Midt-Norge
- Nord-Norge

I hva slags by eller tettsted bor du? Her lurer vi på om du bor i et lite tettsted, et større tettsted (f. eks Moelv), en liten by (f. eks Tønsberg), eller en større by (som f. eks Oslo eller Bergen)

- Lite tettsted, med 200 - 1 999 innbyggere
- Større tettsted med 2 000 - 19 999 innbyggere
- Liten by med 20 000 - 99 999 innbyggere
- Større by med over 100 000 innbyggere

Kjønn

- Kvinne
- Mann
- Annen kjønnsidentitet / Ønsker ikke å oppgi

Hvor gammel er du?

- 16 år
- 17 år
- 18 år
- 19 år
- 20 år
- 21-25 år
- 26 år eller eldre

Hva er din families bakgrunn?

- Begge foreldrene mine er født i Norge
- En av foreldrene mine er født i Norge, og en er født i utlandet
- Begge foreldrene mine er født i utlandet

Hvilken religion har du?

- Ikke troende
- Kristendom
- Islam
- Annen religion
- Ønsker ikke å oppgi

Er du for tiden elev i videregående skole eller lærling i bedrift?

- Nei
- Ja

Er du for tiden i betalt arbeid (heltid eller deltid)?

- Nei
- Ja

Personlig trivsel/velvære. Ved å svare på spørsmålene nedenfor kan du gi oss et bilde av hvor bra eller dårlig du føler deg for tiden.

I de siste to ukene har jeg...

Følt meg glad og i godt humør

Følt meg rolig og avslappet

Følt meg aktiv og sterk

Følt meg opplagt og uthvilt når jeg våknet

Følt at mitt daglige liv har vært fylt av ting som interesserer meg

Følt at mine nærmeste (familie og/eller venner) støtter meg og bryr seg om meg

- Hele tiden
- Det meste av tiden
- Mer enn halve tiden
- Mindre enn halve tiden
- Av og til
- Aldri

Tillit. Generelt sett, vil du si at man må være forsiktig med å stole på andre, eller at folk flest er til å stole på?

- 1 - Man må være forsiktig med hvem man stoler på
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10 - Folk flest er til å stole på

Diskriminering.

Hvor ofte har du personlig opplevd diskriminering eller hatefulle ytringer fra andre jevnaldrende eller voksne (eksempelvis blitt forhindret i å gjøre noe, eller blitt plaget på grunn av din hudfarge, etniske opphav, religion eller seksuell orientering)?

Hvor ofte har du personlig erfart diskriminering eller hatefulle ytringer fra politi, barnevern eller andre offentlige myndigheter (eksempelvis forhindret i å gjøre noe, eller blitt plaget på grunn av din hudfarge, etniske opphav, religion eller seksuell orientering)?

- Aldri
- Sjeldent
- Noen ganger
- Ofte
- Veldig ofte
- Ønsker ikke å oppgi

Rus og kriminalitet. Tenk tilbake på de siste 6 månedene:

Hvor mange ganger har du drukket og opplevd å bli ruspåvirket av alkohol?

Hvor mange ganger har du røyket marihuana/hasj eller andre cannabis-produkter og opplevd å bli ruspåvirket?

Hvor mange ganger har du brukt og blitt ruspåvirket av andre sterkere rusmidler?

Hvor mange ganger har du vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart du har gjort eller var mistenkt for å ha gjort?

Hvor mange ganger har en av dine nærmeste venner vært i kontakt med politiet i forbindelse med noe straffbart de har gjort eller var mistenkt for å ha gjort?

- Aldri
- 1-2 ganger
- 3-5 ganger
- 6 ganger eller mer
- Ønsker ikke å oppgi

Nå vil du få flere spørsmål som dreier seg om ekstremisme i Norge. Vi vil spørre deg om din opplevelse av hva som er de største problemene, hva slags oppmerksomhet de får og ulike spørsmål om forebygging og hjelp.

Ekstremisme i Norge. Tenk tilbake på de siste 3 årene: I hvor stor grad syns du de ulike ekstreme ideologiske retningene har vært et alvorlig samfunnsproblem i Norge?

Høyre-ekstremisme

Islamistisk ekstremisme

Venstre-ekstremisme

Andre former for ekstremisme

(Hvilken annen form for ekstremisme tenkte du på? Tekstfelt)

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad
- I veldig stor grad
- Vet ikke

Tenk tilbake på de siste 3 årene: I hvor stor grad syns du media har framstilt de ulike ekstreme ideologiske retningene som et alvorlig samfunnsproblem i Norge

Høyre-ekstremisme

Islamistisk ekstremisme

Venstre-ekstremisme

Andre former for ekstremisme

(Hvilken annen form for ekstremisme tenkte du på? Tekstfelt)

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad
- I veldig stor grad
- Vet ikke

Har du vært bekymret for at noen du kjenner eller noen i din familie har gjort følgende:

Lest ekstremt materiale på nett?

Vært sammen med radikale/ekstreme grupper?

Delt ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nett?

Spredd ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier når personen er sammen med venner eller familie?

- Aldri
- Sjeldent
- Noen ganger
- Ofte
- Veldig ofte
- Vet ikke

Hvor ofte har du selv gjort handlingene under?

Lest materiale som de fleste vil se på som ekstremt på nett?

Vært sammen med radikale/ekstreme grupper?

Delt budskap som de fleste vil se på som ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier på nett?

Spredd det de fleste vil se på som ekstreme budskap eller konspirasjonsteorier når du er sammen med venner eller familie?

- Aldri
- Sjeldent
- Noen ganger
- Ofte
- Veldig ofte
- Vet ikke

Tenk på de ulike temaene listet opp under, fra skolens undervisning. Hvor viktig tenker du dette er for å forebygge at noen blir radikalisert?

Undervisning om kritisk tenkning

Undervisning om demokratiske verdier

Undervisning om rasisme

Undervisning om toleranse

- Helt uviktig
- Lite viktig
- Verken viktig eller uviktig
- Litt viktig
- Veldig viktig
- Vet ikke

Har du selv hatt undervisning eller samtaler om temaene under i skolen?

Undervisning om kritisk tenkning
 Undervisning om demokratiske verdier
 Undervisning om rasisme
 Undervisning om toleranse

- Ja
- Nei

Vet du hvor du kan henvende deg om du blir bekymret for at noen du vet om har blitt radikalisert?

- Ja
- Nei
- Usikker

Hvor ville du henvendt deg om du blir bekymret for en bekjent, eller om du selv trengte hjelp til å komme ut av en radikaliseringsprosess?

- Tekstfelt

Se for deg en person på din egen alder. Nylig har den personen uttrykt støtte til ekstreme politiske grupper, og begynt å dele bilder eller videoer av vold, og trusler mot det norske samfunnet. Hvor villig ville du vært til å gjøre de ulike handlingene under?

Søke på Internett for informasjon om hvordan man skal reagere
 Snakke med din egen familie eller venner for råd
 Ta kontakt med personen
 Ta kontakt med personens familie eller venner
 Trekke deg unna eller bryte kontakt med personen
 Kontakte en leder i trossamfunn (f. eks kirke, moské eller lignende)
 Kontakte en leder i fritids-, idretts-, eller aktivitetstilbud.
 Kontakte personens skole eller arbeidssted
 Ringe en anonym telefonlinje mot ekstremisme
 Kontakte Barneverntjenesten
 Kontakte Utekontakten
 Kontakte NAV
 Kontakte helsestasjon for ungdom
 Uformelt kontakte politiet
 Formelt rapportere til politiet, f. eks politiets tippstelefon
 Kontakte Politiets Sikkerhetstjeneste (PST)

- Ikke villig
- Litt uvillig
- Verken villig eller uvillig
- Litt villig
- Veldig villig
- Vet ikke

Se for deg at en du kjenner utvikler tanker eller planer om å bruke vold for å skape samfunnsendring i Norge. Hvor nyttig tenker du at tiltakene under er for å få forebygge at utviklingen fortsetter?

Strengere kontroll og overvåkning av personen
 Mer hjelp og støtte til personen
 Mer hjelp eller støtte til personens familie eller venner
 Jeg, eller en venn, tar en alvorsprat med personen
 En voksen (familie, lærer eller sosialarbeider f. eks) tar en alvorsprat med personen
 En fra politiet eller PST tar en alvorsprat med personen

- Svært unyttig
- Litt unyttig
- Verken nyttig eller unyttig
- Litt nyttig
- Veldig nyttig
- Vet ikke

Du nærmer deg slutten. Tusen takk for at du tar deg tid til å svare på alle spørsmålene. Det setter vi veldig stor pris på. Nå er det bare tre momenter igjen av undersøkelsen.

Hvis du skulle meldt bekymring (tatt kontakt med myndighetene) for radikalisering om en du kjenner, hvor sannsynlig er det at du ville tenkt på følgende:

Jeg ville vært bekymret for at jeg skapte problemer for en uskyldig person
 Jeg ville være bekymret for at det ødela forholdet mitt til den personen
 Jeg ville vært bekymret for at rapportering vil gi personen eller miljøet dårlig rykte
 Jeg ville vært bekymret for min egen sikkerhet
 Jeg ville vært trygg på at politiet/andre myndigheter ville håndtert saken på en god måte
 Jeg ville vært trygg på at jeg var i stand til å kjenne igjen tegn på at noen hadde utviklet ekstreme holdninger
 Jeg ville ønsket å hjelpe personen jeg var bekymret for
 Jeg ville ønsket å beskytte samfunnet og mennesker jeg bryr meg om

- Veldig lite sannsynlig
- Lite sannsynlig
- Verken sannsynlig eller ikke usannsynlig
- Litt sannsynlig
- Veldig sannsynlig
- Vet ikke

Støtte til bruk av vold. I hvor stor grad mener du det kan forsvares at noen bruker vold for å oppnå oppmerksomhet om en sak eller skape samfunnsendring i Norge?

- Ikke i det hele tatt
- I liten grad
- I noen grad
- I stor grad
- I svært stor grad
- Vet ikke

Fare for terror eller annen politisk, ideologisk eller religiøs motivert vold i Norge i nærmeste fremtid. Hvor enig eller uenig er du med uttalelsene under? Velg ett svar fra hvert utsagn.

Det er sannsynlig at Norge vil bli rammet av et terrorangrep
 Det er sannsynlig at muslimer i Norge vil bli rammet av alvorlig vold, motivert av hat mot Islam eller muslimer
 Det er sannsynlig at jøder i Norge vil bli rammet av alvorlig vold, motivert av hat mot jøder eller Israel
 Det er sannsynlig at homofile eller transpersoner i Norge vil bli rammet av alvorlig vold, motivert av hat mot disse gruppene
 Det er sannsynlig at politikere eller andre myndigheter i Norge rammes av terror

- Helt uenig
- Litt uenig
- Verken enig eller uenig
- Litt enig
- Helt enig
- Vet ikke

Ungdom og ekstremisme i 2021

En studie av ungdommers vurdering av ekstremisme og forebygging i Norge

Forfatter:

Håvard Haugstvedt og Tore Bjørgo, Senter for ekstremismeforskning, Universitetet i Oslo

©2022, Kopiering tillatt med klar referanse til publikasjonen

Senter for ekstremismeforskning
høyreekstreemisme, hatkriminalitet og politisk vold (C-REX)
Universitetet i Oslo

www.sv.uio.no/c-rex

Universitetet i Oslo
Postboks 1097 Blindern
0317 Oslo

E-post: post@c-rex.uio.no